Spółka konsultingowo – szkoleniowa Greecon Sp. z o.o.
98-100 Łask; ul. Brzeźna 5
tel./fax 43 6750099 tel. 519055509

Zamawiający:

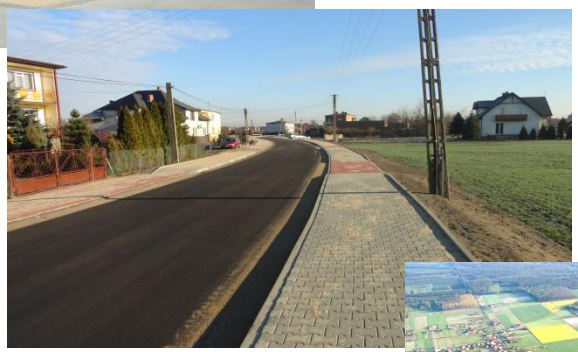
Gmina Moszczenica

Powiat piotrkowski

Województwo łódzkie

Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 – 2020

Moszczenica – 2014 r.

Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 – 2020 opracowana została przy współpracy Urzędu Gminy w Moszczenicy

przez:

SPÓŁKA KONSULTINGOWO-SZKOLENIOWA GREECON SP. Z O.O.
ul. BRZEŹNA 5, 98-100 ŁASK

tel. 43 675 00 99, e-mail:biuro@greecon.pl
www.greecon.pl

Autorzy składają serdeczne podziękowanie pracownikom Urzędu Gminy za udostępnienie niezbędnych materiałów oraz poświęcony czas w przygotowaniu niniejszego opracowania.

Spis treści

Wstęp **str. 5**

I. Diagnoza Sytuacji społeczno – gospodarczej Gminy Moszczenica **str. 7**

1.1. Przestrzeń i środowisko **str. 7**

1.1.1. Administracyjnie i geograficzne położenie gminy str. 7
1.1.2. Ukształtowanie powierzchni str. 9
1.1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne str. 10
1.1.4. Uwarunkowania klimatyczne str. 12
1.1.5. Hydrografia str. 14
1.1.6. Gleby i rozwój rolnictwa str. 15
1.1.7. Fauna i flora str. 18
1.1.8. Zagrożenia dla środowiska naturalnego str. 20

1.2. Strefa społeczna i warunki życia mieszkańców **str. 22**

1.2.1. Demografia str. 22
1.2.2. Struktura wieku i płci str. 28
1.2.3. Rynek pracy i przedsiębiorczość str. 30
1.2.4. Mieszkalnictwo str. 33
1.2.5. Oświata str. 35
1.2.6. Sport str. 38
1.2.7. Dziedzictwo kulturowe str. 39
1.2.8. Ochrona zdrowia str. 47
1.2.9. Bezpieczeństwo publiczne str. 47
1.2.10. Organizacje pozarządowe str. 48

1.3. Infrastruktura techniczna **str. 49**

1.3.1. Komunikacja lądowa str. 49
1.3.2. System wodno – kanalizacyjny str. 52
1.3.3. Gospodarka odpadami str. 54
1.3.4. Infrastruktura elektroenergetyczna i gazowa str. 55
1.3.5. Odnawialne źródła energii str. 56
1.3.6. Infrastruktura telekomunikacyjna str. 57

1.4. Podstawy Gospodarki gminy **str. 58**

1.4.1. Produkcja rolnicza str. 58
1.4.2. Produkcja zwierzęca str. 60
1.4.3. Działalność produkcyjno-usługowa str. 61
1.4.4. Predyspozycje rozwoju gminy Moszczenica str. 64

1.5. Zarządzanie **str. 65**

1.5.1. Analiza zdolności inwestycyjnych str. 65
1.5.2. Kapitał społeczny str. 68

II. Opis konsultacji społecznych **str. 69**

III. Analiza SWOT **str. 82**
3.1. Wnioski wynikające z analizy SWOT str. 95

IV. Misja i wizja strategii **str. 99**

V. Cele strategiczne **str. 100**

VI. Cele operacyjne oraz proponowane kierunki działań **str. 103**

VII. Zgodność ze strategicznymi dokumentami **str. 116**

VIII. System wdrażania i monitorowania **str. 118**

IX. Źródła finansowania **str. 120**
9.1. Źródła zewnętrzne str. 122

X. Wieloletni Plan Inwestycyjny **str. 127**
10.1. Założenia, zasady i tryb tworzenia wieloletniego planu inwestycyjnego gminy Moszczenica str. 127

Zakończenie **str. 135**

Spis obrazów

Spis wykresów

Spis tabel

Wstęp

W dniu 24 listopada 1999 roku Rada Gminy Moszczenica uchwaliła i przyjęła do realizacji Strategię Rozwoju Gminy Moszczenica, która określiła metody przygotowania i realizację działań administracyjno - gospodarczych, służących wszechstronnemu rozwojowi Gminy, na której czele stał wówczas, Wójt Gminy Tadeusz Sokół.

W ów czas, władze samorządowe nakreśliły misję rozwoju Gminy Moszczenica deklarując: *Gospodarcze ożywienie gminy poprzez wykorzystanie warunków środowiska przyrodniczo-kulturowego i potencjału ludzkiego.* Natomiast analiza potrzeb wewnętrznych i zewnętrznych gminy pozwoliła na konkretyzację tych potrzeb w sformułowaniu trzech celów strategicznych:

1. Rozwój zaplecza dla rekreacyjnego rozwoju gminy.
2. Tworzenie nowych miejsc pracy.
3. Wzmocnienie potencjału społecznego poprzez ukształtowanie silnych powiązań pomiędzy władzą lokalną, mieszkańcami gminy i przedstawicielami biznesu.

Sformułowana misja gminy, nadal zachowuje aktualność, jednak wymaga modyfikacji, przede wszystkim z powodu dostosowania do zmieniającej się rzeczywistości. Liczne zmiany w gospodarczym i społecznym otoczeniu lokalnym sprawiły, iż postanowiono dokonać aktualizacji dokumentu oraz aktualizacji wizji i misji Gminy Moszczenica. Obecnie przyjęta wizja odnosi się do ogólnej poprawy życia mieszkańców i brzmi: ***Gmina Moszczenica miejscem przyjaznym mieszkańcom i zapewniającym im godziwe warunki życia***, natomiast misja przybrała formę:

„Gmina Moszczenica gminą elastycznie reagującą na wyzwania współczesności celem realizacji swej wizji”.

W związku z wyznaczeniem nowych kierunków działań gminy, zapisanych zarówno w wizji jak i misji Gminy Moszczenica, obrano nowe cele strategiczne, odnoszące się do:

1. wzmocnienie infrastruktury;
2. inwestycje w zwiększenie potencjału rekreacyjnego Gminy;
3. tworzenie dogodnych warunków do rozwoju inicjatyw gospodarczych;
4. stworzenie ośrodka wdrażania i ewaluacji strategii

Od momentu wejścia w życie Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica, wystąpiło wiele przełomowych wydarzeń, z których za najważniejszy można uznać proces wejścia Polski do Unii Europejskiej, co spowodowało istotne zmiany w sposobie przygotowania i realizacji przedsięwzięć rozwojowych gminy. W związku z powyższym podstawą rozwoju Gminy Moszczenica jest Strategia, która określa misję oraz cele i kierunki działania do roku 2020. Jest to długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju gminy i przyjmujący takie cele i kierunki działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. *Strategia* stanowi podstawę do właściwego zarządzania Gminą, do ubiegania się o środki zewnętrzne. Ustalenia zawarte w *Strategii* stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długookresowej polityki rozwoju społecznego i gospodarczego. Ponadto *Strategia* wskazuje, jakie są najważniejsze do rozwiązania problemy społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne i ekologiczne, na których powinna być skoncentrowana uwaga Rady Gminy Moszczenica w przyjętym horyzoncie czasowym.

I. Diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej Gminy Moszczenica

1.1. Przestrzeń i środowisko

1.1.1. Administracyjne i geograficzne położenie gminy

Administracyjnie, Gmina Moszczenica zajmuje 11149 ha powierzchni kraju co stanowi 0,61 % województwa łódzkiego, którego łączna powierzchnia to 18218,95 km² oraz stanowi 7,80 % powierzchni powiatu piotrkowskiego, którego powierzchnia wynosi 142877 ha. Gmina Moszczenica to jedna z jedenastu gmin powiatu i bezpośrednio graniczy:

- od północy – z gminą Czarnocin oraz z Gminą Będków;

- od zachodu – z gminą Tuszyn i Gminą Grabica;

- od wschodu – z gminą Wolbórz;

- od południa – miastem Piotrków Trybunalski.

Na terenie Gminy Moszczenica znajdują się następujące sołectwa: Baby, Białkowice, Gajkowice, Gazomia Stara, Gazomia Nowa, Gościmowice Pierwsze, Gościmowice Drugie, Gościmowice Drugie – Powęziny, Jarosty, Karlin, Kiełczówka, Kosów, Michałów, Moszczenica, Moszczenica-Osiedle, Wola Moszczenicka, Podolin, Pomyków, Raciborowice, Raków, Rękoraj, Sierosław, Srock oraz następujące miejscowości: Baby, Białkowice, Dąbrówka, Daszówka, Gajkowice, Gazomia Stara, Gazomia Nowa, Gościmowice Pierwsze, Gościmowice Drugie, Jarosty, Karlin, Kiełczówka, Kosów, Michałów, Moszczenica, Wola Moszczenicka, Podolin, Pomyków, Raciborowice, Raków, Raków Duży, Rękoraj, Sierosław, Srock.

Gmina Moszczenica obejmuje obszar 11149 ha, w których użytki rolne zajmują 9067 ha, lasy i grunty leśne 1424 ha, grunty zabudowane i zurbanizowane 595 ha, grunty pod wodami 20 ha, nieużytki 42 ha, tereny różne 1 ha.

Tabela nr 1. Stan geodezyjny i rodzaj wykorzystania powierzchni Gminy Moszczenica. Stan na dzień 31.03.2014 r.

Rodzaj użytkowania	Powierzchnia (w ha)
I. Użytki rolne, w tym:	**9067**
- grunty orne	7810
- sady	111
- łąki	509
- pastwiska	222
- grunty rolne zabudowane	359
- grunty pod stawami	3
- grunty pod rowami	53
II. Lasy i grunty leśne	**1424**
III. Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	**595**
- tereny mieszkaniowe, osiedlowe	103
- tereny przemysłowe	24
- inne tereny zabudowane	47
- tereny rekreacyjno – wypoczynkowe	6
- komunikacyjne:	
- drogi	320
- koleje	90
- inne	1
- użytki kopalne	4
IV. Grunty pod wodami, w tym:	**20**
- grunty pod wodami płynącymi	16
- grunty pod wodami stojącymi	4
V. Nieużytki	**42**
VI. Tereny różne	**1**
Łączna powierzchnia geodezyjna	**11149**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Porównując sposób przeznaczenia powierzchni z danymi podanymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica, w którym autor przytacza stan na dzień 31.12.2010 r. gdzie:

„(…) gmina Moszczenica obejmuje obszar 11149 ha, w którym użytki rolne liczą 9171 ha, grunty leśne 1420 ha, grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 478 ha, pod wodami 19 ha, nieużytki 49 ha oraz grunty pod terenami różnymi 12 ha."

Można wysnuć wniosek iż, na przestrzeni trzech lat, znacząco wzrosła powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, o 117 ha. Miało to niewątpliwie związek ze 100 % wzrostem powierzchni mieszkaniowej, prawie 240 % wzrostem powierzchni innych zabudowań oraz z pojawianiem się gruntów przeznaczonych na zabudowania przemysłowe oraz gruntów związanych z rekreacją i wypoczynkiem. Zapewne ma to związek ze zmniejszeniem się powierzchni terenów różnych prawie o 92 % i nieużytków o prawie 76 %. Oznacza to, że tereny nieużywane dotychczas zostały zagospodarowane na budynki mieszkalne i przemysłowe oraz inne zabudowania. Tereny komunikacyjne, drogi koleje i inne nie uległy znaczącej zmianie, podobnie jak tereny kopalne oraz grunty pod wodami i lasami. Użytki rolne na przestrzeni porównywanego okresu, także nie odnotowały znaczących zmian.

Moszczenica oddalona jest o 10 km od Piotrkowa Trybunalskiego, ok. 5 km od trasy szybkiego ruchu S8 Warszawa-Katowic, ok. 5 km. od trasy ekspresowej Gdańsk-Łódź-Katowice i ok. 15 km od autostrady A1 Gdańsk-Toruń-Łódź-Katowice.

1.1.2. Ukształtowanie powierzchni terenu

Analizując położenie geograficzne Gminy Moszczenica, należy podkreślić, że leży na granicy dwóch jednostek fizyczno – geograficznych tj. Równiny Piotrkowskiej i wysoczyzny Bełchatowskiej, w obrębie makroregionu Niziny Południowomazowieckiej. Obszar opracowania leży całkowicie w zasięgu zlodowacenia środkowopolskiego. Obszar ten charakteryzuje się płaską nawierzchnią, w niektórych rejonach jest lekko falisty, zdenudowany z niewyraźnie zaznaczonymi, nałożonymi na glinę pagórkami piaszczysto – żwirowymi. Takie formy dominują w okolicach takich miejscowości jak: Baby, Moszczenica, Gazomii, Kosowa, czasami przechodząc w powierzchnie sandrowe bez zauważalnej różnicy w rzeźbie, jak ma to miejsce w okolicach Srocka i na północ od Karlina. Nad tą prawie równiną powierzchnią w rejonie na wschód od Podolina wznoszę się gliniasto – piaszczysto – żwirowe zespoły pagórków morenowych martwego lodu. Palczasty system dolin wód

roztopowych, rozciągający się na północny – zachód od Moszczenicy, jest charakterystycznym elementem rzeźby moreny dennej.

Formy pochodzenia rzecznego to dolina Moszczanki i jej dopływów oraz trasy akumulacyjne w dolinach rzecznych. Dna dolin rzecznych wraz z dolinkami denudacyjnymi tworzą rozwinięty system odpływu powierzchniowego. Formy pochodzenia eolicznego to równiny piasków przewianych, skupione w okolicach na południe od Gazomii Nowej, na zachód od Batorówki oraz w rejonie Psiej Górki. Natomiast formy antropogeniczne to liczne piaskowce, żwirownie i glinianki zlokalizowane na terenie Gminy.

Gmina Moszczenica leży w przeważającej części na wysokości 180-200 m npm a teren obniża się w kierunku wschodnim. Najwyższe wysokości bezwzględne występują w południowo – zachodniej części i osiągają wartość 220 – 230 m npm. Najwyższe kumulacje dochodzą do 230,2 m npm w rejonie Koloni Srock. Najniższe wysokości bezwzględne występują w dolinie rzeki Moszczanki a minimalna wysokość wynosi 179,0 m npm i znajduje się w rejonie Białkowic.

1.1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne

Zasadniczą jednostką tektoniczną występującą w rejonie Gminy Moszczenica jest kredowa niecka łódzka. Osady kredowe są tu reprezentowane przez wapienie, wapienie margliste i margle, natomiast strop mezozoiku zalega na głębokości 50 – 70 m ppt. Na stropie tym nieciągłą warstwą zalegają osady trzeciorzędowe, wykształcone w postaci iłu i żwiru kwarcowego.

Na całym obszarze Gminy występują osady zlodowacenia południowopolskiego wykształcone w postaci glin zwałowych zwartych i parzystych o barwie szarej, szarozielonej i brązowej, z domieszką głazików i z przewarstwieniami mułków i iłów.

Druga seria glin zwałowych zaznacza się warstwą ciągłą i związana jest ze stadiałem maksymalnym zlodowacenia środkowopolskiego. Glina ta jest dwudzielna. Górna warstwa jest zwarta i dość plastyczna, o barwie brązowej i jasnobrązowej. Warstwa zalegająca niżej jest znacznie zapiaszczona, o barwie brązowej, szarobrązowej i szarej. Glina w całej swej miąższowości jest zanieczyszczona marglem w postaci pyłu i żwiru. Na terenie Gminy występują również piaski średnie i drobnoziarniste lub żwir z otoczkami.

Niewątpliwie można wskazać trzy główne surowce mineralne, o genezie lodowcowej, występujące w Gminie Moszczenica, są to gliny zwałowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe. Surowcem eksploatowanym na skalę przemysłową są gliny zwałowe, które przez swą genetykę związane są ze stadiałem maksymalnym zlodowacenia środkowopolskiego. Gliny występują na powierzchni lub pod nakładem glebowym oraz glebowym i piaszczystym o maksymalnej miąższowości 6,0 m. Eksploatowana jest najczęściej wierzchnia warstwa gliny zwałowej, do głębokości 0,5 – 0,8 m. Poniżej występuje poziom wtórnego zamarglenia, szkodliwie oddziałującego na wyroby ceramiki budowlanej.

Tabela nr 2. Zasoby surowców mineralnych na terenie Gminy Moszczenica.

Nazwa złoża	Kopalnia	stan zagospodarowania złoża	Zasoby geologiczne	Zasoby przemysłowe	Wydobycie
Baby	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	zaniechane	52000 m³	52000 m³	-
Jarosty Małe	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	zaniechane	15000 m³	-	-
Karlin	Kruszywo naturalne	zaniechane	-	-	-
Karlin II	Kruszywo naturalne	zaniechane	-	-	-
Karlin III	Kruszywo naturalne	Rozpoznane szczegółowo (w kat. A+B+C1)	177000 t	-	-
Lewkówka	Kruszywo naturalne	Eksploatowane	66000 t	-	2000 t
Lewkówka I	Kruszywo naturalne	Wykreślone z krajowego Bilansu Zasobów decyzją z dn. 15.02.2012 znak: ROV.7427.2.5.2012.KK	-	-	-
Lewówka II	Kruszywo naturalne	Eksploatowane	100000 t	100000 t	1000 t
Lewówka III	Kruszywo naturalne	Wykreślone z krajowego Bilansu Zasobów decyzją z dn. 14.06.2012 znak: ROV.7427.2.74.2012.KK	-	-	-
Lewówka IV	Kruszywo naturalne	Rozpoznane szczegółowo (w kat.A+B+C1)	1202500 t	-	-
Lewkówka V	Kruszywo	Eksploatowane okresowo	575000 t	-	-

	naturalne				
Michałów I	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Zaniechane	-	-	-
Michałów II	Surowce ilaste	Zaniechane	-	-	-
Michałów III	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Eksploatowane	36000 m³	26000 m³	7000 m³
Michałów IV	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Zaniechane	64000 m³	-	-
Moszczenica	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Zaniechane	454000 m³	7000 m³	-
Moszczenica I	Surowce ilaste ceramiki budowlanej	Eksploatowane okresowo	127000 m³	119900 m³	-
Podolin	Kruszywo naturalne	Rozpoznane szczegółowo (w kat.A+B+C1)	2572000 t	-	-
Rękoraj	Kruszywo naturalne	Rozpoznane szczegółowo (w kat.A+B+C1)	13227000 t	-	-

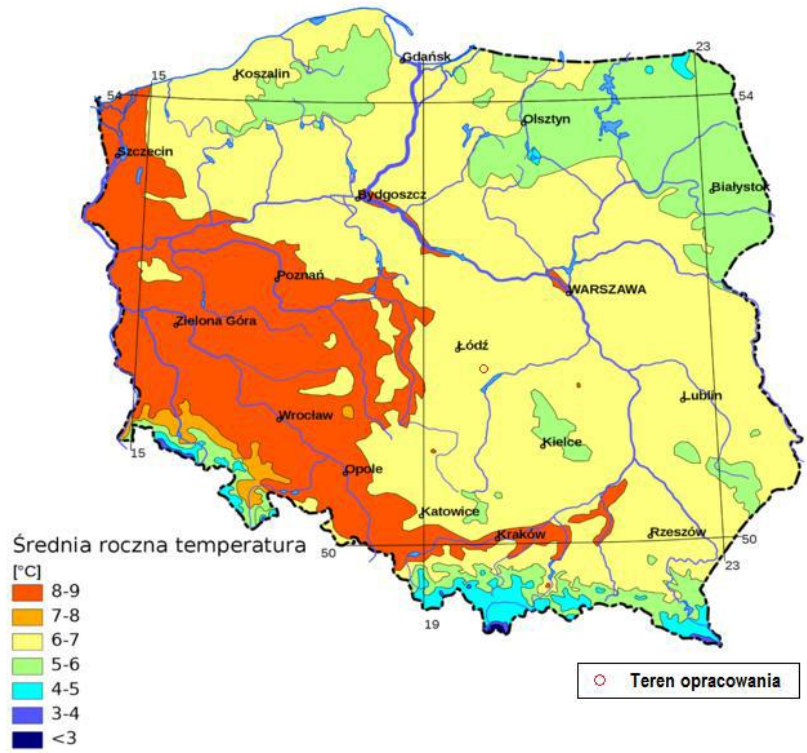
Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. 2013 r.

Obecnie cegielnia Moszczenica już nie funkcjonuje, natomiast funkcjonuje cegielnia Michałów. Nieczynne jest również złoże kruszywa naturalnego Podolin, zaś w styczniu 2014 r. została wydana koncesja na wydobycie dla złoża piasku w Rękoraju.

1.1.4. Uwarunkowania klimatyczne

Obszar gminy Moszczenica zgodnie z podziałem na dzielnice rolniczo-klimatyczne R. Gumińskiego (1948 r.) leży w obrębie dzielnicy łódzkiej. Teren charakteryzuje się przejściowością klimatu. Zaznaczają się tu nie tylko powietrza polarno-kontynentalnego ale także, polarno-morskiego. Przeważają wiatry zachodnie i południowo – zachodnie, z niewielkim zróżnicowaniem w zależności od pór roku. Rozkład temperatur jest typowy dla całego nizinnego obszaru Polski.

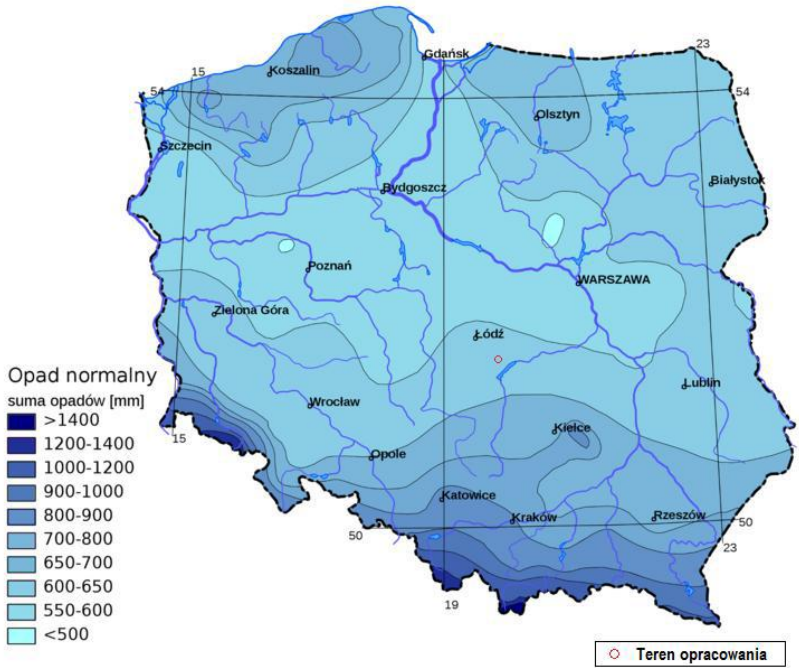
Obraz nr 1. Średnie roczne temperatury dla Gminy Moszczenica na tle Polski.

Źródło: www.wikipedia.org

Suma opadów rocznych wynosi około 644 mm, a najwyższe opady przypadają na miesiące letnie.

Obraz nr 2. Średnie roczne opady dla Gminy Moszczenicy na tle Polski.

Źródło: www.wikipedia.org

Warunki klimatyczne charakterystyczne dla subregionu łódzkiego, w którym położna jest gmina Moszczenica to:

- Średnia temperatury stycznia: -2,5 C,
- Średnia temperatura lipca: +18 C,
- Średnioroczna temperatura: +8,5 C,
- Średni czas trwania zimy: 80 dni,
- Średni czas trwania lata: 85-90 dni,
- Średnia roczna suma opadów: 500-600 mm,
- Długość okresu wegetacyjnego: 210-220 dni,
- Dominujące kierunki wiatru: W, SW.

Dolina rzeki Moszczanki i Rakówki posiada szczególnie niekorzystne warunki klimatyczne (termiczne i wysokościowe), w związku z bardzo płytkim wód gruntowych i podmokłościami. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec a najchłodniejszym styczeń. Najwyższe parowanie terenowe występuje latem z maksimum w czerwcu i lipcu ok. 77,0 mm, najmniejsze zimą z minimum w grudniu i styczniu ok, 9,0 mm.

1.1.5. Hydrografia

Gmina Moszczenica należy do terenów o bardzo małej ilości wód powierzchniowych, zarówno stojących jak i płynących. Wynika to z lokalizacji Gminy w dziale wód między Odrą a Wisłą. Wody stojące zajmują zaledwie 0,05 % powierzchni terenu gminy, zaś wody płynące 0,2% a rowy melioracyjne 0,2 %. W centralnej części obszaru gminy rozpoczyna swój bieg rzeka Moszczanka. Cały obszar gminy leży w rejonie dorzecza Pilicy, a przez jej teren przepływają rzeki: Wierzejka, Moszczanka Właściwa, Moszczanka Lewa oraz Młynówka Moszczanka. Rzeki te, charakteryzują się śnieżno – dzeszczowym reżimem zasilania. Dominują wezbrania wczesnowiosenne, przypadające na miesiąc luty i marzec, co niewątpliwie wiąże się z topnieniem pokrywy śnieżnej i utrudnionym wsiąkaniem wody w grunt. Stany niskie występują w pierwszej połowie lata i jesieni. W 2006 r. dokonano klasyfikacji jakości wód rzek w zlewni Pilicy. Na podstawie analizy próbek pobranych poza obszarem Gminy Moszczenica, z rzeki Moszczanki w Wolborzu i Godaszwicach, zakwalifikowano wody odpowiednio do II i V klasy oraz stwierdzono że wody są

nieprzydatne do bytowania ryb. Wskaźnikami, które obniżały klasę czystości wód były substancje biogeniczne min. azot azotynowy, fosforany, fosfor ogólny.

Niemal cała Gmina Moszczenica, została zmeliorowana zarówno urządzeniami szczegółowymi jak i podstawowymi. Melioracje w obrębie Gminy obejmują budowla na rowach oraz na ciekach naturalnych, w tym: zastawki, wypusty, przepusty, lewary, akwedukty, progi, stopnie, przepusty i mostki.

Obszar Gminy Moszczenica, położony jest w makroregionie centralnym w obrębie regionu łódzkiego oraz w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 401 tzw. „Niecka Łódzka". Niecka Łódzka to zbiornik którego powierzchnia wynosi 1875 km² i obejmujący wody o charakterze porowym, występujące w utworach kredy dolnej Cr1. Szacuje się, że zasoby dyspozycyjne całego zbiornika wynoszą 90 tys. m³/d km². Średnia głębokość ujęć wód podziemnych w obrębie całego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych mieści się w przedziale 30 – 800 m, a na omawianym obszarze wynosi 30 – 120 m. Wody te są bardzo czyste i czyste, do użytku bez uzdatniania. Jakość zwykłych wód podziemnych na obszarze gminy objęta była monitoringiem regionalnym w punkcie badawczym zlokalizowanym w Srocku, którego wynik wskazał wysoką klasę Ib.

Na obszarze Gminy występują dwa główne obszary wodonośne, górnokredowy i czwartorzędowy. Pierwszy poziom wodonośny znajduje się w utworach czwartorzędu, gdzie pierwsze zwierciadło wody występuje w metrach na: 0-2, 2-5, 5-10, 10-20. Cały obszar Gminy Moszczenica znajduje się w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych, o wodach bardzo czystych i czystych, do użytku bez uzdatniania, w utworach kredy dolnej, w ośrodku szczelinowym i szczelinowo – porowym. Jakość zwykłych wód podziemnych na obszarze gminy objęta była monitoringiem regionalnym w punkcie badawczym zlokalizowanym w Srocku, którego wynik wskazał wysoką klasę Ib. W 2009 roku wody zostały sklasyfikowane jako wody zadowalającej jakości, klasy III.

Reasumując, wody podziemne są dobrej jakości i pozwalają na zabezpieczenie istniejących i przyszłych potrzeb w zakresie zaopatrzenia w wodę mieszkańców Gminy Moszczenica.

1.1.6. Gleby i rozwój rolnictwa

Na terenie Gminy Moszczenica większość gleb, wykształciło się w pobliżu utworów polodowcowych. Dominują gleby kwaśne IIIa, IIIb, i IVa klasy. Gleby te wytworzone są

z glin słabo spiaszczonych, z pyłów na glinach oraz częściowo na piaskach (praudobielice, gleby brunatne). W mniejszym stopniu występują gleby klasy IVb, wykształcone na piaskach strukturalnych i glinach spiaszczonych. Rzadziej spotykane są gleby V i VI klasy. W dolinach rzek i w obniżeniach terenu występują gleby pochodzenia organiczno – torfowego oraz mułowo – torfowego, czarne ziemie, mady lekkie i bardzo lekkie, stanowią trwałe użytki zielone tj. łąki i pastwiska o bonitacji III, IV, V, i VI klasy, z przeważającą ilością klasy IV.

Zróżnicowanie lokalnych warunków hydrologicznych, klimatycznych i roślinnych ma decydujący wpływ na wykształcenie poszczególnych rodzajów i typów gleb. Największą przydatność pod względem rolnictwa posiadają gleby brunatne i psudobielicowe, wytworzone z glin słabo spiaszczonych, pyłów na glinach, częściowo na piaskach. Gleby te należą do IIIa, IIIb i IA a klasy bonitacyjnej, i na obszarze omawianej Gminy, występują w zwartym kompleksie, na znaczącym obszarze gminy. Na piaskach strukturalnych i spiaszczonych glinach wykształciły się gleby bielicowe i pseudobielicowe klasy IVb, które występują w rozproszonych, niewielkich kompleksach, głównie w rejonie wsi Sierosław, Pieński, Kiełczówka i Raciborowice. Pozostałe, preferencyjne tereny Gminy Moszczenica, zajmują gleby najsłabsze V i VI klasy.

Udział poszczególnych klas bonitacyjnych w strukturze gruntów ornych oraz trwałych użytków zielonych w gminie Moszczenica, przedstawiono za pomocą poniższej tabeli.

Tabela nr 3. Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych w strukturze gruntów ornych oraz trwałych użytków zielonych w gminie Moszczenica.

klasa bonitacyjna	udział w strukturze gruntów rolnych (w %)	udział w strukturze trwałych użytków zielonych (w %)
I	brak gruntów	brak gruntów
II	brak gruntów	brak gruntów
IIIa	6,7	5,3
IIIb	31,1	5,3
IVa	25,5	50,8
IVb	14,0	50,8
V	16,4	32,7
VI	5,8	10,4
VIRz	0,6	0,8

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. 2013 r.

Warunki przyrodnicze dla produkcji rolnej, w tym także jakość gleb w gminie są bardzo korzystne, wynika tak z opracowanej przez IUNG w Puławach, w 1994 r. „Waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin". Potwierdza to ogólny wskaźnik waloryzacji jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, którego wartość dla Gminy Moszczenica wynosi 75,9 pkt i sytuuje gminę na czołowej pozycji w dawnym województwie piotrkowskim. Wartość analogiczna dla województwa to 58,4 pkt, natomiast dla Polski 66,6 pkt.

Zastosowana metoda waloryzacji opiera się głównie na założeniach, że w warunkach produkcyjnych danego terenu decydują elementy środowiska przyrodniczego takie jak: jakość gleb, klimat, długość okresu wegetacyjnego, rzeźba terenu, warunki wodne, a syntetyczną ocenę wszystkich czterech elementów wyraża „wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej", stanowiący sumę wartości cech poszczególnych elementów.

W związku z powyższym charakter Gminy Moszczenica można zakwalifikować jako typowo rolniczy. Użytki rolne zajmują powierzchnię 9067 ha, co stanowi 81,33 % ogólnej powierzchni Gminy. Duże znaczenie dla rozwoju rolnictwa, oprócz ukształtowania powierzchni terenu i klimatu, na również jakość gleb. Kompleksy przydatności rolniczej gleb w procentowym udziale powierzchni gruntów ornych gminy, przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 4. Udział gleb wg. Kompleksów przydatności rolniczej w Gminie Moszczenica.

Kompleks przydatności	powierzchnia gruntów ornych (w %)
kompleks 1 – pszenny bardzo dobry	0,00
kompleks 2 – pszenny dobry	31,8
kompleks 3 – pszenny dobry	0,3
kompleks 4 - żytni bardzo dobry	28,1
kompleks 5 – żytni dobry	12,6
kompleks 6 – żytni słaby	17,3
kompleks 7 - żytni bardzo słaby	6,6
kompleks 8 – zbożowo – pastewny mocny	2,4
kompleks 9 – pastewny słaby	0,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.bip.lodz.rdos.gov.pl

Gleby kompleksu pszennego dobrego i słabego stanowią 32,1 % gruntów ornych i występują przede wszystkim w rejonach miejscowości: Moszczenica, Wola Moszczenicka, Baby,

Kiełczówka, Gajkowice, Gazomia Stara. Są to gleby lekkie wytworzone z piasków gliniastych o dobrze wykształconym poziomie próchniczym.

Kompleks żytni bardzo dobry i dobry stanowi 40,7 % powierzchni gruntów ornych i tworzą go gleby wytworzone z piasków gliniastych o nadmiernej przepuszczalności i słabej zdolności zatrzymywania wody. Gleby te występują we wsiach: Gazomia Nowa, Raków, Michałów, Jarosty, Rękoraj, Raciborowice, Gościmowice Pierwsze, Gościmowice Drugie, Srock, Sierosław. Na glebach tych uprawiane się głównie: żyto, owies i ziemniaki. Gleby kompleksu żytniego słabego i bardzo słabego stanowią 23,9 % gruntów ornych i występują w rejonach wsi Podolin i Imielnia. Są to gleby ubogie w składniki pokarmowe i zbyt suche, a plony na nich zależą od wysokości i rozkładu opadów. Kompleks zbożowo – pastewny mocny i słaby (3,3 % gruntów ornych w gminie) tworzą gleby średnio – zwięzłe i ciężkie, okresowo nadmiernie uwilgocone. Nadmierne zakwaszenie gleb jest przyczyną ich degradacji i stanowi istotny problem dla rozwoju rolnictwa. Część gleb użytkowanych rolniczo na terenie gminy Moszczenica zagrożonych jest potencjalną erozją wietrzną. Systematycznie przybywa gruntów wymagających rekultywacji (grunty zdewastowane, zdegradowane, niezrekultywowane składowiska odpadów). Przyczynami ich degradacji są m.in. wydobycie surowców mineralnych, a także inna działalność gospodarcza.

1.1.7. Fauna i flora

W obrębie Gminy Moszczenica nie występują obszary przyrodnicze objęte prawną ochroną przyrody w postaci parków narodowych, krajobrazowych bądź rezerwatów przyrody. Jedynymi formami ochrony przyrody (w oparciu o ustawy szczegółowe) są pomniki przyrody, użytki ekologiczne i parki zabytkowe. Teren gminy stanowi znaczące ogniwo wojewódzkiego systemu ekologicznego. Wschodnio-południowe granice terenu opracowania leżą w bliskim sąsiedztwie Otuliny Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, której fragment zajmuje teren sąsiadującej od wschodu z gminą Moszczenica i gminą Wolbórz.

Sulejowski Park Krajobrazowy został utworzony (rozporządzenie Nr 24/2006 z dn. 03.07.2006 r. w sprawie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, Dz. U. W.Ł. z 2006 r. Nr 248, poz. 1911) w celu ochrony wartości krajobrazowych, przyrodniczych i historyczno-kulturowych środkowego odcinka Pilicy (pomiędzy Przedborzem a Sulejowem i terenów wokół Zalewu Sulejowskiego). Obszar Chronionego Krajobrazu, który zajmuje powierzchnię 2272 ha i położony jest na terenie Gminy Będków i Wolbórz, również leży w granicach

Gminy Moszczenica. Obszar ten został ustanowiony Rozporządzeniem Nr 41/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 21 sierpnia 2007 r. i obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowaniach ekosystemach. W sąsiedztwie gminy znajduje się również Obszar Chronionego Krajobrazu Pilczańsko-Radomszczański.

Wszelkie tereny chronione są wartościowymi terenami ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z aktywną turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Tabela nr 5. Formy ochrony przyrody w Gminie Moszczenica.

Forma Ochrony Przyrody	Miejscowość	Opis	Forma przyjęcia	Data utworzenia
Pomnik przyrody	Kiełczówka	2 lipy drobnolistne	Zarządzenie Nr 45/87 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 15 grudnia 1987 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody. Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 17, poz. 177	15.12.1987
Pomnik przyrody	Srock	5 dębów szypułkowych 6 jesionów wyniosłych 1 klon pospolity 12 lip szerokolistnych	Rozporządzenie Nr 5/98 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 3 lipca 1998 r. w sprawie zmiany rozporządzenia dotyczącego uznania za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Piotrkowskiego Nr 12, poz. 134	03.07.1998
Użytek ekologiczny	Wola Moszczenica	bagno	Rozporządzenia Nr 57/2001 Woj. Łódzkiego z dnia 17 grudnia 2001 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 272, poz. 4779	17.12.2001
Użytek ekologiczny	Gościmowice Gajkowice	Koryto rzeki Moszczanki o długości 200 m	Uchwałą Nr VII/46/2003 Rady gminy Moszczenica z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie utworzenia Użytku Ekologicznego „Moszczanka”	09.04.2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.bip.lodz.rdos.gov.pl

W związku z małą ilością form objętych ochroną przyrody na terenie Gminy Moszczenica, dużej wartości nabierają mniejsze formy przyrodnicze parki, lasy itp. Choć presja antropogeniczna nie wywarła dotąd istotnego wpływu na te tereny, struktura przyrodnicza terenu opracowania jest częściowo przekształcona przez działalność człowieka.

Obszar gminy Moszczenica zaliczany jest do najsłabiej zalesionych gmin w powiecie piotrkowskim. Lasy i grunty leśne zajmują tu 1424 ha, co stanowi zaledwie 12,77 % ogólnej jej powierzchni. Występujące tu lasy nie tworzą większych, zwartych kompleksów leśnych i są rozproszone na terenie całej gminy. Prawie wszystkie lasy na terenie gminy, z wyjątkiem kompleksów położonych w północnej części gminy, posiadają status lasów ochronnych. Analizując formę własności gruntów leśnych, można stwierdzić, że obszar o powierzchni 513ha stanowią lasy prywatne, natomiast pozostałe, administracyjnie tereny leśne należą do Nadleśnictwa Piotrków Trybunalski.

Tabela nr 6. Powierzchnia lasów i terenów zielonych na terenie Gminie Moszczenica.

Wyszczególnienie	Rok			
	2011	2012	2013	2014
Powierzchnia lasów i terenów zielonych, w tym:	1420 ha	1419 ha	1424 ha	**1424 ha**
Lasy państwowe	907 ha	905 ha	904 ha	**904 ha**
Lasy prywatne	**513 ha**	**514 ha**	**520 ha**	**520 ha**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Nadmienić należy, że pozytywnym zjawiskiem jest stopniowy wzrost powierzchni lasów, jednak tempo zalesień jest niskie. Porównując dane z 1999 r., gdzie powierzchnia lasów wynosiła 1320 ha, Gmina odnotowała wzrost powierzchni leśnych o 104 ha. Stan zdrowotny lasów, również nie jest zadowalający, przeważają monokultury sosny, szczególnie zagrożone oddziaływaniem wielu negatywnych czynników, z których największe znaczenie mają czynniki antropogeniczne. Sukcesywnie prowadzona jest przebudowa drzewostanów w dostosowaniu do warunków siedliskowych, jednak proces ten jest bardzo powolny.

1.1.8. Zagrożenia dla środowiska naturalnego

Poddając ocenie stan środowiska naturalnego, można stwierdzić że w największym stopniu na Terenie Gminy Moszczenica degradacji uległy wody powierzchniowe, co przejawiło się w postaci niekontrolowanych, „dzikich" zrzutów ścieków z terenów zabudowanych, trafiających do gruntu, rowów melioracyjnych, bądź bezpośrednio do cieków.

Zaleca się podjęcie wymienionych działań, dotyczących ochrony wód powierzchniowych:

1. inwentaryzacja i likwidacja „dzikich" punktów zrzutu ścieków,
2. budowa sieci kanalizacyjnych zakończonych wysokosprawnymi oczyszczalniami ścieków, koniecznie z systemami redukcji związków azotu i fosforu,
3. popularyzacja małych, przydomowych oczyszczalni na terenach o zabudowie rozproszonej.

Władze Gminy, w celu unikania pogorszenia się stanu środowiska wód powierzchniowych wprowadziły obszary ochrony wód podziemnych, głównie wokół ujęć służących do zbiorowego zaopatrywania ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych i farmaceutycznych, respektując przepis prawny ustawę Prawo wodne, w której to wskazano obowiązek ustanawiania stref ochronnych. Składają się one z terenów ochrony bezpośredniej (przy studniach wierconych – od 8 do 10 m licząc od zarysu budowli i urządzeń służących do poboru wody), oraz terenów ochrony pośredniej. Na terenach ochrony bezpośredniej zabronione jest użytkowanie gruntów do celów nie związanych z eksploatacją ujęcia wody. Na terenach ochrony pośredniej mogą być zabronione pewne czynności i roboty, powodujące zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub ograniczenie wydajności ujęcia. W przypadkach uzasadnionych warunkami hydrogeologicznymi można odstąpić od wyznaczania terenów ochrony pośredniej. Wszystkie ujęcia wody, które dostarczają wodę pitną do wodociągów gminnych mają wyznaczoną strefę ochrony bezpośredniej ujęcia zamykającą się w granicach działki. Na terenie gminy znajduje się 7 ujęć wody.

Tabela nr 7. Wykaz ujęć wody w Gminie Moszczenica.

Lp.	Miejsce ujęcia / właściciel	Ilość studni	Wydajność Qmax (m^3/h)	Wydajność Qmax (m^3/d)
1	Moszczenica/Urząd Gminy Moszczenica	2	80	1500
2	Jarosty/Urząd Gminy Moszczenica	1	60	1000
3	Jarosty/Centrum Logistyczne IKEA	2	300	4728
4	Rękoraj/Urząd Gminy w Moszczenicy	2	24	246
5	Baby	1	40	350
6	Srock		81	937

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. 2013 r.

Potencjalne zagrożenie dla skażenia środowiska naturalnego, stanowić mogą: składowisko odpadów komunalnych w rejonie Moszczenicy, składowiska paliw stałych i płynnych oraz wylewiska odpadów rolniczych. Na stan sanitarny powietrza atmosferycznego tego obszaru wpływ ma lokalna emisja pyłów i gazów z indywidualnych palenisk domowych, małych kotłowni, zakładów produkcyjno-usługowych. Źródłem emisji spalin i uciążliwego hałasu są też środki transportu. W wyniku tych emisji nastąpiło niewielkie, silnie występujące pogorszenie stanu sanitarnego powietrza atmosferycznego. W celu poprawy stanu powietrza należy ograniczyć tzw. „niską emisję", której źródłem są indywidualne gospodarstwa domowe oraz pojazdy samochodowe, wprowadzając w miejsce węgla paliwa „czyste" (gaz ziemny, olej opałowy).

Podatność obszaru Gminy Moszczenica na degradację naturogeniczną ogranicza się do fragmentów stoków i krawędzi użytkowanych jako grunty orne. Na tych terenach wystąpić mogą procesy erozyjno-denudacyjne o charakterze zmywu powierzchniowego. Większy obszar podatny jest na degradację antropogeniczną, uwarunkowaną charakterem litologicznym utworów powierzchniowych. Występujące na znacznej powierzchni gminy piaszczyste, łatwo przepuszczalne osady czwartorzędowe są podatne na infiltrację zanieczyszczeń do gleb, a następnie do wód podziemnych. Zagrożenie to uzależnione jest od intensywności i wielkości napływu zanieczyszczeń atmosferycznych, a także różnorodnych zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego i bytowego.

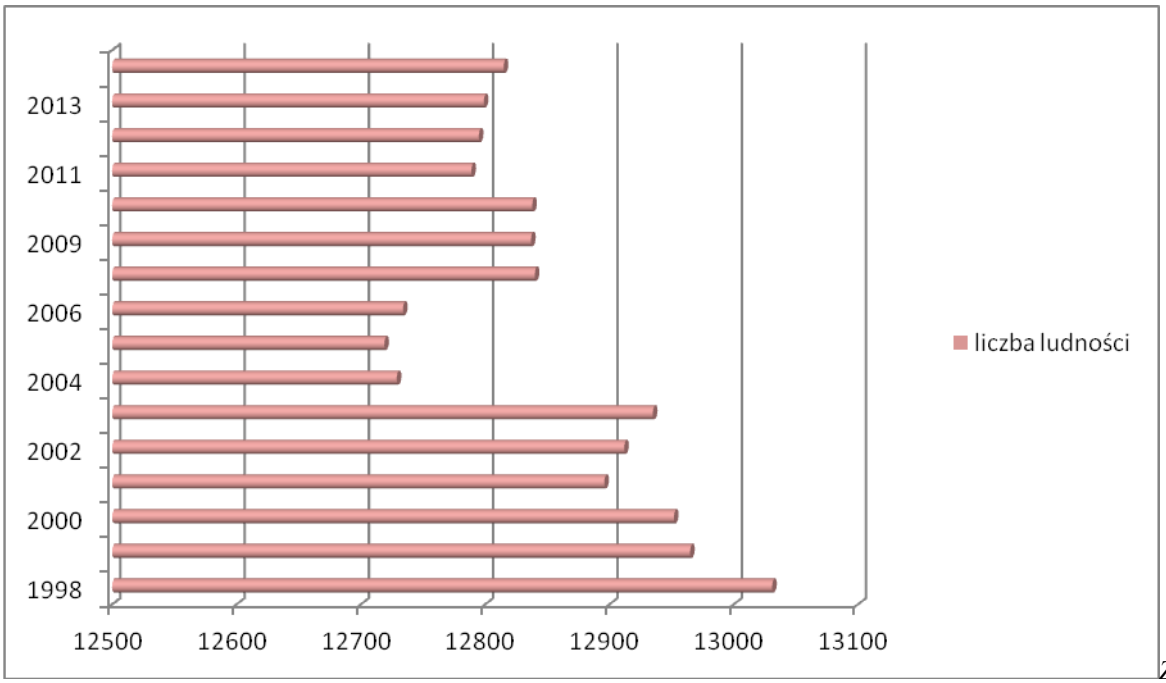
1.2. Strefa społeczna i warunki życia mieszkańców

1.2.1. Demografia

Według stanu na dzień 13.03.2014 r., Gminę Moszczenica zamieszkuje 12815 osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 115 osób/km².

Dane statystyczne dotyczące demografii w Gminie Moszczenica, na przestrzeni ostatnich 16 lat, przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 1. Liczba ludności na przestrzeni 16 lat.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Zgodnie z powyższym wykresem, największa liczba ludności zamieszkujących Gminę Moszczenica przypadała na rok 1998 XX wieku. I od tego momentu widoczny jest spadek. Rok 1999 i rok 2000, charakteryzują się małymi wahaniami liczby ludności, do znacznego spadku w 2001 r. do liczby 12896. Następnie w kolejnych latach: 2002, 2003 obserwujemy przyrost, do liczby 12935 osób. Kolejny rok to już widoczna tendencja spadkowa, a mianowicie do liczby 12729 mieszkańców i do liczby 12719 w roku 2005. Liczba ta nieznacznie wzrosła w 2006 r. i bardzo wzrosła w roku 2008. W latach 2008, 2009 i 2010 odnotowano małe wahania zmiany liczby ludności. Od 2011 r. zaobserwowano nieznaczny przyrost liczby mieszkańców Gminy odpowiednio, w 2011 r. do liczby 12789, w 2012 r. do liczby 12795 oraz w 2013 r. do liczby 12799. Według danych ze źródeł Urzędu Gminy w Moszczenicy w dniu 13.03.2014 r. Gmina ta liczyła 12815 osób.

Podstawowe wskaźniki demograficzne dotyczące liczby ludności mieszkańców, przyrostu naturalnego, migracji, gęstości zaludnienia itp. W latach 2011 – 2014 r. zawiera poniższe zestawienie, opracowane na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy w Moszczenicy w dniu. 14.03.2014 r.

Tabela nr 8. Podstawowe dane o liczbie ludności.

Wyszczególnienie:	Jedn.	Rok			
		2011	2012	2013	2014 (*stan na 13.03.2014) ** stan na 28.02.2014
Liczba ludności, w tym:	osób	**12 789**	**12 795**	**12 799**	**12 815 ***
Kobiety		6 596	6 586	6 601	**6 619 ***
Mężczyźni		6 193	6 209	6 198	**6 196 ***
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	osób	2 601	2 592	2 554	**2 424 ***
Ludność w wieku produkcyjnym	osób	8 167	8 135	8 101	**8 104***
Ludność w wieku poprodukcyjnym	osób	2 021	2 068	2 144	**2 287 ***
Liczba bezrobotnych	osób	605	637	611	**643 ****
Gęstość zaludnienia	osób/km	114	114	114	**114 ***
Urodzenia	osób	157	136	111	**25 ***
Zgony	osób	147	138	134	**27 ***
Napływ ludności	osób	102	121	131	**36 ***
Odpływ ludności	osób	155	118	115	**22 ***
Dochody budżetu	zł/osobę	2 681,38	2 632,23	3 269,72	-
Wydatki budżetu na inwestycje	zł/osobę	856,44	703,68	994,05	-
Wydatki budżetu na gospodarkę komunalną i inwestycje	**zł/osobę**	**90,30**	**183,45**	**130,67**	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Porównując dane z aktualizowanego Opracowania tj. Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica z 1999 r. można wysnuć wniosek, że ogólna liczba ludności w Gminie Moszczenica z 31.12.1998 r. spadła o 216 osób.

Tabela nr 9. Liczba ludności w poszczególnych Sołectwach.

Miejscowość	Rok			
	2011	2012	2013	2014 Stan na 13.03.2014 r.
Baby	792	799	788	**791**
Białkowice	194	189	185	**184**
Gajkowice	799	787	785	**789**
Gazomia Nowa	392	388	392	**393**
Gazomia Stara	228	234	235	**234**
Gościmowice Drugie i Powęziny	408	412	403	**408**
Gościmowice Pierwsze	233	239	240	**239**
Jarosty i Daszówka	495	503	504	**568**
Karlin	302	310	311	**310**
Kiełczówka	463	460	458	**457**
Kosów	662	654	644	**642**
Michałow	283	286	313	**313**
Moszczenica i Moszczenica Osiedle	2555	2540	2542	**2545**
Podolin	372	378	384	**382**
Pomyków	184	180	188	**186**
Raciborowice	308	313	315	**325**
Raków i Raków Duży	182	186	192	**400**
Rękoraj	586	580	576	**579**
Sierosław	429	422	419	**418**
Srock i Dąbrówka	574	576	580	**653**
Wola Moszczenicka	2007	2018	2005	**1999**
Razem	**12448**	**12454**	**12459**	**12815**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Najludniejszym sołectwem Gminy Moszczenica (według danych z 13.03.2014 r.) jest – Wola Moszczenicka, którą zamieszkuje 1999 osób, natomiast najmniej osób zamieszkuje sołectwo - Białkowice, liczące 184 osoby.

Pozycję Gminy Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego, pod względem liczby ludności ukazuje wykres poniżej.

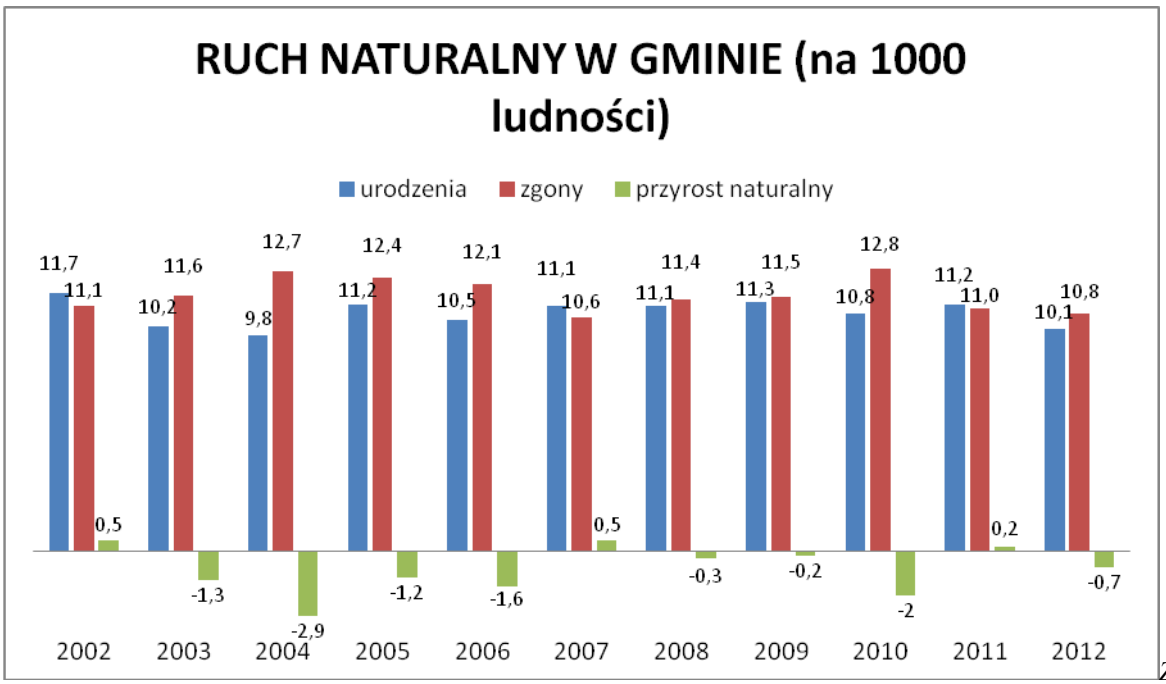
Wykres nr 2. Liczba ludności gminy na tle powiatu piotrkowskiego (według stanu na 2012 r).

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego. 2012 r.

Na podstawie danych z Głównego Urzędu Statystycznego, można stwierdzić że Gmina Moszczenica jest druga co do wielkości gminą w Powiecie Piotrkowskim, pod względem ludności.

Wykres nr 3. Przyrost naturalny w Gminie Moszczenica od 2002 r. do 2012 r. (na 1000 osób).

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego. 2012 r.

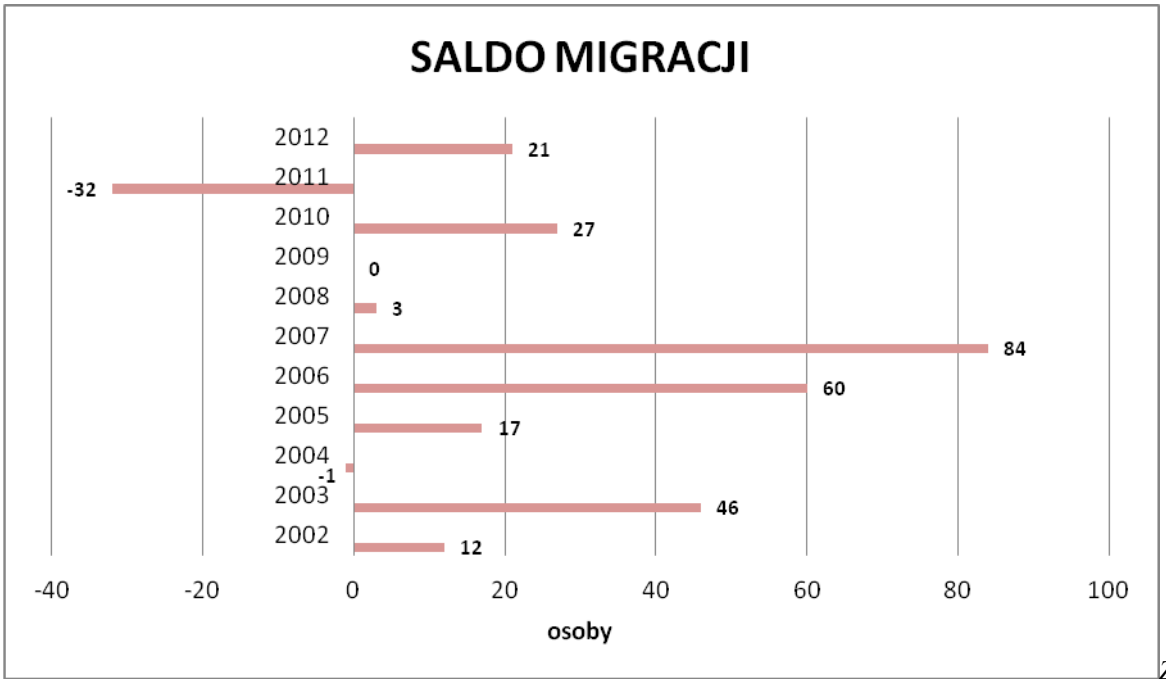
Z powyższych danych wynika, że w 2010 r. więcej osób zmarło niż się urodziło, w 2011 r. sytuacja była porównywalna, i w 2012 r. również więcej osób zmarło niż się urodziło.

Tabela nr 10. Przyrost naturalny w powiecie piotrkowskim na 1000 osób (2012 r.).

Gminy	Przyrost naturalny (na 1000 ludności.)
Wola Krzysztoporska	2,0
Grabica	0,7
Łęki Szlacheckie	0,5
Czarnocin	-0,2
Sulejów	-0,4
Moszczenica	-0,7
Rozprza	-1,0
Gorzkowice	-1,2
Aleksandrów	-5,9
Ręczno	-6,4

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego. 2012 r.

Wykres nr 4 Migracja w Gminie Moszczenica na przestrzeni dziesięciu lat (2002 – 2012).

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

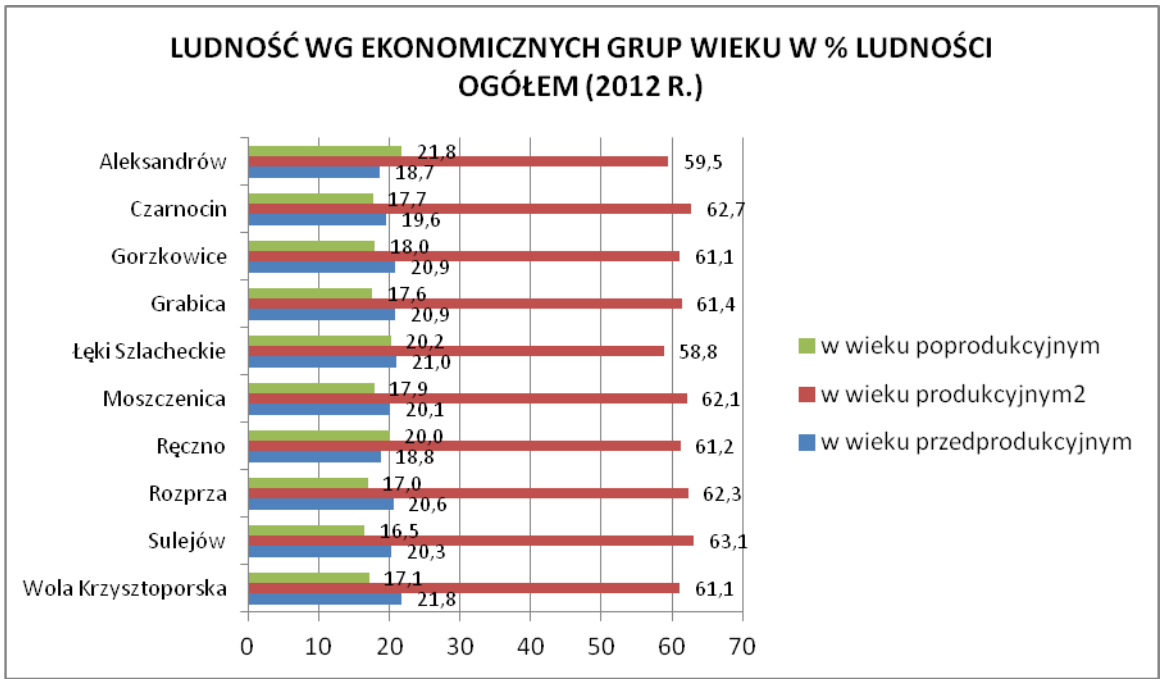
W ciągu analizowanych 10 lat, na terenie Gminy Moszczenica raczej dominuje dodatnie saldo migracji. Saldo ujemne odnotowano w 2004 r. i w 2011 r., odpowiednio wyniosło -1 i -32. Największy wzrost liczby ludności z terenu Gminy wyniósł w 2007 r., kiedy to saldo wyniosło 84 osoby. Jest to korzystne zjawisko demograficzne, świadczące o występowaniu w Gminie korzystnych warunków sprzyjających osiedlaniu się ludności spoza granicy administracyjnej gminy.

Podkreślić należy, że zauważalną tendencją w województwie łódzkim jest suburbanizacja. Podstawową funkcją ośrodków gminnych pozostaje funkcja rolnicza, jednak wsie znajdujące się w strefie bezpośredniego oddziaływania Aglomeracji Łódzkiej oraz pozostałych większych miast, w tym Piotrkowa Trybunalskiego, straciły część funkcji rolniczych na rzecz obszarów wielofunkcyjnych o charakterze podmiejskim, będąc zapleczem terenowym dla miast. Stąd też można wnioskować, że powodem dodatniego salda migracji w gminie Moszczenica jest napływ ludności miejskiej z dużych ośrodków miejskich jakim jest Łódź i Piotrków Trybunalski.

1.2.2. Struktura wieku i płci

Gmina Moszczenica cechuje się stosunkowo młodą struktura wieku, typową dla gmin wiejskich w Polsce. Udział grupy produkcyjnej wynosi 20 %, a poprodukcyjnej 17%. Są to zadowalające i wyróżniające się wyniki, na tle całego województwa. Udział grupy produkcyjnej wynosi około 63 %. Analiza struktury wiekowej ludności gminy Moszczenica, w aspekcie ekonomicznych grup wieku wykazuje, że przeważająca część ludności Gminy jest w wieku produkcyjnym, co uznaje się jako zjawisko korzystne z punktu widzenia możliwości rozwoju działów usługowych i produkcyjnych. Powoduje też utrzymywanie presji na rynku pracy, objawiające się we wzroście konkurencyjności oraz podwyższaniu kwalifikacji pracowników. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w powiecie piotrkowskim przedstawia wykres poniżej.

Wykres nr 5. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w powiecie piotrkowskim.

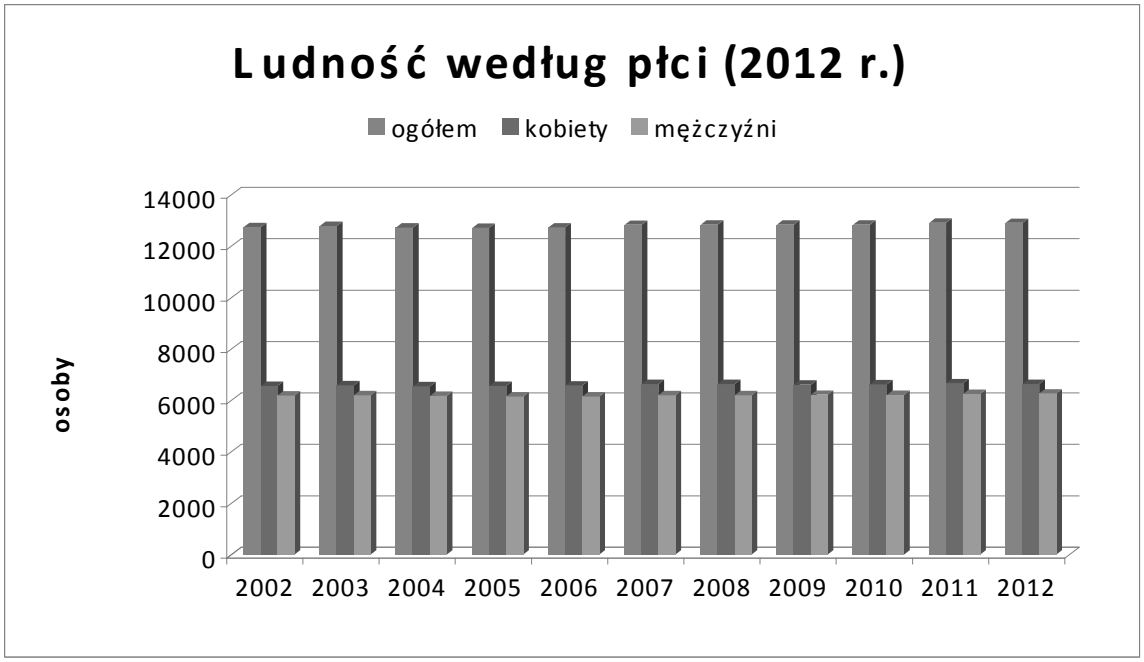

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Cechą charakterystyczną regionu jest nierównowaga struktury płci. W 2002 r. w województwie łódzkim liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn wynosiła 109,6, by do 2008 r. podnieść się do wartości 110,0. Silniejsza dysproporcja struktury płci występuje w miastach niż na obszarach wiejskich. W 2011 r. w Gminie Moszczenica liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn wynosiła 107, natomiast w 2012 r. 106. Strukturę płci przedstawia wykres poniżej.

Wykres nr 6. Struktura liczby ludności według płci.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	12748	12789	12729	12719	12734	12833	12840	12837	12838	12917	12910
kobiety	6563	6589	6555	6565	6584	6635	6635	6615	6622	6669	6640
mężczyźni	6185	6200	6174	6154	6150	6198	6205	6222	6216	6248	6270

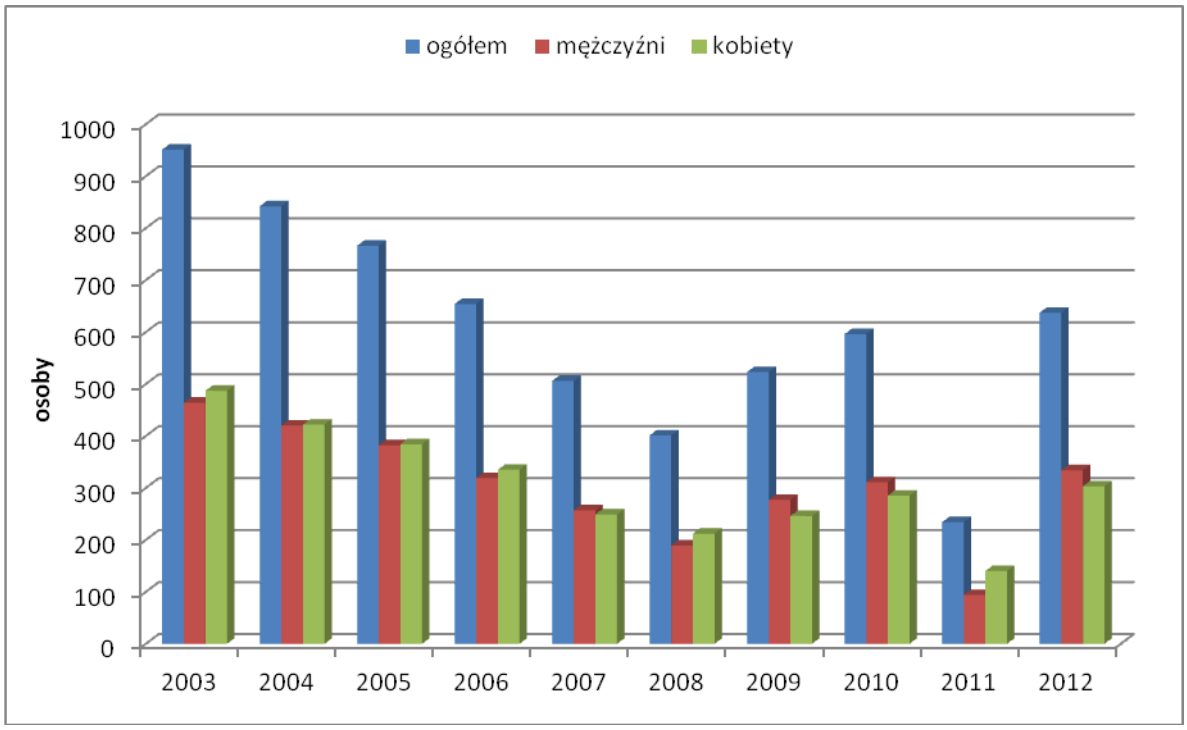
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

1.2.3. Rynek pracy i przedsiębiorczość

Liczba bezrobotnych w Gminie Moszczenica, od 2003 roku, z roku na rok ulegała zmniejszeniu, aż do roku 2008, w którym to liczba bezrobotnych znacząco spadła do 401 osób. W 2009 i 2010 r. odnotowano wzrost liczby bezrobotnych, odpowiednio do 523 i 596 osób. Najkorzystniejsze zjawisko, czyli spadek liczby bezrobotnych do 234 osób (w tym 94 mężczyzn i 140 kobiet), miało miejsce w 2011 r. Jednak w 2012 r. liczba bezrobotnych znacząco wzrosła, do 637 osób, czyli bezrobocie wzrosło o 172 %, w stosunku do roku 2011 r. Można zauważyć, że w latach 2003, 2004, 2005, 2006 kobiety stanowiły większość wśród ogólnej liczby bezrobotnych w Gminie. W roku 2007 to mężczyźni byli w większości. W 2008 r. ponownie kobiety stanowiły większość, ale w kolejnych dwóch latach już mężczyźni. Według danych o liczbie bezrobotnych w 2012 r. w Gminie Moszczenica, to mężczyźni stanowią większość, w ogólnej liczbie osób bezrobotnych, która wynosi 637 osób.

Wykres nr 7. Zarejestrowani bezrobotni w latach 2003 – 2012.

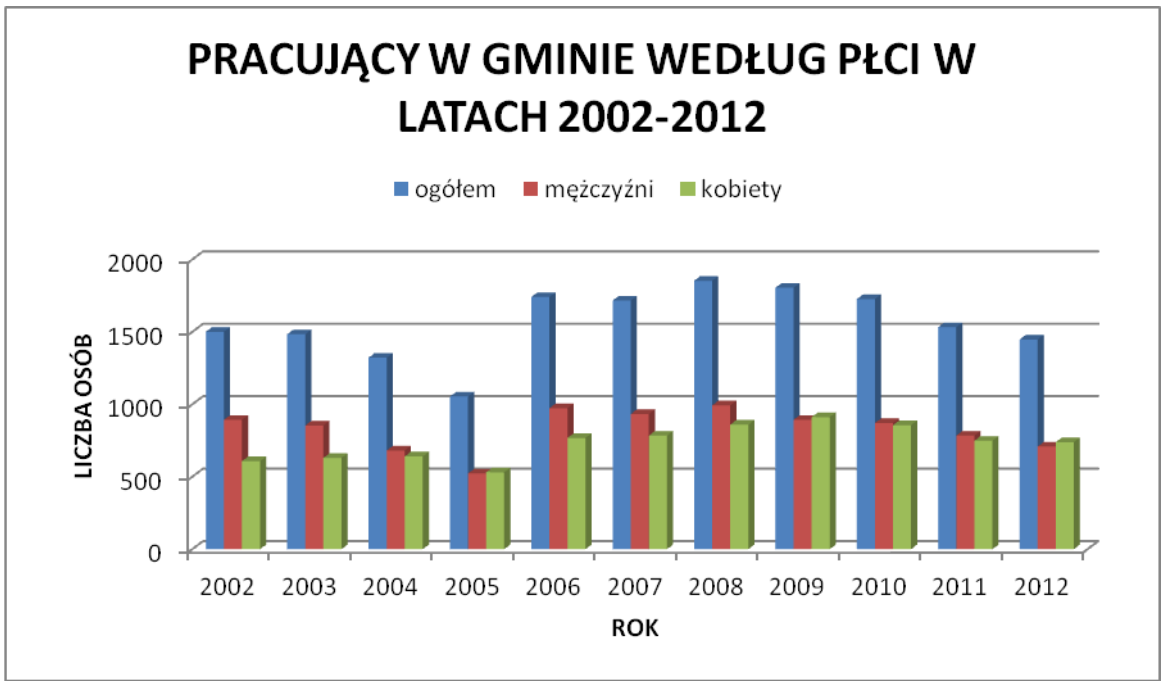
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	951	842	766	654	506	401	523	596	234	637
mężczyźni	464	420	382	319	257	189	277	311	94	334
kobiety	487	422	384	335	249	212	246	285	140	303

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, największa liczbę zatrudnionych osób odnotowano w 2008 r. Jest to analogiczne do liczby osób bezrobotnych, która to w 2008 r. odnotowała swoją najmniejszą liczbę.

Wykres nr 8. Pracjący w Gminie Moszczenica, według płci w latach 2002 – 2012 r.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	1501	1484	1322	1054	1741	1717	1853	1805	1727	1533	1448
mężczyźni	893	854	681	523	973	933	993	893	871	784	709
kobiety	608	630	641	531	768	784	860	871	856	749	739

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Ogólnie, Gmina Moszczenica charakteryzuje się małą liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych i niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości.

Do największych pracodawców na terenie gminy należy zaliczyć:

- Huta Szkła Gospodarczego w Jarostach,
- IKEA Hanim Poland S.A. Centrum Dystrybucji w Jarostach,
- P.P.H.U. „BUDREX", Srock.

Z mniejszych zakładów, zatrudniających ok. 20 osób, należy wymienić:

- „Kaźmierczak" Zakład Uboju Trzody, Kosów,
- „Kaźmierczak" P.R.I.I., Kosów,
- „Raków" Zakład Mięsny Sp. j., Raków Duży,

Pozostała działalność gospodarcza prowadzona na terenie gminy to handel i usługi w szerokim zakresie.

1.2.4. Mieszkalnictwo

Dane statystyczne dotyczące zasobów mieszkaniowych Gminy Moszczenica prezentuje poniższa tabela.

Tabela nr 11. Statystyka mieszkaniowa.

Rok	**Mieszkania istniejące**						**Mieszkania oddane do użytku w danym roku**	
	Ogółem, w tym:		**zabudowa wielorodzinna**		**Zabudowa jednorodzinna**			
	Liczba	Powierzchnia użytkowa	Liczba	Powierzchnia użytkowa	Liczba	Powierzchnia użytkowa	Liczba	**Powierzchnia użytkowa**
	sztuk	m^2	sztuk	m^2	sztuk	m^2	sztuk	**m^2**
2011	3315	361 587,21	11	14676,11	3304	346 911,10	36	**brak danych**
2012	3354	368 688,92	11	14676,11	3343	354 012,81	35	**brak danych**
2013	3384	376 505,60	11	14676,11	3373	361 829,49	26	**brak danych**

2014	**3403**	**381 626,01**	**11**	**14676,11**	**3392**	**366 949,90**	**7**	**brak danych**

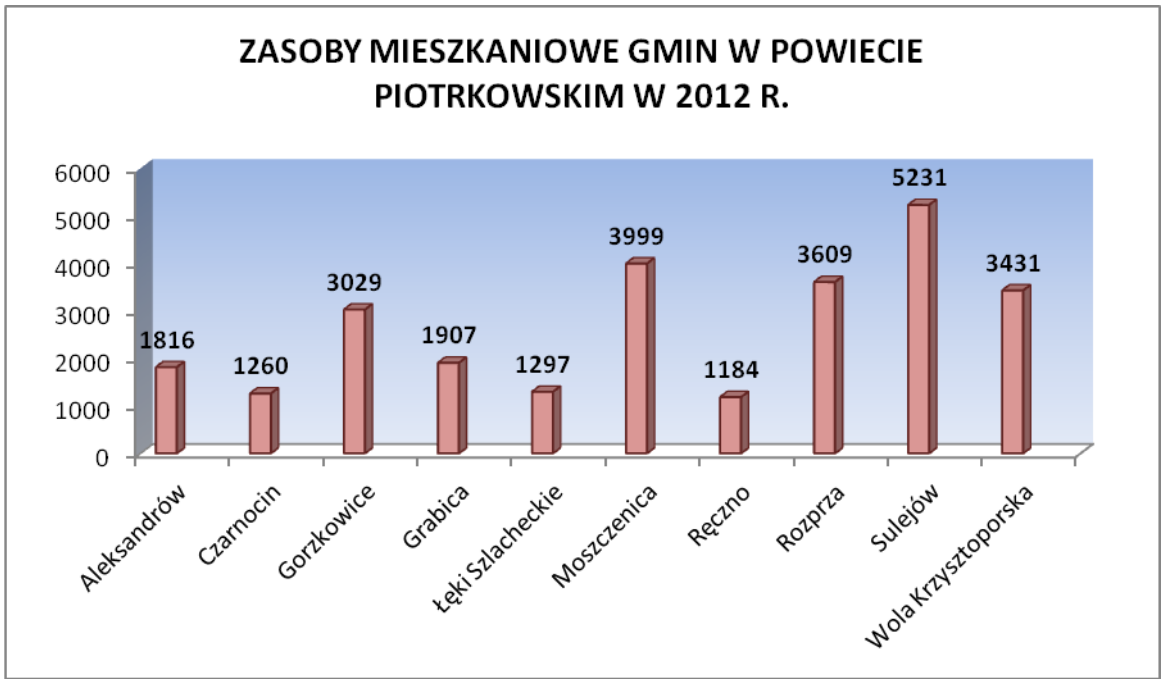
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Analizując strukturę mieszkaniową omawianej Gminy, można wysnuć wniosek, że odnotowujemy tendencję wzrostową jednocześnie w liczbie mieszkań, średnio o 29 mieszkań w ciągu roku, jak i w wielkości powierzchni użytkowej tych mieszkań. Ma to związek z powstającą zabudową jednorodzinną, która na przestrzeni czterech ostatnich lat wzrosła z 3304 sztuk do 3392 sztuk. Przyglądając się liczbie mieszkań oddanych do użytku w tym samym okresie widać w latach 2011, 2012, 2013 niewielki spadek, do znaczącego spadku w 2014 r. do liczby 7 szt. (dane do marca 2014 r.)

Dokonując analizy zasobów mieszkaniowych, wyszczególnionych w Strategii Rozwoju Gminy z 1999 r., według danych z 1997 r. można zauważyć, że powierzchnia użytkowa mieszkalna wzrosła o 123 826 m². Co jest bardzo pozytywnym i pożądanym zjawiskiem, związanym również ze wzrostem liczby mieszkańców, a tym samym liczby mieszkań.

Gmina Moszczenica zajmuje jedną z wyższych pozycji wśród gmin powiatu piotrkowskiego w odniesieniu do liczby mieszkań, co jest również adekwatne do większej liczby mieszkańców w porównaniu do innych gmin. Zasoby mieszkaniowe w powiecie piotrkowskim ukazano na wykresie poniżej.

Wykres nr 9. Zasoby mieszkaniowe Gmin w powiecie piotrkowskim w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Zasoby mieszkaniowe gminy są bardzo zróżnicowane pod względem zużycia technicznego. Istnieje wiele nowych budynków, kilkuletnich, w bardzo dobrym stanie technicznym, ale również budynki kilkudziesięcioletnie poważnie wyeksploatowane i wymagające remontu.

Tabela nr 12. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w gminie Moszczenica w latach 2002-2012.

Wyszczególnienie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wodociąg (%)	88,1	88,3	88,5	88,4	88,5	88,7	88,8	88,9	89,0	89,1	89,2
Kanalizacja (%)	27,7	34,9	36,1	36,0	37,0	38,4	39,2	39,8	41,6	45,8	46,7
Gaz z sieci (%)	-	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Tabela nr 13. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego w 2012 r.

Mieszkania wyposażone w instalacje:	Powiat piotrkowski (%)	Gmina Moszczenica (%)
wodociąg	85,8	89,2
kanalizacja	24,8	46,7
gaz z sieci	4,2	0,0
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania (m^2)		
1 mieszkania	87,3	87,9
na 1 osobę	27,9	27,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy.

1.2.5. Oświata

W Gminie Moszczenica obecnie funkcjonuje pięć szkół podstawowych, zlokalizowanych w Jarostach, Gazomi, Rękoraju, Babach oraz w Moszczenicy, jedno gimnazjum w Moszczenicy oraz zespół szkół w Srocku, w którego skład wchodzi szkoła podstawowa i gimnazjum. Ponadto Stowarzyszenie Twórcza Inicjatywa Kulturalno – Oswiatowa w Rękoraju prowadzi Gimnazjum w Rękoraju, do którego uczęszcza 10 uczniów klasy I, a zajęcia prowadzi 8 etatowych nauczycieli i 3 na umowę zlecenie. Sale gimnastyczne posiadają szkoły w Rękoraju, Srocku i Moszczenicy

Wychowanie przedszkolne na terenie Gminy Moszczenica odbywa się w czterech niepublicznych przedszkolach.

Tabela nr 14. Wykaz szkół na terenie Gminy Moszczenica.

Lp.	Nazwa szkoły	Adres	Rok budowy	Liczba uczniów	Liczba pracowników
1	Szkoła Podstawowa w Jarostach	Jarosty ul. Leśna 14	1983	90	Nauczyciele 14 Prac. admin. i obs. 9
2	Szkoła Podstawowa w Gazomi	Gazomia Stara 29	1920	83	Nauczyciele 13 Prac. admin. i obs. 5 + 2 sez
3	Szkoła Podstawowa w Rękoraju	Rękoraj 52	1930	49	Nauczyciele 11 Pra obs. - 5
4	Zespół Szkół w Srocku	Srock ul. Łódzka 5	brak danych	Gimnazjum – 64 Szkoła Podst. - 96	Nauczyciele 22 Prac. admin. i obs. 6
5	Szkoła Podstawowa w Babach	Baby ul. Piotrkowska 20	2000	117	Nauczyciele 13 Prac. admin. i obs. 6
6	Gimnazjum im. Stanisława Małachowskiego w Moszczenicy	Moszczenica ul. Piotrkowska 13	1962	333	Nauczyciele 39 Prac. admin. i obs. 16
7	Szkoła Podstawowa w Moszczenicy Im. Św. Stanisława Kostki	Moszczenica ul. Dworcowa 9	1973	356	Nauczyciele 45 Prac. admin. i obs. 22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Łącznie w szkołach podstawowych uczy się 791 dzieci, w szkołach gimnazjalnych 397 dzieci, co daje łączną liczbę 1188 dzieci objętych obowiązkowym nauczaniem, godną edukację zapewnia im 157 nauczycieli i docelowo 71 osób pracujących jako administracja i obsługa.

W szkole podstawowej w Jarostach uczy się 90 dzieci, pracuje 14 nauczycieli, średnio przypada 6,43 ucznia na jednego nauczyciela. W szkole podstawowej w Gazomi uczy się 83 dzieci, pracuje 13 nauczycieli, średnio przypada 6,38 ucznia na jednego nauczyciela. W szkole podstawowej w Rękoraju uczy się 49 uczniów, pracuje 11 nauczycieli, średnio przypada 4,45 ucznia na jednego nauczyciela. W szkole podstawowej w Zespole Szkół w Srocku, nauczaniu podlega 96 uczniów, a pracuje 22 nauczycieli, co daje średnią 4,36 ucznia na jednego nauczyciela. W szkole podstawowej w Babach, uczy się 117 uczniów, zatrudnionych jest 13 nauczycieli, co daje średni 9 uczniów na jednego nauczyciela. Natomiast, w szkole podstawowej w Moszczenicy kształci się 356 uczniów, zatrudnionych jest 45 nauczycieli, co daje średnią 7,91 ucznia na jednego nauczyciela.

W gimnazjum Zespołu Szkół w Srocku, wiedzę zdobywa 64 uczniów, pracuje 22 nauczycieli, co daje średnią 2,91 ucznia na jednego nauczyciela, zaś w gimnazjum w Moszczenicy, 333 uczniów, i pracuje 39 nauczycieli, co daje średnią 8,54 ucznia na jednego nauczyciela.

Tabela nr 15. Wykaz uczniów na terenie Gminy Moszczenica.

Rodzaj szkoły	Rok 2010	Rok 2014
uczniowie szkół podstawowych	850 osób	791 osób
uczniowie gimnazjum	449 osób	397 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Ogólnopolskie zjawisko zmniejszenia liczby uczniów dotknęło również Gminę Moszczenica. Porównując dane z innych opracowań strategicznych Gminy, można zauważyć, że liczba uczniów w szkołach podstawowych spadła z 850 uczniów w 2010 r. do 791 uczniów w roku bieżącym, czyli o 59 uczniów. Podobnie liczba uczniów w szkołach gimnazjalnych, spadła o 52 osoby na przestrzeni czterech lat.

Ważnymi wskaźnikami rozwoju szkolnictwa jest dostępność w placówkach szkolnych komputerów z dostępem do Internetu. W/w wskaźnik został zestawiony w tabeli poniżej.

Tabela nr 16. Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów.

Jednostka terytorialna	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych									
Gmina Moszczenica	50,29	23,16	32,76	17,69	12,74	6,95	7,10	7,08	6,89	7,28
Powiat piotrkowski	34,26	22,25	20,95	13,30	11,37	8,84	8,77	8,40	8,37	8,26
Województwo łódzkie	43,44	29,43	25,48	17,88	15,00	11,47	10,91	10,46	10,27	9,89
	gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych									
Gmina Moszczenica	51,90	52,50	50,80	13,76	12,65	10,13	9,98	9,60	9,22	9,33
Powiat piotrkowski	35,76	36,02	30,14	20,58	18,21	15,19	14,62	13,78	12,79	10,71
Województwo łódzkie	28,30	26,16	24,43	19,41	16,62	13,31	12,55	11,70	11,12	10,39

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela nr 17. Udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu

Jednostka terytorialna	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych									
Gmina Moszczenica	37,50	85,71	85,71	85,71	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Powiat piotrkowski	47,27	67,35	83,67	91,84	97,92	95,83	97,92	100,00	100,00	100,00
Województwo łódzkie	57,52	72,57	79,52	84,59	90,30	94,00	95,11	96,31	97,13	97,97
	gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych									
Gmina Moszczenica	50,00	50,00	50,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Powiat piotrkowski	73,33	66,67	80,00	93,33	100,00	93,33	93,33	100,00	93,75	100,00
Województwo łódzkie	79,51	81,42	80,65	84,85	86,25	88,71	89,19	88,92	86,91	87,14

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskaźnik wyposażenia szkół w komputer na 1 ucznia w porównaniu do powiatu piotrkowskiego i województwa łódzkiego kształtują się na wysokim poziomie, co widać w powyższej tabeli. W Gminie Moszczenica, od 2010 r. wszystkie szkoły zostały wyposażone w komputery z dostępem do Internetu.

1.2.6. Sport

W Gminie Moszczenica funkcjonuje hala sportowa, która wyposażona jest w sprzęt sportowy: piłki do wszystkich gier zespołowych, piłki lekarskie 2kg, 3kg, 5kg, bramki, kosze, słupki do siatkówki, słupki do badmintona, stojaki do skoku wzwyż, materace gimnastyczne, sprzęt do zajęć korekty postawy.

Charakterystyka hali sportowej: długość – 45 m, szerokość – 24,72 m, wysokość 10,68 m, powierzchnia – 1092 m², ilość miejsc siedzących na trybunach typu „ławka rozsuwana" – 530 miejsc, bieżnia torowa o długości 100 mb – 684,25 m², skocznia w dal 67,5 m².

Na terenie obiektu znajduje się też boisko trawiaste, nawadniane, o wymiarach 20x40m z bramkami o wymiarach 2 metry wysokości na 3 szerokości, Ilość miejsc siedzących na trybunach typu „ławka rozsuwana" – 530 miejsc.

Ponadto w Moszczenicy działa kompleks boisk sportowych „Orlik" oraz stadion gminny.

Kolejny stadion zlokalizowany jest w Babach.

Sale gimnastyczne posiadają szkoły w Jarostach, Rękoraju, Srocku i Moszczenicy.

1.2.7. Dziedzictwo kulturowe

Funkcję upowszechniania kultury na terenie Gminy prowadzi Gminny Ośrodek Kultury i Sportu im. Jana Justyny w Moszczenicy przy ulicy Dworcowej 16 a; oraz Gminna Biblioteka Publiczna znajdujące się w Moszczenicy wraz z filiami bibliotecznymi znajdującymi się w Babach, Srocku i Rakowie. Biblioteki posiadają łącznie około 44 tys. woluminów z których korzysta około 1025 czytelników.

Ochronie prawnej podlegają zasoby dziedzictwa kulturowego rozumiane jako trwałe elementy zagospodarowania obszaru bądź struktury przestrzennej o walorach historycznych, zabytkowych, estetycznych lub artystycznych. Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Zabytek - według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. *(Dz.U. 2003 nr 162 poz. 1568, z późniejszymi zmianami, w tym zmianą z dnia 18 marca 2010 r. – Dz.U. 2010 nr 75 poz. 474)* - to rzecz (nieruchomość, np. budynek, cmentarz lub krajobraz kulturowy albo rzecz ruchoma, np. dzieło sztuki użytkowej, obraz, rzeźba, znalezisko archeologiczne) lub zespół rzeczy, które są dziełem człowieka lub są związane z jego działalnością i stanowią świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, a które powinny być zachowane ze względu na swoją wartość artystyczną, naukową i historyczną. Zabytkami nieruchomymi są krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zieleni zaprojektowanej, także miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji. Zabytkami nieruchomymi są także stanowiska archeologiczne.

Formami ochrony prawnej zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Obecnie obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości,
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej cześć lub zespół rzeczy ruchomych,
- zabytki archeologiczne - zabytek nieruchomy będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią zasoby dziedzictwa kulturowego.

Gmina Moszczenica to obszar o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi, z dominacją budownictwa murowanego. Na szczególną uwagę zasługują zespoły architektoniczne o wysokich walorach artystycznych.

Tabela nr 18. Wykaz obiektów figurujących w ewidencji konserwatorskiej.

Lp.	Miejscowość	ulica / nr	Nazwa	określenie	Zespół	data
1	Baby	-	układ przestrzenny	ulicówka		1399 r.
2	Baby	175	chałupa	motorowy		pocz. XX w.
3	Baby	43	chałupa			ok. 1910 r.
4	Baby	79	wieża ciśnień	PKP	dworsko - parkowy	1873-1895
5	Białkowice	-	młyn	wodny, przebudowany		kon. XIX w.
6	Gajkowice	-	młyn	wodny		lata 30-te XX w.
7	Gościmowice Drugie	las	cmentarz ewangelicki			ok. 1900 r.
8	Jarosty	-	cmentarz ewangelicki			przed 1920 r.
9	Kiełczówka	44	zespół dworski		dworsko - parkowy	XIX w.
10	Kiełczówka	58	cmentarz wojenny			1914 – 1915 r.
11	Kiełczówka	95	młyn	motorowy		ok. 1920 r.
12	Moszczenica	-	młyn	elektryczny		1900 r.
13	Moszczenica	-	układ przestrzenny	złożony układ przestrzenny		1392 r.
14	Moszczenica	Cmentarna 06	cmentarz rzymsko - katolicki	przykościelny, nieczynny	kościoła p.w. Podwyższenia św. Krzyża	XVII w.
15	Moszczenica	Cmentarna 06	plebania		kościoła p.w. Podwyższenia	1908 r.

					św. Krzyża	
16	Moszczenica	Cmentarna 06			kościoła p.w. Podwyższenia św. Krzyża	XVI-XX w.
17	Moszczenica	Dworcowa	zespół domów pracowniczych		domów pracowniczych	1899-1900 r.
18	Moszczenica	Dworcowa 03	dom pracowniczy		domów pracowniczych	ok. 1900 r.
19	Moszczenica	Dworcowa 05	dom pracowniczy		domów pracowniczych	1900 r.
20	Moszczenica	Dworcowa 07	dom pracowniczy		domów pracowniczych	1900 r.
21	Moszczenica	Dworcowa 10	dom pracowniczy		domów pracowniczych	1899 r.
22	Moszczenica	Dworcowa 12	dom pracowniczy		domów pracowniczych	1900 r.
23	Moszczenica	Dworcowa 14	dom pracowniczy		domów pracowniczych	1900 r.
24	Moszczenica	Dworcowa 18	dom pracowniczy		domów pracowniczych	1900 r.
25	Moszczenica	Piotrkowska 15	dom kasjera		dworsko - parkowy	XIX/XX w.
26	Moszczenica	Piotrkowska 15	obory		dworsko - parkowy	XIX/XX w.
27	Moszczenica	Piotrkowska 15	rządcówka		dworsko - parkowy	XIX/XX w.
28	Moszczenica	Piotrkowska 15	spichlerz		dworsko - parkowy	XIX/XX w.
29	Moszczenica	Poduchowna	cmentarz rzymsko - katolicki			II poł. XIX w.
30	Moszczenica - Poduchowna	-	cegielnia			pocz. XX w.
31	Raciborowice	-	dwór		dworsko - parkowy	poł. XIX w.
32	Raciborowice	-	układ przestrzenny	folwark		1391 r.
33	Raciborowice	-	zespół dworski		dworsko - parkowy	XIX w.
34	Rękoraj	-	układ przestrzenny	rzędówka		1393 r.
35	Srock	-	cmentarz rzymsko - katolicki	z I i II wojny		II poł. XIX w.
36	Srock	-	układ przestrzenny	miejski układ przestrzenny		
37	Srock	-	wiatrak			XIX w.
38	Srock	Rynek 01	cmentarz rzymsko -	przykościelny	kościoła p.w.	XVI w.

			katolicki		św. Benedykta i Anny	
39	Srock	Rynek 01	plebania		kościoła p.w. św. Benedykta i Anny	1913 r.
40	Srock	Rynek 01	wikarówka		kościoła p.w. św. Benedykta i Anny	1910 r.
41	Srock	Rynek 01	zespół kościelny		kościoła p.w. św. Benedykta i Anny	XVII – XX w.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. 2013 r.

Tabela nr 19. Wykaz obiektów figurujących w ewidencji zabytków.

Lp.	Miejscowość	ulica / nr	Nazwa	określenie	Zespół	data
1	Kiełczówka	44	park	dworski	dworsko - parkowy	XIX w.
2	Moszczenica	Cmentarna 06	dzwonnica	-	kościoła p.w. Podwyższenia św. Krzyża	XVIII/XIX w.
3	Moszczenica	Cmentarna 06	kościół par. rzymsko - katolicki	p.w. Podwyższenia św. Krzyża	kościoła p.w. Podwyższenia św. Krzyża	1769 – 1975 r.
4	Moszczenica	Cmentarna 02	gorzelnia	ob. dom	-	I poł. XIX w.
5	Moszczenica	Piotrkowska 15	park	dworski	dworsko - parkowy	XIX w.
6	Moszczenica	Piotrkowska 15	dwór	-	dworsko - parkowy	1877 r.
7	Raciborowice	-	park	dworski	dworsko - parkowy	XIX w.
8	Rękoraj	-	park	dworski	-	XIX w.
9	Srock	Rynek 01	kościół par. rzym. – kat.	p.w. św. Benedykta i Anny	kościoła p.w. św. Benedykta i Anny	1900 – 1909 r.
10	Srock	Rynek 01	kaplica rz. kat.	p.w. św. Mikołaja	kościoła p.w. św. Benedykta i Anny	1627 r.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. 2013 r.

Na styku ochrony wartości kulturowych i współczesnych potrzeb zagospodarowania przestrzennego gminy nie występują zbyt duże napięcia. Najistotniejsze jest właściwe wkomponowywanie obiektów współczesnych w krajobraz kulturowy w sąsiedztwie zespołów

rezydencjalnych i ochrona walorów przyrody poprzez ochronę przed nadmiernym rozdrobnieniem w budownictwa na terenach rolnych.

Tabela nr 20. Historyczne zespoły wiejskie.

Nazwa wsi	okres powstania	Forma rozplanowania	Forma i zakres ochrony
Baby	przed 1399 r.	ulicówka	ochrona układu rozplanowania ochrona zabudowy
Moszczenica	1392 r.	układ złożony	ochrona układu rozplanowania ochrona zabudowy konserwacja zabudowy
Raciborowice	1391 r.	folwark	ochrona układu rozplanowania konserwacja zabudowy
Rękoraj	1393 r.	rzędówka	ochrona układu rozplanowania konserwacja zabudowy
Srock	brak danych	rynek z ulicami wylotowymi	ochrona układu rozplanowania

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. 2013 r.

Do historycznych obiektów sakralnych zalicza się – kościoły, kaplice i cmentarze, w tym miejsca pamięci oraz kapliczki, głównie przydrożne. Obejmuje się je ochroną konserwatorską wraz z obiektami towarzyszącymi w ich otoczeniu, typu plebania, organistówka itp., ze względu na swoje wartości zabytkowe i kulturowe, a także z uwagi na walory urbanistyczne i krajobrazowe. Ochronie podlega także zieleń towarzysząca zabudowie, wzajemne relacje funkcjonalno-przestrzenne, sposób zagospodarowania terenu, ukształtowane na kanwie określonych warunków przyrodniczych. Cmentarze podlegają ochronie dodatkowo jako miejsca pochówku i kultu religijnego oraz miejsca pamięci i pomniki historii - z mocy ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Na terenie Gminy Moszczenica wyróżnia się następujące obiekty sakralne:

1. we wsi, Moszczenica, kościół parafialny, który powstał w XIX w.
2. we wsi Srock, kościół p. w. św. Benedykta i Anny, który powstał na początku XX w.

oraz cmentarze:

1. Kiełczówka - cmentarz wojenny z I wojny światowej,
2. Moszczenica - cmentarz rzymsko-katolicki, ul. Poduchowna,

3. Moszczenica - cmentarz rzymsko-katolicki /przykościelny/, ul. Cmentarna,
4. Srock - cmentarz rzymsko-katolicki,
5. Jarosty - cmentarz ewangelicki,
6. Baby - cmentarz rzymsko-katolicki.

Tabela nr 21. Zespoły rezydencjonalne.

Wieś	Obiekt	Okres powstania
Moszczenica	dwór park zabudowania folwarku	XIX w. XIX w. XIX w.
Rękoraj	park	XIX w.
Raciborowice	park	XIX w.
Kiełczówka	park	XIX w.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. 2013 r.

Obiekty techniki i kultury materialnej, znajdujące się na terenie Gminy Moszczenica, będące przejawem działalności gospodarczej, prowadzonej w okresach historycznych zlokalizowane są przede wszystkim w obrębie zespołów podworskich, a także poza obszarami dworskimi.

Tabela nr 22. Zabytki techniki.

Wieś	Obiekt	Okres powstania
Baby	młyn motorowy	pocz. XX w.
Baby	wieża ciśnień	1873 – 1895 r.
Białkowice	młyn wodny	kon. XIX w.
Gajkowice	młyn wodny	1928 r.
Gajkowice	młyn wodny	1927 r.
Jarosty	przędzalnia	1885 r.
Kiłeczówka	młyn	przed 1892 r.
Moszczenica	młyn wodny	1935 r.
Moszczenica	fabryka włókiennicza	1900 r.
Moszczenica	cegielnia	1898 r.
Moszczenica	gorzelnia	I poł. XIX w.
Moszczenica	wieża ciśnień	XIX / XX w.
Srock	wiatrak	XIX w.

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Moszczenica. 2013 r.

Wszystkie zewidencjonowane stanowiska archeologiczne, zlokalizowane na terenie Gminy Moszczenica, podlegają ochronie konserwatorskiej. Wśród nich znajduje się wpisane do rejestru zabytków średniowieczne grodzisko położone we wsi Rękoraj. Na wskazanych obszarach należy liczyć się z ograniczeniem inwestycji mogących mieć wpływ na naruszenie struktury podziemnych warstw kulturowych. Poniżej przedstawiony został spis, mapki ewidencyjne i lokalizacja najważniejszych stanowisk archeologicznych. W stosunku do ww. istnieje obowiązek uzyskiwania każdorazowo opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o możliwościach i warunkach prowadzenia inwestycji wymagających prac ziemnych.

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia obiektów zabytkowych może doprowadzić szereg przyczyn, pochodzenia wewnętrznego, zewnętrznego i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie. W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:

- brak opieki konserwatorskiej,
- brak użytkownika,
- wadliwa gospodarka (np. w przypadku parków dworskich niewłaściwe lokalizowanie i zakładanie boisk sportowych, parkingów, ujęć głębinowych wody itp.,
- nadmierna intensywność użytkowania,
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane, np. polegające na zmianie wyglądu elewacji budynków – poprzez zmianę kształtu otworów okiennych i drzwiowych, wprowadzenie termoizolacji z jednoczesnym zniszczeniem oryginalnego detalu architektonicznego),
- niewłaściwa eksploatacja (np. użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu),
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb,
- niewłaściwa klasyfikacja geodezyjna gruntów parkowych, np. oznaczonych użytkiem Ls – lasy, lub B – zabudowa.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Do najważniejszych należą:

- działalność gospodarcza,

- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.,
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód i zachwianie gospodarki wodnej.

Do przyczyn ogólnych, które powodują uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych należą:

- działanie czasu,
- klęski losowe, jaki np. wichury trąby powietrzne, powodzie itp.,
- zmiany kierunków artystycznych,
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwie dla zabytku itd.

1.2.8. Ochrona zdrowia

Rolę placówek ochrony zdrowia na terenie Gminy Moszczenica, pełnią:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Moszczenicy, ul. Piotrkowska 27, 97-310 Moszczenica;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Help - Med w Raciborowicach;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rękoraju;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Woli Moszczenickiej.
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Woli Moszczenickiej

W gminie Moszczenica funkcjonują także dwie apteki i jeden punkt apteczny:

- Apteka „Pod Kasztanami” s.c. Małgorzata Sicińska, Zbigniew Siciński; ul. Piotrkowska 15a, 97-310 Moszczenica
- Apteka Roszkowska-Piekielnik Urszula; Wola Moszczenicka, ul. Piotrkowska 60, 97-310 Moszczenica
- Punkt Apteczny FARMAKOM Sp. z o.o.; Srock, Piotrkowska 2, 97-310, Moszczenica

1.2.9. Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie Gminy Moszczenica, działa jeden posterunek policji, zlokalizowany przy ulicy Piotrkowskiej 11, w Moszczenicy, i swoim zasięgiem działania, obejmuje oprócz gminy Moszczenica, także gminę Czarnocin, Posterunek Policji w Moszczenicy. W gminie działa 5 dzielnicowych, którzy są przydzieleni do poszczególnych sołectw.

Na terenie gminy Moszczenica funkcjonuje 14 jednostek straży pożarnej:

I. OSP BABY - ul. Piotrkowska 49
II. OSP GAJKOWICE - ul. Łódzka 49
III. OSP GAZOMIA NOWA - Gazomia Nowa 51
IV. OSP GAZOMIA STARA - Gazomia Stara 29b
V. OSP GOŚCIMOWICE - Gościmowice Drugie 23
VI. OSP JAROSTY - ul. Nowa 37
VII. OSP KIEŁCZÓWKA - ul. Parkowa 6
VIII. OSP KOSÓW - ul. Główna 26
IX. OSP MOSZCZENICA - ul. Piotrkowska 4
X. OSP PODOLIN - Podolin 41
XI. OSP RACIBOROWICE - Raciborowice 22
XII. OSP RĘKORAJ - Rękoraj 50
XIII. OSP SIEROSŁAW - Sierosław 50
XIV. OSP SROCK - ul. Plac Rynek 5.

1.2.10. Organizacje pozarządowe

Na terenie Gminy Moszczenica działa stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM". Ta, Lokalna Grupa Działania to dobrowolne zrzeszenie na rzecz rozwoju jednostek samorządu terytorialnego, takich jak: Ujazd, Będków, Budziszewice, Czarnocin, Moszczenica, Grabica, Tuszyn, Rzgów, Pabianice, Ksawerów, Bełchatów, Rozprza, Wola Krzysztoporska, Gomunice, Gorzkowice, Kamieńsk, Dobryszyce, Kodrąb, Łęki Szlacheckie, Masłowice, Ręczno, powiat piotrkowski.

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „BUD-UJ RAZEM" współfinansowane jest ze środków Unii Europejskiej w ramach osi 4 leader Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Stowarzyszenie, działając na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich gmin będących członkami Stowarzyszenia uwzględnia ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno – kulturowych, rozwój turystyki i sportu oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów regionalnych.

1.3. Infrastruktura techniczna

1.3.1. Komunikacja lądowa

Przez teren Gminy Moszczenica przebiega:

- autostrada A 1 Gdańsk – Gorzyce (granica państwa),
- droga krajowa Nr 91,
- droga wojewódzka 716 relacji Koluszki - Piotrków Tryb,
- drogi powiatowe i gminne.

Tabela nr 23. Charakterystyka sieci dróg na terenie Gminy Moszczenica.

Wyszczególnienie	Długość (w km)	Udział nawierzchni utwardzonej – ulepszonej (w %)
Drogi krajowe	14,805	**100**
Drogi wojewódzkie	11,966	**100**
Drogi powiatowe	35,37	**100**
Drogi gminne (bez dróg wewnętrznych)	45,93	**96,5**
Razem:	**108,071**	**99,125**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Tabela nr 24. Drogi gminne na terenie Moszczenicy.

Lp.	Numer ewid. drogi	Nazwa drogi (przebieg)	Rodzaj nawierzchni	Długość w km	Dopuszczalny tonaż – ograniczenia tnoażowe
1	110252 E	Gościmowice Drugie – Powęziny - Gajkowice	bitumiczna	3,518	brak
2	110251 E	Michałów - Raków	bitumiczna	2,023	10 t (nie dotyczy mieszkańców)
3	106607 E	(Głuchów) – gr. gm. Czarnocin – Podolin – Gościmowice Drugie	bitumiczna 1,893 km tłuczniowa 0,260 km żwirowa 0,603 km	2,756	6 t
4	110055 E	(Biskupia Wola) – gr. Gm. Czarnocin - Kiełczówka	bitumiczna	0,985	10 t
5	110258 E	Gościmowice Drugie – Powęziny – Gościmowice Pierwsze	bitumiczna	2,235	na odcinku 2,5 t

6	110262 E	Droga przez Raciborowice	bitumiczna	1,850	brak
7	110253 E	Rękoraj - Kosów	bitumiczna	1,814	brak
8	110261 E	Pomyków - Białkowice	bitumiczna	2,161	brak
9	110154 E	(Lutosławice Rządowe) – gr. gm. Grabica – Pieńki Sierosławskie – Rękoraj – droga krajowa nr 91	bitumiczna	2,899	brak
10	106608 E	(Wodzinek) – gr. gm. Tuszyn – Srock (ul. Południowa)	bitumiczna	1,180	brak
11	110255 E	Wola Moszczenicka – Kosów – droga krajowa nr 91	bitumiczna	4,596	10 t 6 t
12	110256 E	Gazomia Nowa – gr. gm. Wolbórz (Psary Lechawa)	bitumiczna	2,118	brak
13	110254 E	Białkowice – Gazomia Stara – Gazomia Nowa	bitumiczna	2,079	brak
14	110263 E	Droga przez Kolonię Podolin	bitumiczna	0,685	brak
15	110264 E	Baby ul. Sieradzka	bitumiczna kamień	0,696	brak
16	110264 E	Baby ul. Wąska	bitumiczna	0,458	brak
17	110056 E	(Biskupia Wola) – gr. gm. Czarnocin – Raciborowice – gr. gm. Wolbórz (Zakrzew)	bitumiczna	2,397	brak
18	110260 E	Jarosty ul. Miła	bitumiczna	1,650	brak
19	1532E/1	Rękoraj – Moszczenica	bitumiczna	5,561	7 t
20	1532E/2	Wola Moszczenicka – Proszenie (Stara Wieś)	bitumiczna	3,430	brak
21		Gazomia Nowa (przedłużenie drogi Białkowice – Gazomia Nowa)	gruntowa	0,844	brak
22		Moszczenica ul. Spacerowa	bitumiczna	0,872	3 t

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Tabela nr 25. Drogi powiatowe na terenie gminy Moszczenica.

Lp.	Numer ewid. drogi	Nazwa ciągu drogi	Początek	Koniec	Długość w km
			na terenie gminy		
1	1508E	Czarnocin – Będków – Raciborowice – do dr. 1511E	gr. pow. piotrk./tomasz.	Dr. Pow. 1511E	2,837
2	1509E	Białkowice – Lubiatów – Będków	dr. pow. 1536E	gr. pow. piotrk./tomasz.	0,992
3	1511E	Baby – Wolbórz	dr. woj. nr 716	gr. z gm. Wolbórz	3,254
4	1530E	Kamocin – Karlin	gr. z gm Grabica	dr. kraj. nr 91	0,972
5	1531E	Srock – Baby – Młynary – Wolbórz	dr. kraj. nr 91	gr. z gm. Wolbórz	8,240
6	1533E	Wola Moszczenicka - Proszenie	dr. woj. nr 716	dr. kraj. nr 8	4,410
7	1534E	Piotrków Trybunalski - Kafar	gr. m. Piotrków	dr. kraj. nr 91	4,634
8	1536E	Moszczenica - Młynary	dr. woj. nr 716	gr. z gm. Wolbórz	3,003
9	2932E	Mąkoszyn – Srock – Podolin – do 3313E	gr. pow. piotrk./ł.wsch.	gr. z gm. Czarnocin	7,190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Przez teren Gminy Moszczenica przebiega linia kolejowa relacji Warszawa – Piotrków Trybunalski – Częstochowa. Stacje znajdują się w miejscowościach:

- Moszczenica;
- Baby;
- Jarosty.

Tabela nr 26. Tereny zamknięte na terenie gminy Moszczenica.

Lp.	Obręb	Nr działki	Powierzchnia (ha)
1	1 Baby	268/1	12.5100
2	13 Kiełczówka	254/3	1.1154
3	13 Kiełczówka	254/4	8.26C9
4	18 Moszczenica	45	25.3800
5	19 Michałów	1/7	14.9210
6	23 Raciborowice	127/1	9.2006
7	30 Wola Moszczenicka	767	6.9800

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

Dobra dostępność do komunikacji kołowej i kolejowej oraz korzystne usytuowanie gminy Moszczenica w rejonie łódzkim stwarza przesłanki dla zorganizowanej przedsiębiorczości i działalności inwestycyjnej.

1.3.2. System wodno – kanalizacyjny

Eksploatacją systemu wodno – kanalizacyjnego zajmuje się Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o., ul. Kosowska 2, 97 – 310 Moszczenica

Na terenie Gminy Moszczenica na koniec 2013 roku było 170,8 km sieci wodociągowych przesyłowych oraz 3 141 szt. przyłączy wodociągowych do gospodarstw domowych oraz podmiotów gospodarczych.

Stopień zwodociągowania wynosi ok. 92%.

Na terenie Gminy znajduje się:

- 5 ujęć produkujących wodę, z czego 4 ujęcia wymagają urządzeń do uzdatniania wody surowej ze względu na dużą zawartość żelaza i manganu w wodzie surowej
- 9 studni głębinowych.

Ujęcia wody zlokalizowane są w miejscowościach: Moszczenica, Baby, Jarosty, Srock, Rękoraj. Wyposażone są w zasilanie rezerwowe w energie elektryczną poprzez wykorzystanie agregatów prądotwórczych.

Zakres średnic przewodów magistralnych i rozdzielczych 63 - 280 mm.

Ponadto przez teren Gminy przebiegają magistrale wodociągu przesyłowego PILICA – ŁÓDŹ. Od rurociągu obowiązuje strefa ochronna zgodnie z odrębnymi przepisami.

Planowane działania inwestycyjne:

1. modernizacja ujęcia wody w Jarostach, Moszczenicy oraz Srocku
2. wyłączenie z eksploatacji Stacji Uzdatniania Wody w Babach poprzez połączenia wodociągów grupowych Baby i Moszczenica
3. odwiert studni głębinowej dla Stacji Uzdatniania Wody w Srocku i Jarostach
4. sukcesywna rozbudowa sieci wodociągowej rozdzielczej w zależności od zgłaszanego zapotrzebowania dostaw wody,
5. budowa sieci łączącej poszczególne wodociągi grupowe w celu minimalizacji ryzyka przerw w dostawie wody w przypadku awaryjnego wyłączenia Stacji Uzdatniania Wody

Na terenie Gminy Moszczenica na koniec 2013 roku było 63,8 km sieci kanalizacji sanitarnej oraz 1 455 szt. przyłączy kanalizacyjnych.

Stopień skanalizowania ok. 46%. Kanalizacja sanitarna grawitacyjno – tłoczna. Zakres średnic przewodów kanalizacyjnych 63 - 315 mm. Przepompownie ścieków to liczba 33 szt. oraz pompownie indywidualne w liczbie 5 szt.

Na terenie Gminy znajduje się mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków o wydajności 1875m^3/bd, wyposażona w stacjonarny agregat prądotwórczy stanowiący rezerwowe źródło zasilania w energie elektryczną.

Planowane działania inwestycyjne:

1. przebudowa kluczowych w systemie odprowadzania ścieków sanitarnych pompowni na tłocznie ścieków;
2. modernizacja istniejących pompowni dostosowująca do aktualnych oraz przyszłych potrzeb;
3. sukcesywna rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej.

Na terenie gminy Moszczenica , znajduje się 50 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tabela nr 27. Charakterystyka sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Lata	długość sieci wodociągowej w km	długość sieci kanalizacyjnej w km
2010	168,5	63,5
2011	168,8	63,5
2012	169,7	63,5
2013	170,8	63,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

1.3.3. Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Moszczenica funkcjonuje składowisko odpadów komunalnych na peryferiach Moszczenicy, przy ulicy Cegielnianej w Moszczenicy, które zarządzane jest przez Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Moszczenicy. Obecnie, zgodnie z Uchwała NR XLI/765/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 29.10.2013r składowisko to ujęte jest jako instalacja przewidziana do zastępczej obsługi regionów w przypadku gdy regionalna

instalacja uległa awarii lub nie może przyjmować odpadów z innych przyczyn. Składowane tam odpady, nie są segregowane, ich ilość wynosi ok. 104040 m³.

Odbiór odpadów komunalnych od mieszkańców odbywa się raz na cztery tygodnie w systemie workowo - pojemnikowym. Odbiorem odpadów zajmuje się, wyłoniona w drodze przetargu, Firma JUKO Sp. z o.o. Odpady oddawane są do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych w regionie.

Na terenie Gminy Moszczenica procesom unieszkodliwiania poddawane są jedynie odpady komunalne. Nieprowadzona jest zorganizowana selektywna zbiórka odpadów ulegających biodegradacji, jednak w zabudowie jednorodzinnej odpady kuchenne oraz zielone są kompostowane w przydomowych kompostownikach i są zagospodarowywane przez mieszkańców we własnym zakresie. Odpady niebezpieczne wytwarzane przez podmioty gospodarcze odbierane są przez specjalistyczne firmy posiadające odpowiednie zezwolenie Starosty Powiatu Piotrkowskiego. Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych powstają w budownictwie mieszkaniowym, zarówno w trakcie prac budowlanych, remontowych i rozbiórkowych. Źródła ich powstawania są rozproszone. Zbieraniem i transportem odpadów z budowy, remontów i demontażu zajmują się obecnie wytwórcy tych odpadów np. firmy budowlane oraz osoby prywatne prowadzące te prace, a także specjalistyczne podmioty gospodarcze działające w zakresie zbierania i transportu odpadów budowlanych. Wdrażanie systemu odbioru posegregowanych odpadów komunalnych jest realizowane od 2007r. zgodnie z przyjętym regulaminem utrzymania czystości i porządku. Segregacja odpadów (segregacja „u źródła") odbywa się w oparciu o umowy z zakładami prowadzącymi działalność w zakresie odbioru odpadów komunalnych.

1.3.4. Infrastruktura elektroenergetyczna i gazowa

Zaopatrzenie w energię elektryczną, na terenie Gminy Moszczenica, odbywa się podstawowo z głównej stacji zasilającej GPZ 220/110/15 kV „Piotrków", za pomocą linii elektroenergetycznych średniego napięcia 15 kV doprowadzających energię do stacji rozdzielczej PZ 15 kV w miejscowości Moszczenica, przy zakładach PAWMOX S.A. Ze stacji PZ 15 kV, pełniącej główną funkcję rozdziału energii dla gminy, zasilane są w szczególności tereny Kiełczówki, Raciborowic, Bab, Gościmowic Drugich, Woli Moszczenickiej i samej Moszczenicy za pomocą odrębnych linii średniego napięcia 15 kV. Ze stacją PZ 15 kV w Moszczenicy nie posiada bezpośredniego powiązania dla dystrybucji energii elektrycznej sieć rozdzielcza średniego napięcia 15 kV zasilająca tereny Srocka,

Podolina, Sierosławia, Rękoraja i Gościmowic Pierwszych, która jest tylko przyłączona do jednej z linii 15 kV relacji „Piotrków- PZ 15 kV Moszczenica". Ponadto sieć 15 kV wyżej wymienionych terenów nie posiada możliwości drugostronnego doprowadzenia z innych GPZ 110/15 kV, w odróżnieniu od większości pozostałych elementów całej sieci rozdzielczej 15 kV gminy, posiadających takie możliwości. poprzez powiązania magistralne z GPZ 110/15 kV „Łaznów" i z GPZ 110/15 kV „Tomaszów".

Układ sieci rozdzielczej 15 kV dla dystrybucji energii elektrycznej w gminie jest więc układem tylko częściowo spełniającym właściwe warunki w zakresie ciągłości i niezawodności dostawy tej energii.

Nie mają też żadnych powiązań z tym układem linie 15 kV zasilające miejscowości Imielnia, Michałów i Raków. Wskutek powyższych ograniczeń układ sieci rozdzielczej 15 kV Gminy zapewnia pełną dostawę mocy i energii elektrycznej tylko w normalnych (bezawaryjnych) warunkach pracy tej sieci, mimo posiadanych dużych rezerw mocy, w głównych stacjach zasilających 220/110/15 kV i 110/15 kV, z przepustowości poszczególnych linii elektroenergetycznych 15kV oraz lokalnych stacjach transformatorowo - rozdzielczych 15/04 kV.

Przez teren Gminy przebiega elektroenergetyczna linia najwyższych napięć 220 kV. W pobliżu granicy Gminy, poniżej Rakowa, przebiega energetyczna linia wysokiego napięcia 110 kV. Ze względu na możliwość szkodliwego oddziaływania pola elektrycznego i pola magnetycznego tych linii na środowisko, wzdłuż tras występują pasy techniczne, w których nie powinna być lokalizowana zabudowa przeznaczona do stałego pobytu człowieka, parkingi samochodowe, urządzenia dźwigowe, zraszające, składy i magazyny itp. obiekty, jak również roślinność wysokopienna. Szerokość pasów technicznych wyznacza się na podstawie przepisów szczególnych. Nie przewiduje się prowadzenia przez teren gminy innych tego rodzaju linii. Przez teren gminy przebiegają też dwie linie elektroenergetyczne średniego napięcia nie związane z zasilaniem w energię elektryczną.

GAZOWNICTWO

W 1995 roku na zlecenie wojewody piotrkowskiego zostało opracowane przez Gazprojekt – Wrocław „Studium gazyfikacji województwa piotrkowskiego", w którym ujęto zapotrzebowanie gazu dla potrzeb ogrzewania i innych. Przez teren gminy przebiegają trasy gazociągu wysokiego ciśnienia DN 400 PN 6,3 relacji Piotrków Tryb. – Łódź, DN 200 PN 6,3 MPa relacji Piotrków Tryb. – Tuszyn, który jest nieczynny. Aktualnie poszczególni

mieszkańcy gminy korzystają z gazu bezprzewodowego propan – butan. Kierunkowo zakłada się gazyfikację gminy Moszczenica w oparciu o sieć średniego ciśnienia z kierunków: Michałów, Jarosty i Głuchów.

CIEPŁOWNICTWO

Gmina Moszczenica nie posiada zbiorczych systemów grzewczych. Lokalne kotłownie funkcjonują w obiektach użyteczności publicznej. Mieszkańcy gminy posiadają indywidualne źródła ciepła. Najczęściej są to kotłownie opalane węglem, olejem opałowym.

NAFTOCIĄG

Przez teren Gminy Moszczenica przebiega rurociąg naftowy wysokiego ciśnienia wraz kablem światłowodowym należące do PERN Przyjaźń w Płocku. Wzdłuż rurociągu obowiązuje strefa ochronna zgodnie z przepisami odrębnymi.

1.3.5. Odnawialne źródła energii

Obecnie na terenie Gminy Moszczenica wykorzystuje się energię wiatrową pozyskiwaną z 18 silników wiatrowych. Za pomocą tabeli, wypisano miejscowości w których zlokalizowane są wiatraki, wskazano również ich liczbę, moc wytwórczą i wysokość wieży turbiny.

Tabela nr 28. Energia wiatrowa.

Miejscowość	Obręb	Liczba siłowników wiatrowych	Moc wytwórcza	Max. wysokość wieży turbiny	Uwagi
Srock	Srock Rządowy	1	250kW	41m	**Istniejący**
Srock	Srock Prywatny	2	500kW	43m	**Istniejące**
Baby	Baby	3	750kW	43m	**Istniejące**
Gościmowice Drugie	Gościmowice Pierwsze	2	300kW	do 60m	**Istniejące**
Gościmowice Drugie	Gościmowice Pierwsze	2	50 kW	43m	**Istniejące**
Srock	Srock Rządowy	2	450 kW	45m	**Istniejące**
Rękoraj	Rękoraj Wieś	1	do 2,0 MW	Do 150m	**Wydane pozwolenie**

					na budowę
Rękoraj	Sierosław Rękoraj Wieś	1	do 2,0 MW	Do 150m	**Wydane pozwolenie na budowę**
Rękoraj	Sierosław Rękoraj Wieś	1	do 2,0 MW	Do 150m	**Wydane pozwolenie na budowę**
Rękoraj	**Rękoraj Wieś**	**3**	**Do 2,0 MW każda**	**Do 150m**	**Wydane pozwolenie na budowę**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

1.3.6. Infrastruktura telekomunikacyjna

Usługi telekomunikacyjne w Gminie Moszczenica, zapewnia działający w Piotrkowie Trybunalskim węzeł telekomunikacyjny oraz główne połączenie przewodowe relacji Piotrków – Łódź. Na obszarze gminy działa placówka pocztowo-telekomunikacyjna znajdująca się w Moszczenicy. Na terenie gminy działa również „Telefonia Pilicka" oraz operatorzy telefonii komórkowej. Maszty telefonii komórkowej umiejscowione są w miejscowościach: Moszczenica, Raciborowice, Jarosty, Sierosław, Gościmowice. Uwarunkowaniami dla zaspokojenia dalszego rozwoju zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne, którego poziom osiągnie, jak się szacuje docelowo ok. 30 abonentów/100 mieszkańców, będą w szczególności: rozbudowa lokalnych central telefonicznych do pojemności ok. 4200 NN, z zastosowaniem techniki cyfrowej, rozbudowa i modernizacja istniejących lokalnych łączy telekomunikacyjnych, w technice światłowodowej.

1.4. Podstawy gospodarki gminy

Na terenie Gminy Moszczenica, zarówno ukształtowanie powierzchni, wysokość nad poziomem morza, jakość gleb, odpowiednie nasłonecznienie, hydrosfera i ogólny klimat, sprzyjają rozwojowi produkcji rolnej. W związku z tym, działalność rolnicza prowadzona w indywidualnych gospodarstwach stanowi podstawę gospodarki na terenie Gminy.

Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym, który został przeprowadzony w 2010 roku, w Gminie Moszczenica znajdują się 1033 gospodarstwa indywidualne, z czego 1000 jest nastawiona na działalność rolniczą. W tej liczbie, 753 gospodarstwa posiadają jeden lub więcej ciągników. Ogólna liczba ciągników we wszystkich indywidualnych gospodarstwach rolnych na terenie gminy Moszczenica wyniosła 1143 sztuki.

1.4.1. Produkcja roślinna

Na terenie Gminy Moszczenica uprawia się przede wszystkim zboża podstawowe oraz mieszanki zbożowe. Poza tym, do upraw preferowanych należą także uprawy przemysłowe, ziemniaki oraz rzepak i rzepik. Struktura upraw w gospodarstwach indywidualnych w 2010 r., wg danych zebranych podczas Powszechnego Spisu Rolnego, została szczegółowo przedstawiona w tabelach poniżej.

Tabela nr 29. Powierzchnia zasiewów w gminie Moszczenica w 2010 r.

Uprawy	Powierzchnia zasiewów w ha	Powierzchnia w %
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	6143,89	92,59
w tym: pszenica ozima	878,50	13,24
pszenica jara	44,95	0,68
żyto	300,64	4,53
jęczmień ozimy	283,50	4,27
jęczmień jary	785,89	11,84
owies	182,83	2,75
pszenżyto ozime	2030,17	30,59
pszenżyto jare	75,55	1,14
mieszanki zbożowe ozime	72,21	1,09
mieszanki zbożowe jare	1489,65	22,45
kukurydza na ziarno	55,47	0,84
ziemniaki	68,01	1,02
uprawy przemysłowe	98,59	1,48
buraki cukrowe	1,25	
rzepak i rzepik razem	97,34	1,47
warzywa gruntowe	4,78	

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Ogólna powierzchnia zasiewów w gospodarstwach indywidualnych na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. wyniosła 6635,84 ha. Największą powierzchnię zasiewów – 30,59% – zajmuje pszenżyto ozime, a następnie mieszanki zbożowe jare – 22,45%, pszenica ozima – 13,24% i jęczmień jary – 11,84%.

Tabela nr 30. Gospodarstwa indywidualne wg. rodzaju uprawy w 2010 r.

Uprawy	Ilość gospodarstw
Zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	958
ziemniaki	236
uprawy przemysłowe	23
buraki cukrowe	8
rzepak i rzepik razem	17
warzywa gruntowe	18

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na ogólną liczbę indywidualnych gospodarstw zajmujących się produkcją roślinną – 969 – zdecydowana większość zajmuje się uprawą zbóż. Stosunkowo duża liczba gospodarstw specjalizuje się także w uprawie ziemniaków, znikomą produkcję stawią buraki cukrowe.

Tabela nr 31. Liczba gospodarstw stosujących poszczególne nawozy mineralne i wapniowe.

Nawozy	Liczba gospodarstw
mineralne	919
azotowe	867
fosforowe	61
potasowe	96
wieloskładnikowe	594
wapniowe	239

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela nr 32.Zużycie poszczególnych nawozów na 1 ha użytków rolnych.

Nawozy	Zużycie na 1 ha użytków rolnych (w kg)
mineralne	131,4
azotowe	83,7
fosforowe	23,7
potasowe	24,0
wapniowe	28,6

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

1.4.2. Produkcja zwierzęca

Wszystkie dane dotyczące hodowli zwierząt na terenie gminy Moszczenica pochodzą z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r.

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych zajmujących się w gminie hodowlą zwierząt wyniosła 704, zaś pogłowie zwierząt gospodarskich w sztukach dużych[1] wyniosło 14924 sztuk.

Tabela nr 33. Liczba zwierząt gospodarskich w indywidualnych gospodarstwach rolnych w 2010 r.

Zwierzęta gospodarskie	Liczba sztuk
bydło razem	1703
w tym krowy	934
trzoda chlewna razem	51474
w tym lochy	2849
konie	112
drób ogółem razem	13867
w tym drób kurzy	11796

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela nr 34. Indywidualne gospodarstwa rolne zajmujące się hodowlą zwierząt gospodarskich.

Zwierzęta gospodarskie	Liczba gospodarstw
bydło razem	256
w tym krowy	214
trzoda chlewna razem	446
w tym lochy	311
konie	36
drób ogółem razem	514
w tym drób kurzy	509

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

[1] W celu przeliczenia pogłowia zwierząt w sztukach fizycznych na sztuki przeliczeniowe duże (SD) wykorzystano następujące współczynniki: 1. bydło, tj. cielęta ogółem w wieku poniżej 1 roku - 0,40; byczki i jałówki razem w wieku 1-2 lat - 0,70; samce bydła w wieku 2 lat i więcej - 1,0; jałówki w wieku 2 lat i więcej - 0,80; krowy mleczne - 1,0, krowy "mamki" - 0,80; 2. trzoda chlewna, tj. prosięta o wadze do 20 kg - 0,027; lochy ogółem - 0,50; pozostała trzoda chlewna razem (warchlaki o wadze 20-50 kg, knury i knurki o wadze 50 kg i więcej, trzoda chlewna na ubój o wadze 50 kg i więcej, tj. tuczniki) - 0,30; 3. owce ogółem - 0,10; 4. kozy ogółem - 0,10; 5. konie ogółem - 0,80; 6. drób, tj. łącznie brojlery kurze oraz kury i koguty dorosłe na rzeź - 0,007; nioski kurze razem - 0,014; łącznie indyki, gęsi, kaczki, drób pozostały (bez strusi) - 0,030; strusie - 0,35; 7.króliki ogółem - 0,020.

1.4.3. Działalność produkcyjno-usługowa

Ważnym wskaźnikiem, który wiele mówi o rzeczywistości społecznej i ekonomicznej gminy Moszczenica jest liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON. Ich liczba w roku 2013 wyniosła 737, z czego 15 stanowiły podmioty gospodarcze w sektorze publicznym, zaś 722 stanowiły podmioty gospodarcze w sektorze prywatnym. Przedsiębiorstwa zarejestrowane na terenie gminy to przede wszystkim małe firmy, które zatrudniają mniej niż 10 pracowników.

Tabela nr 35. Podmioty gospodarcze w gminie Moszczenica w 2013 r. klasyfikowane według kryterium liczby pracujących.

Ilość pracowników w podmiocie gospodarczym	Liczba podmiotów gospodarczych
0-9	695
10-49	36
50-249	6

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Według danych z 2013 roku duża część przedsiębiorstw w gminie Moszczenica zajmowała się handlem i naprawami, przetwórstwem przemysłowym oraz budownictwem.

Tabela nr 36. Podmioty gospodarcze w gminie Moszczenica w 2013 r. wg sekcji PKD 2007.

Sekcje	Liczba podmiotów gospodarczych
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	36
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	2
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	109
Sekcja D – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1
Sekcja E – dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4
Sekcja F – Budownictwo	92

Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	207
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	64
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5
Sekcja J – Informacja i komunikacja	12
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	14
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	39
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	12
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	17
Sekcja P – Edukacja	33
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	23
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	14
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa	51
Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0
RAZEM:	**737**

Rozwój liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w gminie Moszczenica w latach 2003-2013 prezentuje poniższa tabela.

Tabela nr 37. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w latach 2003-2013.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba przedsiębiorstw	710	662	669	625	656	643	661	727	700	705	737

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Od 2011 roku systematycznie wzrasta ilość przedsiębiorstw na terenie gminy, a w 2013 roku zanotowano ich największą liczbę w ostatnim dziesięcioleciu.

W 2012 roku wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, który określa stopień rozwoju przedsiębiorczości, wynosił 88,0 i kształtuje się poniżej średniej (91,8) dla powiatu piotrkowskiego.

1.4.4. Predyspozycje rozwoju gospodarczego Gminy Moszczenica

Przeprowadzone analizy uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przestrzennych gminy, jednoznacznie wskazują kierunki rozwoju Gminy Moszczenica. Nadal aktualna jest walka z bezrobociem, zwłaszcza wśród mężczyzn, tworzenie nowych miejsc pracy, i poprawa poziomu życia mieszkańców na terenie Gminy. Nadal należy kłaść nacisk na promowanie rozwoju nowych form gospodarki rolnej, przetwórczej i stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju agroturystyki i rekreacji.

Występowanie na terenie Gminy Moszczenica, dużych kompleksów gleb dobrych klas bonitacyjnych sprzyja rozwojowi rolnictwa. Charakterystyczną cechą omawianej Gminy jest występowanie tu małych gospodarstw rolniczych ze słabą specjalizacją. Nie wątpliwie właściciele takich gospodarstw powinni dążyć do pozyskiwania środków w celu dokonywania rozbudowy i modernizacji swoich gospodarstw oraz odpowiednio powiększać obszar gospodarstwa, pozwoliłoby to na zatrudnianie do pracy członków rodziny i okolicznych mieszkańców.

Przy okazji podniesienia wieku emerytalnego do 67 lat, rozgorzała dyskusja na temat nikłych szans na rynku pracy osób zbliżających się do tej granicy. Powody są różne. Pracodawcy wymieniają wśród nich: niskie kompetencje osób starszych oraz ich „niedopasowanie" do wymogów rynku pracy. Tymczasem umiejętności nabywamy przez całe życie, w związku z tym proponuje się politykę wykorzystywania wszelkich rządowych programów w tym zakresie.

Społeczeństwo Gminy wskazuje zainteresowanie świadczeniem usług agroturystycznych, małych hotelików, i małej gastronomii, rozbudowa sieci ścieżek rowerowych oraz szlaków turystycznych, rozbudowa kompleksów rekreacyjno - wypoczynkowych wpłynie korzystnie na rozwój tego typu małej działalności.

Korzystne położenie terenów atrakcyjnych turystycznie i dobra dostępność komunikacyjna powodują, iż obszar Gminy leży w strefie korzystnego zainteresowania rekreacją.

W centralnej części obszaru Gminy rozpoczyna swój bieg rzeka Moszczanka. Cały obszar Gminy leży w rejonie dorzecza Pilicy, a przez jej teren przepływają rzeki: Wierzejka, Moszczanka Właściwa, Moszczanka Lewa oraz Młynówka Moszczanka. Tak, liczne występowanie rzek, sprzyja wybudowaniu zbiornika retencyjnego, z wykorzystaniem naturalnych układów wodnych. Rozwój turystyki, zwłaszcza weekendowej, dla rodzin z małymi dziećmi, w oparciu o pobyt w gospodarstwach agroturystycznych, produkujących tzw. zdrową, ekologiczną żywność wiąże się z promowaniem nowych form rolnictwa. Budowa ścieżek rowerowych, ekologicznych szlaków poznawczych, placów zabaw, miejsc zbieractwa aeroterapii oraz bardziej kosztownych do zorganizowania ośrodków sportów hippicznych, a także promocja zabytków architektury, może stać się prawdziwym magnezem dla turystyki nie tylko na szczeblu krajowym ale i zagranicznym.

Jednak aby wyznaczone kierunki miały szanse na zakończenie, konieczne jest wyznaczenie nowych terenów budownictwa letniskowego z bogatym programem rekreacyjnym. Tereny te musza być wyposażone w doskonałą infrastrukturę techniczną umożliwiająca stworzenie lepszych warunków życia dla mieszkańców i świadczonych usług dla gości na wymaganym poziomie oraz zabezpieczającą na przyszłość ochronę walorów przyrodniczych gminy. Należy pamiętać, że teren najbardziej preferowany do rozwoju funkcji rekreacyjnych leży na terenie obszarów predestynowanych do prawnej ochrony przyrody i środowiska naturalnego.

Aby przyjęte kierunki działania stały się możliwymi, nie baz znaczenia pozostają rozpoczęte już przez władze Gminy Moszczenica, odpowiednie działania promocyjne i organizacja usług turystycznych na odpowiednio wysokim poziomie.

1.5. Zarządzanie

1.5.1. Analiza zdolności inwestycyjnych

Zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym (art. 52 oraz art. 53) Projekt budżetu przygotowuje wójt. Bez zgody wójta rada gminy nie może wprowadzić w projekcie budżetu gminy zmian powodujących zwiększenie wydatków nieznajdujących pokrycia w planowanych dochodach lub zwiększenie planowanych dochodów bez jednoczesnego ustanowienia źródeł tych dochodów.

Projekt budżetu wraz z informacją o stanie mienia komunalnego i objaśnieniami wójt przedkłada radzie gminy najpóźniej do 15 listopada roku poprzedzającego rok budżetowy

i przesyła projekt regionalnej izbie obrachunkowej, celem zaopiniowania. Budżet jest uchwalany do końca roku poprzedzającego rok budżetowy.

Procedurę uchwalania budżetu oraz rodzaje i szczegółowość materiałów informacyjnych towarzyszących projektowi określa rada gminy. Do czasu uchwalenia budżetu przez radę gminy, jednak nie później niż do 31 marca roku budżetowego, podstawą gospodarki budżetowej jest projekt budżetu przedłożony radzie gminy.

W przypadku nieuchwalenia budżetu w ustawowym terminie, regionalna izba obrachunkowa ustala budżet gminy w zakresie obowiązkowych zadań własnych oraz zadań zleconych w terminie do końca kwietnia roku budżetowego. Do dnia ustalenia budżetu przez regionalną izbę obrachunkową podstawą gospodarki budżetowej jest projekt budżetu.

Wg art. 57 w uchwale budżetowej określa się źródła pokrycia niedoboru budżetu, jeżeli planowane wydatki budżetu przewyższają planowane dochody. Wójt niezwłocznie ogłasza uchwałę budżetową i sprawozdanie z jej wykonania w trybie przewidzianym dla aktów prawa miejscowego (art 61). Wójt informuje mieszkańców gminy o założeniach projektu budżetu, kierunkach polityki społecznej i gospodarczej oraz wykorzystywaniu środków budżetowych.

Wójt przedkłada regionalnej izbie obrachunkowej (art. 90) uchwałę budżetową, uchwałę w sprawie absolutorium oraz inne uchwały rady gminy i zarządzenia wójta objęte zakresem nadzoru regionalnej izby obrachunkowej.

W związku z powyższym, uchwałą nr XLV/413/13 z dnia 30.12.2013 r. uchwalono budżet Gminy Moszczenica na okres roku kalendarzowego 2014. Uchwała ta była kilkakrotnie zmieniana odrębnymi uchwałami zarządzeniami Wójta Gminy Moszczenica.

Budżet po zmianach kształtuje się następująco:

1. **Plan dochodów – 40.832.266,64 zł**
   w tym: dochody bieżące – 32.079.517,96 zł
   dochody majątkowe – 8.752.748,68 zł
2. **Plan wydatków – 42.245.554,46 zł**
   w tym: wydatki bieżące – 30.339.728,07 zł
   wydatki majątkowe – 11.905.826,39 zł.

Ostatecznie określono następujący podział wydatków, zapisany w poniższej tabeli.

Tabela nr 38. Klasyfikacja wydatków wg. Budżetu Gminy Moszczenica.

Budżet 2014 Moszczenica – wydatki w zł				
dział	klasyfikacja	bieżące	majątkowe	razem
10	Rolnictwo i łowiectwo	18 200,00	361 000,00	379 200,00
600	Transport i łączność	395 223,96	10 103 718,39	10 498 942,35
700	Gospodarka mieszkaniowa	357 725,00	20 000,00	377 725,00
710	Działalność usługowa	72 043,96	0,00	72 043,96
750	Administracja publiczna	3 563 050,34	135 880,00	3 698 930,34
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	2 169,00	0,00	2 169,00
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	225 686,86	71 624,11	297 310,97
757	Obsługa długu publicznego	598 000,00	0,00	598 000,00
758	Różne rozliczenia	121 000,00	0,00	121 000,00
801	Oświata i wychowanie	14 578 875,85	585 638,20	15 164 514,05
851	Ochrona zdrowia	240 839,00	60 000,00	300 839,00
852	Pomoc społeczna	6 123 809,00	0,00	6 123 809,00
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	779 687,60	0,00	779 687,60
900	Gospodarka ściekowa i ochrona wód	1 738 334,53	476 038,93	2 214 373,46
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 251 932,97	4 000,00	1 255 932,97
926	Kultura fizyczna	273 150,00	87 926,76	361 076,76
WYDATKI RAZEM:		**30 339 728,07**	**1 190 5826,39**	**42 245 554,46**

Źródło: Opracowanie na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej, Moszczenica 2014.

Zgodnie z zapisami w budżecie Gminy Moszczenica, w 2014 r., gmina najwięcej środków finansowych przeznaczy na oświatę i wychowanie, o prawie 5 mln zł, mniej przeznaczy na transport i łączność. Ponad 6 mln zł przeznaczy na pomoc społeczną dla mieszkańców gminy i ponad 3 mln zł na administrację publiczną. Ponad 2 ml zł przeznaczy na gospodarkę ściekową i ochronę wód, i, ponad 1 mln na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego. Powyżej pół miliona złotych Urząd Gminy zamierza przeznaczyć na edukacyjną opiekę wychowawczą i obsługę długu publicznego, natomiast mniej niż pół miliona złotych na kulturę fizyczną, ochronę zdrowia, gospodarkę mieszkaniową, rolnictwo i łowiectwo. Na działalność usługową Urząd Gminy zabezpieczył środki finansowe w kwocie nieznacznie przekraczającej 70 tys. zł. Najmniej, środków finansowych, w kwocie niewiele ponad 2 tys. zł zapisano na urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sadownictwa.

W budżecie Gminy Moszczenica, zaplanowano, dochody w wysokości – 40.832.266,64 zł, natomiast wyżej wymienione wydatki łącznie opiewają na kwotę - 42 245 554,46 zł. Budżet ten został przekroczony o 1 413 287,82 zł. W zakresie wykonywania budżetu, zgodnie z uchwałą, Wójt Gminy Moszczenica został upoważniony do zaciągania zobowiązań z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek z przeznaczeniem na finasowanie przejściowego deficytu budżetu, którego zadłużenie w trakcie roku nie może przekroczyć 1 000 000, 00 zł.

1.5.2 Kapitał społeczny

Struktura ludności gminy Moszczenica charakteryzuje się niewielkimi odchyleniami od stanu równowagi pomiędzy liczbą kobiet, a liczbą mężczyzn (w ostatnich latach można zaobserwować nieznaczną przewagę liczby kobiet). Taki stan rzeczy sprzyja harmonijnemu rozwojowi społeczeństwa oraz pozwala na zachowanie spokoju społecznego.

Procesy zarządzania rozwojem, podobszary: kapitał społeczny i stan finansów samorządowych, w przypadku Gminy Moszczenica można ocenić jako dobre – wartości wszystkich, opisujących potencjał w zakresie zarzadzania rozwojem, są nieznacznie niższe niż średnia województwa oraz zbliżone do przeciętnych powiatu piotrkowskiego. Ogół gmin powiatu wyróżnia się dużą zdolnością sektora publicznego do programowania rozwoju. Wyzwaniem dla Gminy Moszczenica będzie jak najlepsze wykorzystanie możliwości, płynących z nowej perspektywy Unii Europejskiej. Ponadto, poziom kapitału społecznego, mierzonego min. poprzez liczbę organizacji pozarządowych, wymaga interwencji w celu pobudzenia mieszkańców do większego zaangażowania w sprawy rozwoju gminy. Sprawna współpraca między samorządowa i między sektorowa powinna stanowić podstawę prowadzenia polityki rozwoju w latach 2014-2020. Stan finansów publicznych w Gminie Moszczenica, determinujący zdolność sektora publicznego do pobudzania rozwoju, kształtuje się podobnie jak w przypadku gmin powiatu piotrkowskiego, nieco gorzej w realizacji z ogółem gmin województwa. Konieczne będzie zatem położenie nacisku na racjonalne i efektywne zarzadzanie finansami gminy.

II. Opis konsultacji społecznych

Realizując opracowanie „Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 – 2020, autor opracowania zwrócił się z prośbą do Urzędu Gminy o zamieszczenie na stronie internetowej ankiety skierowanej do mieszkańców gminy. Na tym etapie tworzenia opracowania wpłynęła tylko jedna wypełniona ankieta. Ankietowany wskazał:

- położenie geograficzne, przebieg dróg krajowych oraz tereny zielone i lasy, jako najważniejsze atuty Gminy Moszczenica;
- brak inwestorów, mimo dogodnych terenów, bezrobocie (zwłaszcza osób z wyższym wykształceniem), brak zagospodarowania obiektów zabytkowych i innych terenów cennych dla mieszkańców, jako najważniejsze słabości Gminy Moszczenica;
- zubożenie społeczeństwa, narastający, a tym samym uciążliwy, transport na drogach lokalnych oraz braki rozwiązań prawnych i finansowych w wielu dziedzinach, jako najważniejsze zagrożenia dla rozwoju Gminy Moszczenica;
- rozwój turystyki, rekreacji, ekowypoczynku i związanej z tym infrastruktury, pozyskanie inwestorów (np. firm logistycznych) oraz poprawa estetyki terenów zieleni i zabytków, jako największe szanse rozwojowe Gminy Moszczenica;
- remonty dróg, współpraca poprzez przepływ informacji Urząd Gminy – mieszkańcy oraz inwestycje w kulturę i sport, jako największe osiągnięcia (sukcesy) Gminy Moszczenica w ostatnich latach;
- dostępność komunikacyjna (transport zbiorowy), rozwinięty handel (targowisko, sklepy) oraz grunty pod duże inwestycje (z planem miejscowym), jako przewagę Gminy w porównaniu z gminami sąsiednimi;
- tereny poprzemysłowe, rozwinięty handel (sklepy, targowisko) oraz rozwinięty system drogowy, jako elementy wyróżniające Gminę;
- prawno-finansowe (polityka państwa), zubożenie i bezrobocie społeczeństwa oraz mało możliwości na innowacje i kreatywność, jako najważniejsze bariery funkcjonowania przedsiębiorstw na terenie Gminy;
- bezrobocie, ubóstwo oraz brak poczucia stabilizacji i bezpieczeństwa, jako główne problemy z którymi spotykają się mieszkańcy Gminy Moszczenica;

Wśród wielu, przykładowych atutów Gminy Ankietowany wskazał:

- dobrze rozwinięta sieć transportu zbiorowego
- położenie na obszarach środowiska naturalnego
- rozwijający się sektor usług.

Ankietowany chciałby także aby w 2020 r. utożsamiano Gminę Moszczenica z obszarem aktywnych obywateli identyfikujących się z miejscem zamieszkania a głównymi cechami opisującymi Gminę powinny być możliwości inwestycyjne, możliwości dla rolnictwa oraz możliwość podjęcia pracy na terenie Gminy. Ankietowany wskazuje trzy kierunki w których, według jego uznania, powinna rozwijać się Gmina, a mianowicie:

1. ożywienie i promocja rolnictwa i obszarów wiejskich (przetwórstwo, agroturystyka, ekogospodarstwa, wsparcie sprzedaży tutejszych produktów)
2. konserwacja zabytkowych parków - rozwojem kulturalno-rekreacyjnym społeczeństwa
3. wsparcie i aktywizacja ludzi zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich miejsc zamieszkania.

Ankietowany proponuje, że podjęcie współpracy z gminami partnerskimi, promocja na targach regionalnych (nie tylko poprzez KGW czy zespoły muzyczne) i reklamy w prasie lokalnej, specjalnych dodatkach wpłynęłyby pozytywnie na wizerunek Gminy oraz promocję Gminy Moszczenica. Wskazuje również, że przebudowa dróg wojewódzkich dla poprawy bezpieczeństwa, zagospodarowanie terenów po fabryce bawełny jako możliwość aktywizacji społeczeństwa, a także rozwój infrastruktury sanitarnej, energetycznej dla rozwoju działalności gospodarczej są ważnymi z jego punktu widzenia projektami, które są niezbędne i najważniejsze dla rozwoju Gminy. Uważa również, że wspieranie lokalnych przedsiębiorców i poszukiwanie inwestorów zewnętrznych, wsparcie podejmowania przez mieszkańców wsi działalności pozarolniczej (zakładanie firm, agroturystyka), promocja zatrudnienia poza rolnictwem oraz przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, wsparcie samozatrudnienia w usługach na rzecz ludności wiejskiej i turystów, wspieranie działań artystycznych, kulturalnych i promocja gminy oraz wpływanie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich są najważniejszymi kierunkami rozwoju Gminy Moszczenica.

Z uwagi na fakt, iż w wyznaczonym terminie wpłynęła do Urzędu Gminy tylko jedna sztuka wypełnionej ankiety nie można uznać jej wyników za miaro dajne. W związku z powyższym jako bazowe dane, posłużyły uchwały z okresu od 29.01. do 05.02.2014r. przyjęte przez Rady Sołeckie poszczególnych Sołectw, w tym:

- Sołectwo Moszczenica – Osiedle;
- Sołectwo Baby;
- Sołectwo Białkowice;

- Sołectwo Gazomi Starej;
- Sołectwo Gościmowic Pierwszych;
- Sołectwo Gościmowice Drugie;
- Sołectwo Gościmowice Drugie Powęziny;
- Sołectwo Karlin;
- Sołectwo Kiełczówka;
- Sołectwo w Kosowie;
- Sołectwo Michałowie;
- Sołectwo w Moszczenicy;
- Sołectwo w Woli Moszczenickiej;
- Sołectwo w Podolinie;
- Sołectwo Pomyków;
- Sołectwo Raciborowice;
- Sołectwo Raków;
- Sołectwo Rękoraj;
- Sołectwo Sierosław;

Poniżej prezentujemy zapisy przyjętych uchwał w poszczególnych Sołectwach. Rada Sołecka Sołectwa Moszczenica – Osiedle w dniu 19.02.2014 r. przyjęło uchwałę nr 1/2014 w sprawie Strategii Planu Rozwoju Lokalnego dla Sołectwa **Moszczenica – Osiedle**, wskazując w niej realizację przedsięwzięć. Zapis z uchwał ujęto za pomocą tabeli.

Tabela nr 39. Wykaz zadań.

Lp.	Nazwa zadania	okres realizacji	uzasadnienie	źródło finansowania
1	Ukończenie zadania pod nazwą „Budowa chodnika na Osiedlu Nowy Świat" (ul. Spacerowa, Nowy Świat, Fabryczna, Wesoła)	2014 r.	- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców - poprawa estetyki i funkcjonalności terenu	Gmina Moszczenia
2	Budowa nawierzchni drogi osiedlowej (od ulicy Cegielnianej do ulicy Nowy Świat)	2014 r. – 2015 r.	- dojazd do gruntów rolnych i posesji mieszkalnych - poprawa estetyki i funkcjonalności terenu	Gmina Moszczenica; Urząd Marszałkowski
3	Przebudowa chodnika wzdłuż ul. Kosowskiej oraz	2014 r. – 2015 r.	- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	Gmina Moszczenica

	4modernizacja drogi		- poprawa estetyki i funkcjonalności terenu	
4	Całkowite zagospodarowanie terenu boiska osiedlowego wraz z placem zabaw	2014 r. – 2015 r.	- poprawa estetyki i funkcjonalności terenu - bezpieczeństwo dzieci i młodzieży - właściwy rozwój dzieci i młodzieży	Gmina Moszczenica
5	Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Sołectwa Moszczenica – Osiedle	2014 r. – 2018 r.	- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	Gmina Moszczenica, WFOŚ
6	Monitoring uliczny Sołectwa Moszczenica - Osiedle	2014 r. – 2018 r.	- poprawa bezpieczeństwa mieszkańców	Gmina Moszczenica
7	Gazyfikacja terenu Sołectwa Moszczenica – Osiedle	2014 r. – 2020 r.	- rozwój gospodarczy gminy (pozyskanie strategicznych inwestorów, zmniejszanie bezrobocia) - zmniejszenie emisji dwutlenku węgla	Gmina Moszczenica, WFOŚ, Fundusze Europejskie
8	Rewitalizacja terenu zabytkowego (park, pałac) oraz terenu wokół stawu alejnego	2014 r. – 2020 r.	- rekreacja i integracja mieszkańców - poprawa estetyki i funkcjonalności terenu	Gmina Moszczenica, WFOŚ, Fundusze Europejskie
9	Rewitalizacja terenu poprzemysłowego (teren po byłych zakładach bawełnianych)	2014 r. – 2020 r.	- rozwój gospodarczy gminy(pozyskanie nowych inwestorów, zmniejszenie bezrobocia) - poprawa gospodarki wodnej na terenie sołectwa i Gminy Moszczenica - zagospodarowanie nieużytków rolnych	Gmina Moszczenica, Środki Unii Europejskiej, WFOŚ, Urząd Marszałkowski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

W dniu 03.02.2014 r. Rada Sołectwa **Baby** wskazała następujące inwestycje, potrzebne do rozwoju Sołectwa Baby na lata 2014 – 2020:

1. Budowa Sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Babach;
2. Dokończenie budowy drogi powiatowej Baby – Wolbórz;

3. Remont drogi oraz chodników na ulicy Sportowej i ulicy Zielonej;
4. Budowa ulicy Spacerowej – na całym odcinku;
5. Dokończenie budowy ulicy Szkolnej oraz ulicy Sieradzkiej (etap II);
6. Zagospodarowanie terenu wokół boiska sportowego „PIONIER"
7. Zagospodarowanie terenu za Wiejskim Domem Kultury;
8. Zagospodarowanie terenu wokół hydroforni w Babach;
9. Zagospodarowanie działki między ulica Piotrkowską a ulica Dworcową;
10. Remont wjazdu z ulicy Wąskiej na ulicę Piotrkowską;
11. Budowa drogi dojazdowej do cmentarza;
12. Budowa parkingu przy Kościele Parafialnym w Babach;
13. Oświetlenie ulicy Sportowej w rejonie boiska sportowego „PIONIER";
14. Oświetlenie ulicy Spacerowej;
15. Kanalizacja ulicy Polnej; i posesji przy ulicy Piotrkowskiej, Sportowej;
16. Remont drogi gminnej równoległej do ulicy Sportowej.

W dniu 02.02.2014 r. odbyło się posiedzenie Rady Sołeckiej Sołectwa **Białkowice** na którym określono następujące tematy do realizacji i ujęcia w strategii rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 – 2020:

1. Kanalizacja wsi;
2. Budowa drogi biegnącej przez wieś Białkowice, łączącej Gminę Moszczenica z Gminą Wolbórz;
3. Poprawa nawierzchni na drodze Kuznocin - Białkowice (300m);
4. Bieżące remonty przy Domu Ludowym;
5. Wykonanie oświetlenia na drodze Moszczenica – Białkowice.

W dniu 03.02.2014 r. odbyło się zebranie Rady Sołeckiej w **Gazomi Nowej**, w wyniku czego Rada Sołecka określiła następujące propozycje do Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 – 2020:

1. Kanalizacja;
2. Droga;
3. Chodniki;
4. Droga do lasu.

W dniu 03.02.2014 Rada Sołecka Sołectwa **Gazomi Starej** określiła następujące propozycje do strategii rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 – 2020:

1. Kanalizacja wsi;

2. Położenie nowej nawierzchni drogowej;
3. Ułożenie nowego chodnika;
4. Pogłębienie rowów i udrożnienie przepustów;
5. Uregulowanie prawne drogi granicznej między Gazomią Starą a Gazomią Nową, wyrównanie i utwardzenie;
6. Budowa boiska przy Szkole Podstawowej;
7. Budowa hali sportowej przy Szkole Podstawowej.

W dniu 03.02.2014, uchwała numer 1/2014 Rada Sołecka w **Gościmowicach Pierwszych**, uchwaliła następujące wnioski do Strategii Rozwoju:

1. Dokończenie remontu Domu Ludowego, obejmującego m.in. docieplenie budynku, wzmocnienie dachu, montaż parapetów zewnętrznych, wyposażenie kuchni, utwardzenie nawierzchni wokół Domu Ludowego, dokończenie ogrodzenia od strony ulicy.
2. Położenie nowej nawierzchni na drodze od Srocka przez Gościmowice Pierwsze, do wsi Gościmowice – Powęziny, w tym również: pogłębienie rowów, zebranie ziemi z pobocza, montaż drenów umożliwiających przejazd na pola. Wykonanie tych prac sprawi, że woda z rowów, obecnie prawie nie drożnych, nie będzie niszczyła powstałej nowej drogi, wybudowanie „zatoczki" przy drodze wzdłuż rzeki umożliwiającej bezpieczny przejazd pojazdów oraz ustawienie nowych barierek na moście.
3. Założenie światła ulicznego od numeru 44 do końca Sołectwa, tj. do numeru 62.
4. Wyrównanie nawierzchni na polnych drogach, z których korzystają mieszkańcy Gościmowic Pierwszych.

Podczas konsultacji Rady Sołeckiej z mieszkańcami wsi **Gościmowice Drugie**, podjęto uchwałę nr 1/2014 z dnia 02.02.2014 r., co do potrzeb i inwestycji jakie są niezbędne dla społeczności wsi, a mianowicie:

1. Dokończenie istniejącej kanalizacji;
2. Założenie chodnika wzdłuż wsi;
3. Remont drogi oraz rowów wzdłuż – Gościmowice Drugie – Gościmowice Pierwsze (Stara wieś);
4. Remont dróg dojazdowych do pól – Gościmowice Drugie – Biskupia Wola, droga od drogi powiatowej do lasu nr 61 – 62;

5. Przyjęcie strażnicy we wsi Gościmowice Drugie, w skład mienia komunalnego Gminy Moszczenica oraz złożenie wniosku mającego na celu poprawienie funkcjonalności oraz estetyki obiektu.

W dniu 02.02.2014 r. odbyło się spotkanie Rady Sołeckiej **Gościmowice Drugie Powęziny**, podczas którego wskazano następujące potrzeby:

1. Kanalizacja i gazyfikacja Sołectwa
2. Poprawa nawierzchni drogi, pobocza i poszerzenia drogi na odcinku Gościmowice Drugie – Powęziny – Gajkowice.
3. Rowy przydrożne i przepusty;
4. Wymiana chodników;
5. Wymiana słupów elektrycznych wraz z osprzętem;
6. Korzystniejsze warunki dofinansowania do kolektorów słonecznych;
7. Naprawa przepustów na rzece i melioracja;
8. Możliwość prób odwiertów wód termalnych.

W dniu 03.02.2014 r. Rada Sołectwa **Jarosty** opracowała następujące propozycje strategii rozwoju Sołectwa:

1. Remonty drogi i chodnika przy ul. Nowej oraz przejęcie tej drogi na zasoby gminy, w celu umożliwienia wykorzystania środków z Funduszu Sołeckiego oraz Funduszu Wiejskiego;
2. Wykonanie drogi na ul. Słonecznej oraz ul. Polnej;
3. Dofinansowanie przez Gminę instalacji przydomowych oczyszczalni ścieków;
4. Wykonanie kanalizacji Sołectwa;
5. Dokończenie budowy drogi przy ul. Leśnej i Kolejowej;
6. Wykonanie oświetlenia na ulicy Kolejowej oraz poprawienie oświetlenia na ulicy Nowej;
7. Wykonanie sygnalizacji świetlnej, ronda lub innego rozwiązania na skrzyżowaniu drogi krajowej z ul. Nową, co wpłynie na poprawę bezpieczeństwa drogowego oraz usprawni ruch pojazdów.

Rada Sołecka **Karlin**, uchwaliła w dniu 04.02.2014 r. uchwałę w sprawie Strategii dotyczącej realizacji zadań inwestycyjnych w miejscowości Karlin w latach 2014 – 2020 wskazując następujące zadania do wykonania:

1. Wykonanie sieci kanalizacji sanitarnej;

2. Przebudowa dróg (gminnych i powiatowej) z wykonaniem nowej nawierzchni, chodników, ścieżek rowerowych i kanalizacji deszczowej;
3. Wykonanie brakującego odcinka drogi na ul. Kościelnej do granicy z gminą Grabica. Dopuszczenie do realizacji tej drogi do miejscowości Kafar, przy współudziale władz gminy Grabica;
4. Uzupełnienie brakującego oświetlenia ulicznego na terenie sołectwa;
5. Wykonanie brakującej wiaty dla pasażerów na przystanku autobusowym przy drodze krajowej nr 91;
6. Wykonanie zalewu pełniącego funkcję zbiornika retencyjnego na rzece Rakówce według rysunku poniżej;

Koncepcja budowy zbiornika retencyjnego na rzece Rakówka w miejscowości Karlin (skala 1:5000)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy. 2014 r.

W dniu 30.01.2014 r. odbyło się zebranie Rady Sołeckiej, którego głównym tematem była: Strategia Rozwoju wsi **Kiełczówka** na lata 2014 – 2020. W toku zebrania ustalono następujące propozycje inwestycyjne dotyczące sołectwa Kiełczówka:

1. Doprowadzenie wody i kanalizacji na ul. Polnej i Nowej;
2. Dokończenie kanalizacji na ul. Słonecznej;
3. Budowa drogi na ulicy Cichej, Nowej, Krótkiej, Polnej, Parkowej, Słonecznej i droga która prowadzi do cmentarza;

4. Drogi powiatowe: ul. Wolborska wraz z chodnikiem i ul. Główna;
5. Budowa parkingu przy kościele i zagospodarowanie lub rozbiórka budynku po zlewni mleka wraz z chodnikami;
6. Zagospodarowanie działki na plac zabaw przy ul. Piotrkowskiej i Dworcowej;
7. Wybudowanie boiska sportowego wraz z placem zabaw na działce strażackiej; dokończenie budowy chodnika na ul. Parkowej;
8. Budowa oświetlenia ulicznego na ul. Głównej;
9. Dokończenie kapliczki przy ul. Parkowej;
10. Doposażenie Domu Ludowego;
11. Odtworzenie rowów przydrożnych.

W dniu 02.02.2014 r. tematem zebrania Rady Sołeckiej w **Kosowie**, była Strategia Rozwoju Wsi Kosów na lata 2014 – 2020, w wyniku którego, przedstawiono takie zadania jak:

1. Modernizacja ulic: Strażackiej, Szkolnej, Łąkowej, Polnej, północnej, Południowej, Leśnej i Batorówki;
2. Rozbudowa i remont oświetlenia ulicznego na terenie całej miejscowości;
3. Pogłębienie, czyszczenie rowów melioracyjnych, rowów przydrożnych, stawu przeciw pożarowego;
4. Rekultywacja boiska sportowego;
5. Budowa placu zabaw wraz z zagospodarowaniem terenu za salą OSP;
6. Ogrodzenie terenu przy straży OSP, Sali OSP oraz boiska sportowego;
7. Utwardzenie i wykonanie parkingu przy Sali OSP i garażu;
8. Modernizacja i doposażenie Sali OSP;
9. Wykonanie odwodnienia przy ul. Batorówka (koniec i od strony PKP);
10. Rekultywacja terenów zielonych położonych na terenie miejscowości;
11. Wybudowanie wiat przystankowych;
12. Renowacja pomnika p. Stefana Karaszewskiego;
13. Utwardzenie i modernizacja dróg gruntowych;
14. Budowa sieci gazociągowej.

W dniu 03.02.2014 r. odbyło się zebranie Rady Sołeckiej w **Michałowie**, którego tematem było ustalenie Strategii Planu Rozwoju Lokalnego dla naszego Sołectwa w latach 2014 – 2020 r. W toku dyskusji zgłoszono następujące propozycje:

1. Budowa sieci kanalizacyjno – sanitarnej w Michałowie;
2. Budowa sieci gazociągowej;

3. Przebudowa i modernizacja ulicy Południowej i Radosnej wraz z chodnikami i ścieżką rowerową, łączącą z Piotrkowem Trybunalskim i Moszczenicą.
4. Utwardzenie nawierzchni i położenie dywanika asfaltowego na ulicach: Sosnowa, Wspólna, Piotra, Modrzewiowa, Słoneczna, Wesoła, Tęczowa, Fiołkowa.

W dniu 31.01.2014 r. Rada Sołecka w **Moszczenica** uchwaliła uchwałę nr 1/2014 dotyczącą poprawy warunków i jakości życia poprzez systematyczny rozwój wsi Moszczenica, poprzez:

1. Przebudowę ulicy Wschodniej;
2. Przebudowę i rozbudowę ul. Lipowej oraz parkingu naprzeciw OSP, wykonanie kanalizacji i przyłączy do zabudowań nie podłączonych dotychczas do kanalizacji;
3. Przebudowa ul. Wolborskiej, wyrównanie i utwardzenie drogi przy placu strażackim od strony zachodniej dochodzącej do ul. Wolborskiej;
4. Budowa chodnika – pasa dla ruchu pieszych przy ul. Cmentarnej od Kościoła do ul. Poduchownej;
5. Odwodnienie i wyrównanie drogi od ul. Cmentarnej do przejazdu kolejowego przy ul. Kolejowej;
6. Rozbudowa przepompowni ścieków przy ul. Bocznej;
7. Budowa zbiornika retencyjnego – rekreacyjnego na rzece Moszczance.

W dniu 02.02.2014 r. na swym posiedzeniu Rada Sołecka Sołectwa **Woli Moszczenickiej**, przyjęła uchwałę o rozwoju i planowanych inwestycjach na terenie Sołectwa w latach 2014 – 2020. Poszczególne inwestycje wyrażone zostały w niżej wymienionych punktach:

1. Remont drogi Gazomskiej;
2. Budowa drogi łączącej ul. Akacjową z Jodłową;
3. Wykonanie infrastruktury pod zorganizowanie osiedla domków jednorodzinnych na tyłach ul. Leśnej, w tym wykonanie drogi łączącej ulicę Gazomską z ulicą Proszeńską;
4. Pokrycie nawierzchnią twardą, wszystkich nowo powstałych dróg na terenie Sołectwa Wola Moszczenicka;
5. Wykonanie drogi umożliwiającej budowę domków jednorodzinnych na tyłach zabudowań prawej strony ulicy Piotrkowskiej;
6. Wykonanie drogi łączącej ulicę Piotrkowską z ulicą Rzeczną w celu umożliwienia dojazdu sprzętem rolniczym do znajdujących się tam gruntów rolniczych;
7. Znalezienie lokalizacji i oddanie do użytku pomieszczenia do działalności publicznej dla mieszkańców Sołectwa dot. organizowania zebrań wiejskich;

8. Wspólnie ze Starostwem Powiatowym wykonanie trzeciego etapu remontu drogi Proszeńskiej oraz remontu skrzyżowania ul. Proszeńskiej z ul. Leśną, a także utwardzenie pobocza na odcinku ul. Proszeńskiej do skrzyżowania z ul. Leśną w kierunku ul. Smugowej oraz naprawy drogi jezdnej na tym samym odcinku;
9. Bieżące naprawy dróg i chodników na terenie całego Sołectwa;
10. Podjęcie kroków w celu zorganizowania kąpieliska w kompleksie wodnym „stawu alejnego";
11. Zagospodarowanie zabytkowego dworku znajdującego się w miejscowym parku;
12. Dokończenie budowy ulicy Rzecznej.

W dniu 31.01.2014 r. odbyło się posiedzenie Sołtysa i Rady Sołeckiej wsi **Podolin**, podczas zebrania podano propozycję poprawienia warunków życia mieszkańców wsi Podolin, takie jak:

1. Wykonanie ogrodzenia wokół OSP;
2. Remont i ocieplenie budynku strażnicy;
3. Budowa kanalizacji;
4. Budowa garażu na placu OSP;
5. Położenie nakładki asfaltowej na drodze gminnej od Gościmowic do skrzyżowania w Podolinie;
6. Utwardzenie dróg dojazdowych do pól;
7. Modernizacja oświetlenie ulicznego;
8. Oczyszczenie rowów przydrożnych;
9. Wytyczenie i remont dróg gminnych;
10. Budowa placu zabaw;
11. Odnowienie kapliczki.

W dniu 03.02.2014 r. Sołectwo **Pomyków**, planuje następujące inwestycje odnoście Strategii Rozwoju Sołectwa Pomyków:

1. Przebudowa i remont Domu Ludowego
2. Ogrodzenie budynku
3. Kanalizacja, która jest niezbędna dla wsi;
4. Chodnik po jednej stronie drogi;
5. Utrzymanie drożnych przepustów i rowów co jest niezbędne w celu zachowania ochrony przeciw powodziowej.

W dniu 28.01.2014 r. Rada Sołecka wsi **Raciborowice** w uchwale nr 1/2014 przedstawiła następujące propozycje:

1. Doposażenie remizy strażackiej;
2. Budowa placu zabaw;
3. Odtworzenie rowów przydrożnych;
4. Odnowienie kapliczek;
5. Budowa i modernizacja dróg we wsi, chodnika i ścieżek rowerowych;
6. Organizowanie imprez i zajęć świetlicowych dla dzieci i młodzieży;
7. Budowa oświetlenia ulicznego przy drodze powiatowej;
8. Budowa kanalizacji;
9. Zagospodarowanie terenu za garażem strażackim;
10. Zagospodarowanie lub rozbiórka budynku po starej mleczarni.

W uchwale Rady Sołeckiej wsi **Raków**, z dnia 29.01.2014 r. dot. Strategii rozwoju Sołectwa Raków na lata 2014 – 2020, wskazano:

1. Kanalizację sołectwa;
2. Położenie nawierzchni asfaltowej na ulicach min.: Gazomskiej, Świerkowej, Dębowej, Słonecznej, Wiatracznej i nowej nawierzchni na ulicy Głównej;
3. Oświetlenie ulic: Słonecznej i Wiatracznej;
4. Zagospodarowanie działki komunalnej nr 53/3
5. Budowa chodnika przy ulicy Moszczenickiej oraz przebudowa drogi 716.

Rada Sołecka w **Rękoraju**, w dniu 01.02.2014 r. określiła następujące propozycje do Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 – 2020:

1. Kanalizacja;
2. Budowa Sali gimnastycznej;
3. Odtworzenie poboczy i rowów;
4. Budowa drogi Rękoraj – Moszczenica od strony Piotrkowa Trybunalskiego oraz od strony Srocka;
5. Budowa chodników;
6. Budowa drogi.

Na zebraniu w dniu 25.01.2014 r. Rada Sołecka w **Sierosławiu**, uchwaliła uchwałę nr 1/2014 i określiła następujące propozycje:

1. Budowa drogi „Pieńki Imielnia”;

2. Odtworzenie poboczy i rowów;
3. Utwardzenie placu strażackiego;
4. Założenie oświetlenia ulicznego w Pieńkach Sierosławskich.

W dniu 01.02.2014 Rada Sołectwa wsi **Srock i Dąbrówka**, przyjęła uchwałę nr 1/2014 w sprawie ustalenia Strategii Planu Rozwoju Lokalnego dla Sołectwa Srock i Dąbrówka na lata 2014 – 2020, w której uchwalono realizację następujących przedsięwzięć:

1. Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Srock i Dąbrówka;
2. Budowa chodników przy ul. Łódzkiej, Krótkiej, Łącznej, Wschodniej, Stawnej i Południowej;
3. Wymiana oświetlenia w sołectwie Srock;
4. Założenie świateł ulicznych na Dąbrówce;
5. Rozbudowa szkoły w Srocku;

We większości przypadkach wnioski i prośby o ujęcie w Strategii Rozwoju Gminy odnoszą się do:

- dokończenia i wykonania remontów ulic i chodników;
- wykonanie i modernizacja oświetlania;
- zagospodarowania i remontu budynków na potrzeby kulturalne;
- naprawy przepustów na rzece i budowie zbiornika retencyjnego;
- kanalizacji gospodarstw domowych;
- budowy boisk sportowych i placów zabaw;
- dofinansowywanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków i kolektorów słonecznych;

III. Analiza SWOT

Analizę SWOT stała się podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych.

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu).

Jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans i zagrożeń jakie stoją przed gminą. SWOT zawiera określenie czterech grup czynników:

- **„mocnych stron”** − uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony gminy i które należycie wykorzystane sprzyjać będą jej rozwojowi (utrzymać je jako mocne, i na których należy oprzeć jej przyszły rozwój);
- **„słabych stron”** − uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony gminy i które niewyeliminowane utrudniać będą jej rozwój (ich oddziaływanie należy minimalizować);
- **„szans”** - uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą być traktowane jako szanse, i przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwojowi gminy;
- **„zagrożeń”** - uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jej rozwoju (należy unikać ich negatywnego oddziaływania na rozwój gminy).

Analiza dotyczy sytuacji, w jakiej obecnie znajduje się gmina, pozwala sformułować koncepcje zrównoważonego rozwoju.

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów życia społeczno - gospodarczego Gminy Moszczenica. Poniższy zbiór informacji o mocnych i słabych stronach gminy, i stojących przed nią szansach i zagrożeniach jest uzgodnioną wypadkową wiedzy o stanie i potrzebach gminy ułożonych przekrojowo, w ramach poszczególnych obszarów życia społeczno − gospodarczego.

Analiza SWOT jest techniką systematycznego przeglądu otoczenia zewnętrznego i wewnętrznego prowadząca do wniosków, jakie działania powinny być podjęte w celu właściwego rozwoju Gminy. Analiza ta umożliwia podział czynników na:

- zewnętrzne
- wewnętrzne
- negatywne
- pozytywne

Otrzymujemy klasyfikację czynników wg. Czterech kategorii:

1. wewnętrzne o działaniu pozytywnym – mocne strony
2. wewnętrzne o działaniu negatywnym – słabe strony
3. zewnętrzne o działaniu pozytywnym – szanse
4. zewnętrzne o działaniu negatywnym – zagrożenia.

Uwarunkowania wewnętrzne w Gminie charakteryzują zasoby rzeczowe, ludzkie, finansowe oraz kryteria szacunkowe takie jak: rolnictwo, przemysł, ochrona środowiska, system oświatowy, infrastruktura i zarzadzanie gminą. Identyfikacja i analiza szans i zagrożeń stwarzanych przez otoczenie gminy polega na określeniu czynników stanowiących otoczenie

dalsze – makrootoczenie i bliższe otoczenie – konkurencyjne. Czynniki stanowiące makrootoczenie określają możliwości działania i rozwoju gminy, na które gmina nie ma bezpośredniego wpływu, natomiast na otoczenie konkurencyjne, gmina ma możliwość aktywnego działania.

Analiza SWOT, gminy Moszczenica, wykonana została w oparciu o podział na takie kierunki działalności jak:

- strefa gospodarcza,
- strefa rolnicza;
- infrastruktura techniczna i komunikacyjna;
- strefa socjalna, ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne;
- oświata i wychowanie;
- ekologia i ochrona środowiska;
- promocja gminy;
- turystyka sport i rekreacja;
- kultura;

Rozwój gospodarczy

Na poziomie gminnym, w kompetencji i zadaniach samorządów leży kreowanie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu, poprzez tworzenie sprzyjającego klimatu, tworzeniu sieci infrastruktury technicznej, drogowej, komunikacyjnej, „przyjaznej" polityki fiskalnej gminy, uregulowanie spraw formalno-prawnych dotyczących terenów potencjalnie atrakcyjnych inwestycyjnie, poprzez posiadane zasoby ludzkie.

Rozwój gospodarczy, jest podstawowym narzędziem kreowania rozwoju danej gminy, sposobem na redukcję i łagodzenie skutków bezrobocia, źródłem kapitału do zadań publicznych w innych obszarach oraz przyczynia się również, pośrednio, do ograniczenia zjawisk patologii społecznej.

Tabela nr 40. Analiza SWOT strefy gospodarczej.

	STREFA GOSPODARCZA	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**
WEWNĘTRZNE	**MOCNE STRONY**	**SŁABE STRONY**
	• Dogodne położenie geograficzne • Znakomita dostępność komunikacyjna • Bliskość dużych aglomeracji miejskich i dobre skomunikowanie z	• zbyt powolne zalesianie gruntów ujętych do zalesienia • brak dynamiki dostosowawczej do potrzeb rynków

	nimi • Przecinające teren gminy strategiczne szlaki komunikacyjne • Bardzo dobra jakość bonitacyjna gleb • Zdolność dostosowywania się do wdrażania innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie • Nieustanne podnoszenie kwalifikacji zawodowych w ramach szkolnej i pozaszkolnej działalności oświaty rolniczej • Znajomość i zainteresowanie dot. dofinansowań pochodzących ze środków WFOŚiGW, NFOŚiGW, Urzędu Marszałkowskiego oraz Unii Europejskiej • Stosunkowo duża liczba miejsc atrakcyjnych turystycznie • Powiększająca się z roku na rok liczba ludności w wieku produkcyjnym • Rozbudowa mieszkalnictwa jednorodzinnego • atrakcyjne miejsce dla zamieszkania inwestorów z miasta • większość powierzchni gminy zajęta przez grunty rolne • Sukcesywnie powiększająca się powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych • Sukcesywnie zwiększająca się liczba mieszkań	• ograniczenia nośności dróg lokalnych • Wielokulturowość i niski stopień specjalizacji produkcji szczególnie w małych gospodarstwach • niezadowalający poziom nowoczesnego usprzętowienia w rolnictwie • Zmniejszenie skali produkcji w małych gospodarstwach rolnych na skutek braku środków finansowych • Niski poziom wykształcenia dużej części ludności wiejskiej, szczególnie w starszych grupach wiekowych • Ograniczona chłonność rynku miejscowego na lokalne produkty rolne • Duża liczba osób utrzymująca się tylko i wyłącznie z rolnictwa • Niewystarczający potencjał przetwórczy produktów rolnych • Stosunkowo wysoka liczba bezrobotnych mężczyzn w wieku produkcyjnym • niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa • Nierównowaga struktury płci • Słaba promocja produktów rolniczych
ZEWNĘTRZNE	**SZANSE**	**ZAGROŻENIA**
	• Możliwość tworzenia obszarów podwyższonej aktywności gospodarczej związanych z głównymi szlakami komunikacyjnymi (drogowymi i kolejowymi) • proces przystosowania się kadry zarządzającej do wyzwań XXI w. • obecność inwestycji charakteryzującej się dużym efektem wartości dodanej • Wzrastające zainteresowanie kapitału zewnętrznego inwestowaniem w gminie	• możliwość destabilizacji sytuacji międzynarodowej wpływającej na rozwój gospodarczy w kraju • wzrastające utrudnienia w eksporcie płodów rolnych • konkurencja innych regionów • Niestabilność kursu złotego w stosunku do walut światowych • wzrastające zadłużenie jednostek

	• Potencjalne możliwości stworzenia dużej koncentracji centrów logistycznych i innych przedsięwzięć biznesowych ze względu na strategiczne położenie gminy • Rozwój działalności gospodarczej w sferze turystyki i rekreacji jako funkcja walorów zbiorników wodnych na terenie gminy oraz dziedzictwa kulturowego wielu jego obszarów • Biskie sąsiedztwo miast i aglomeracji miejskich • Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa • Wspieranie rozwoju i doskonalenie produkcji poprzez kredytowanie i środki pomocowe • Rozwój produkcji zdrowej żywności • Zainteresowanie agroturystyką • Budowa zbiornika retencyjnego	samorządu terytorialnego • Zbyt niski stopień wykształcenia młodzieży wiejskiej • Skomplikowane procedury uzyskania pozwoleń i dofinansowania nowych obiektów wodnych • zawiły system prawny, szczególnie fiskalny • Stale rosnące koszty pracy • Mały przyrost naturalny • Rosnąca stopa bezrobocia • Malejąca dochodowość pracy w rolnictwie • Szybki wzrost cen gruntów rolnych • Brak dostatecznych środków finansowych na finansowanie działalności w dziedzinie kultury, sportu i oświaty z budżetu państwa

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 41. Analiza SWOT strefy rolniczej.

	STREFA ROLNICZA	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**
W E	**MOCNE STRONY**	**SŁABE STRONY**

	• Występowanie dużego areału gruntów rolnych • Rosnąca liczba podmiotów sektora prywatnego • Sprzyjający klimat i położenie geograficzne • Liczne występowanie gleb brunatnych i pseudobielicowych, dobrych klas bonitacyjnych • Korzystne warunki przyrodnicze i ukształtowanie powierzchni terenu • Naturalne warunki do uzyskania dodatkowych dochodów z działalności pozarolniczej np. agroturystyki	• zbyt niski poziom wykształcenia rolników • zbyt niska modernizacja gospodarstw rolnych • Niski poziom postępu w rolniczej przestrzeni produkcyjnej, szczególnie w gosp. o małym areale • Niska średnia powierzchnia gospodarstw rolnych • Niska na ogół towarowość i niemożność osiągnięcia korzyści skali w produkcji rolnej. • Ukryte bezrobocie w rolnictwie
ZEWNĘTRZNE	**SZANSE**	**ZAGROŻENIA**
	• Sprzyjający rynek tworzeniu nowoczesnych wysokoefektywnych gospodarstw w produkcji • Korzystny system podatkowy dla rolnictwa • wzrastające zapotrzebowanie na czyste i zdrowe produkty rolne • Rozwiązania systemowe w zakresie możliwości tworzenia grup producenckich i marketingowych. • Tworzenie gospodarstw ekologicznych • wzrastające zapotrzebowanie na produkty turystyczne - agroturystyka	• Ukryte bezrobocie strukturalne na wsi • Indywidualizm w działalności marketingowej mającej na celu sprzedaż wytwarzanej produkcji. • brak tradycji kooperacyjnych w produkcji rolnej • niedostateczny odsetek młodzieży wiejskiej na uczelniach wyższych • Nieprzewidywalne sytuacje klimatyczne • Nieprzewidywalne zachowania rynkowe konsumentów • Nieunikniona konkurencja produktów rolnych i żywnościowych z zagranicy • Przedłużający się proces dostosowawczy rolnictwa do standardów obowiązujących w krajach wysoko rozwiniętych

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 42. Analiza SWOT infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I KOMUNIKACYJNA	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**

	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY

WEWNĘTRZNE	• Dobrze rozwinięta sieć połączeń lokalnych
	• Przebieg przez gminę takich dróg jak:
	  ○ autostrada A 1 Gdańsk – Gorzyce (granica państwa),
	  ○ droga krajowa Nr 91,
	  ○ droga wojewódzka 716 relacji Koluszki - Piotrków Tryb,
	  ○ drogi powiatowe i gminne.
	• Przebieg linia kolejowej relacji Warszawa – Piotrków Trybunalski – Częstochowa przez teren gminy
	• 92 % zwodociągowanie gminy
	• posiadanie sprawnej mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków
	• Funkcjonowanie składowisko odpadów komunalnych na peryferiach Moszczenicy
	• dostępność taniej energii elektrycznej ze względu na bliskie sąsiedztwo Elektrowni Bełchatów
	• Sprzyjające warunki do montażu oczyszczalni lokalnych i przydomowych
	• Możliwość wykorzystywanie energii wiatrowej i energii geotermalnej
	• Pokrycie w 100% terenu gminy sieciami telefonii komórkowej różnych operatorów, oraz nieograniczony dostęp do Internetu
		• niska jakość wody i konieczność uzdatniania wody surowej w czterech na pięć ujęciach
		• Niski stopień skanalizowania gminy
		• Stosunkowo mała liczba przydomowych oczyszczalni ścieków
		• Brak sortowania śmieci na wysypisku
		• Składowisko odpadów – jako zastępcza obsługa regionów w przypadku gdy regionalna instalacja uległa awarii lub nie może przyjmować odpadów z innych przyczyn
		• Brak zbiorczych systemów grzewczych
		• Indywidualne kotłownie opalane węglem i olejem opałowym – brak kontroli nad spalinami
		• Postępująca degradacja nawierzchni drogowych
		• Braki w gazyfikacji
		• niedostateczne pokrycie gminy siecią kanalizacyjną (46% pow. gminy)

	SZANSE	**ZAGROŻENIA**

ZEWNĘTRZNE	• położenie tranzytowe sprzyja rozwojowi zorganizowanej przedsiębiorczości i działalności inwestycyjnej • Modernizacja ujęć wody między innymi w Jarostach, Moszczenicy oraz Srocku, • modernizacja gospodarki wodnej, w tym: wyłączenie z eksploatacji Stacji Uzdatniania Wody w Babach poprzez połączenie wodociągów grupowych Baby i Moszczenica • Planowana gazyfikacja gminy w oparciu o sieć średniego ciśnienia z kierunków: Michałów, Jarosty i Głuchów. • budowa oczyszczalni lokalnych i przydomowych tam gdzie włączenie do sieci gminy będzie nieopłacalne • Odwiert studni głębinowej dla Stacji Uzdatniania Wody w Srocku i Jarostach • Sukcesywna rozbudowa sieci wodociągowej rozdzielczej w zależności od zgłaszanego zapotrzebowania dostaw wody, • Budowa sieci łączącej poszczególne wodociągi grupowe w celu minimalizacji ryzyka przerw w dostawie wody w przypadku awaryjnego wyłączenia Stacji Uzdatniania Wody • Przebudowa kluczowych w systemie odprowadzania ścieków sanitarnych pompowni na tłocznie ścieków • Modernizacja istniejących pompowni dostosowująca do aktualnych oraz przyszłych potrzeb • Sukcesywna rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej. • Poprawa stanu dróg gminnych	• Brak selektywnej zbiórki odpadów ulegających biodegradacji • konieczność tworzenia strefy ochronnej w obrębie przebiegu linii wysokich napięć 220 kV • Składowisko odpadów – jako zastępcza obsługa regionów w przypadku gdy regionalna instalacja uległa awarii lub nie może przyjmować odpadów z innych przyczyn • brak rozwiązań w dostawie energii elektrycznej w przypadku dłuższej awarii • Spadek przydziału środków z budżetu państwa przy jednoczesnym zwiększeniu zadań samorządu – szczupłość środków budżetowych na wymagane inwestycje • Przez teren gminy, przebiegają trasy gazociągu wysokiego ciśnienia DN 400 PN 6,3 relacji Piotrków Tryb. – Łódź, DN 200 PN 6,3 MPa relacji Piotrków Tryb. – Tuszyn, który jest nieczynny • Przebieg rurociągu naftowego wysokiego ciśnienia wraz kablem światłowodowym należące do PERN Przyjaźń w Płocku, przez teren gminy

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 43. Analiza SWOT strefy socjalnej, ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne.

	STREFA SOCJALNA, OCHRONA ZDROWIA I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**
WEWNETRZNE	**MOCNE STRONY**	**SŁABE STRONY**
	• Występowanie publicznych i niepublicznych ośrodków zdrowia • Dobrze rozwinięty system ochrony przeciw pożarowej oraz liczne występowanie jednostek straży pożarnej • Zaangażowanie i chęć niesienia pomocy pracowników MOPSu • brak koncepcji pomocy dla seniorów • Ścisła współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Piotrkowie Trybunalskim	• Brak szpitala • Mała liczba aptek i punktów aptecznych • Mała liczba posterunków policji • Niewystarczające wyposażenie w środki techniczne policji • Mała liczba dzielnicowych • Brak przychodni specjalistycznych • niewystarczające środki finansowe przeznaczone na pomoc społeczną • Zbiurokratyzowany system kontraktowania opieki zdrowotnej, wynikający z nie do końca udanej reformy służby zdrowia • Nie do końca zbilansowane potrzeby i możliwości świadczenia usług medycznych
ZEWNĘTRZNE	**SZANSE**	**ZAGROŻENIA**
	• Prawna możliwość prywatyzacji usług socjalnych i medycznych – niepubliczne ZOZ-y i zakłady opieki socjalnej • Odbiurokratyzowanie procedur policyjnych • budowa Środowiskowego Domu Pomocy Społecznej dla seniorów i osób niepełnosprawnych	• Rosnące bezrobocie, zwiększające ilość beneficjantów budżetu gminy • Niewydolność systemu ubezpieczeń społecznych • Roszczeniowe postawy beneficjantów i potencjalnych beneficjantów budżetu pomocy społecznej • Wzrastający poziom przestępczości i brutalizacja życia

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 44. Analiza SWOT oświata i wychowanie.

	OŚWIATA I WYCHOWANIE	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**
WEWNĘTRZNE	**MOCNE STRONY**	**SŁABE STRONY**
	• Dobrze rozbudowana sieć szkolnictwa podstawowego • Na ogół dobry stan techniczny budynków • Kadra zaangażowana w prace i stale podnosząca swoje kwalifikacje • Nowoczesna baza dydaktyczna w szkołach • Wyposażenie szkół w komputery z dostępem do Internetu • Promowanie akcji „szklanka mleka”, i wpajanie zasad zdrowego żywienia	• Brak szkół średnich i uczelni wyższych • Stosunkowo mała liczba sal gimnastycznych • Spadek liczby uczniów • Mała liczba boisk trawiastych
ZEWNĘTRZNE	**SZANSE**	**ZAGROŻENIA**
	• Możliwość kontynuacji nauki na poziomie wyższym w Piotrkowie Trybunalskim • Bliskie sąsiedztwo dużego ośrodka akademickiego w Łodzi • Dostęp do środków pomocowych krajowych i zagranicznych pozwalających implementować nowe techniki i programy nauczania • Powoli, ale systematycznie zwiększające się zainteresowanie młodzieży wiejskiej zdobywaniem wiedzy ogólnej i zawodowej na poziomie średnim i wyższym	• Kłopoty wynikające z wdrażania reformy oświaty przejawiające się brakiem środków transportowych, tzw. gimbusów i ogólnym brakiem środków finansowych • Konieczność przeznaczania coraz większej części budżetu na zadania oświatowe, zarówno w gminach, jak i w powiecie • Zubożenie środowiska nauczycielskiego • Brak systemu stypendiów dla najbardziej uzdolnionej części młodzieży wiejskiej

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 45. Analiza SWOT ekologia i ochrona środowiska.

	EKOLOGIA I OCHRONA ŚRODOWISKA	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**
WEWNĘTRZNE	**MOCNE STRONY**	**SŁABE STRONY**
	• Brak znaczących zagrożeń dla środowiska naturalnego • Występowanie żyznych gleb • Występowanie surowców mineralnych • Sprzyjające warunki klimatyczne i ukształtowanie terenu • systematyczne zalesiania nieużytków i odłogów • wody w rzekach dobrej jakości • Stosowanie nowych energooszczędnych technologii i materiałów w produkcji rolnej i budownictwie • Sukcesywna utylizacja azbestu • Stosowanie bezpiecznych metod składowania i utylizacji odpadów komunalnych • Wprowadzenie obszaru ochrony wód podziemnych • Brak zakładów przemysłowych znacząco oddziałujących na środowisko naturalne	• Brak obszarów przyrodniczych prawnie objętych ochroną • Brak ścieżek edukacji ekologicznej • Brak zbiornika retencyjnego • Niska świadomość ekologiczna dużej części społeczeństwa • wysoki poziom emisji niskiej • powstawanie niekontrolowanych „dzikich” składowisk śmieci • Brak segregacji odpadów na poziomie gospodarstw domowych • silna presja na zabudowę terenów cennych przyrodniczo • Niska świadomość korzyści płynących z posiadania przydomowych oczyszczalni ścieków • „dzikie” punkty zrzutu ścieków

	SZANSE	ZAGROŻENIA
ZEWNĘTRZNE	• możliwość wykorzystania odnawialnych źródeł energii • Dostępne nowe, ekologicznie zaawansowane technologie w rolnictwie i budownictwie • Dostosowywanie polskich norm emisji zanieczyszczeń do restrykcyjnych pod tym względem standardów europejskich • Budowa zbiornika retencyjnego, jako zadanie ponad gminne • Powszechny dostęp podmiotów gospodarczych i jednostek samorządowych oraz osób fizycznych do środków finansowych funduszy ochrony środowiska. • Pojawiające się nowe technologie w różnych gałęziach przemysłu, dla których zapleczem surowcowym jest rolnictwo • Rozwój produkcji w oparciu o lokalne surowce mineralne np. glina • wykorzystanie znacznych środków przeznaczonych na rozwinięcie problemu gospodarki wodno - ściekowej • Popularyzacja małych przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach o zabudowie rozproszonej • Przeznaczenie środków pieniężnych, pomocowych, na dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków i kolektorów słonecznych • Inwentaryzacja i likwidacja „dzikich" punktów zrzutu ścieków i „dzikich składowisk odpadów" • upowszechnianie stosowania „czystych" paliw m.in. gazu i oleju opałowego	• Wzrastająca emisja spalin z ciągów komunikacyjnych gęsto przecinających gminę • Nieprzewidywalność wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof ekologicznych • niedostateczna ochrona obszarów leśnych • Brak terenów objętych ochroną prawną • brak wyznaczonych ścieżek rowerowych i szlaków ruchu turystycznego • chaotyczna, nieuporządkowana presja turystyczna na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 46. Analiza SWOT promocja gminy.

	PROMOCJA GMINY	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**
WEWNĘTRZNE	**MOCNE STRONY**	**SŁABE STRONY**
	• Nasilenie się akcji promocyjnej gminy • Pozytywny obraz gminy w środowisku lokalnym i na zewnątrz • Istnienie świadomości powszechnej akceptacja działań gminy • Zbilansowany budżet gminy • Coraz lepsze wyposażenie w techniczne środki promocji – wydawnictwa, Internet, własna strona www	• Brak poczucia wspólnoty interesów gminnych wśród mieszkańców • Zbyt szczupłe siły i środki przeznaczane na promocje gminy • Brak ścisłej współpracy w zakresie promocji między gminami i miastami regionu
ZEWNĘTRZNE	**SZANSE**	**ZAGROŻENIA**
	• Możliwość włączania się w krajowe, wojewódzkie i powiatowe programy promocji • możliwość włączania się w ponadgminne programy pomocowe UE	• Brak strukturalnie wydzielonych środków z budżetu państwa na promocję gmin • Agresywna promocja innych krajów i regionów o wiele większych budżetach • Bariera językowa – słaba znajomość języka angielskiego ogranicza kontakt z innymi krajami

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 47. Analiza SWOT turystyka , sport i rekreacja.

	TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**
WEWNĘTRZNE	**MOCNE STRONY**	**SŁABE STRONY**
	• Funkcjonowanie pełno wyposażonej hali sportowej • Funkcjonowanie boiska trawiastego • Działanie kompleksu boisk sportowych „Orlik” • Stadion gminny • Wyposażenie czterech szkól w sale gimnastyczne • Naturalne warunki sprzyjające rozwojowi bazy turystycznej i rekreacyjnej • Brak zakładów przemysłowych wpływających negatywnie na odpoczynek (hałas) • Korzystny mikroklimat i krajobrazowość • Istnienie naturalnej sieci rzecznej • Zróżnicowana rzeźba terenu • Potencjalnie duża ilość miejsc atrakcyjnych pod względem turystycznym	• Stosunkowo mała liczba boisk w stosunku do potrzeb • Mała liczba nowoczesnych placów zabaw i miejsc aktywności dziecięcej • Brak wysoko rozwiniętej bazy turystycznej, kultury i tradycji turystycznych • Niski stopień zalesienia gminy • Brak zaplecza małej gastronomii • Brak profesjonalnie przygotowanych szlaków rowerowych • Mała liczba gospodarstw agroturystycznych oraz brak konsolidacji działań ich właścicieli, mającej na celu właściwą promocję agroturystyki
ZEWNĘTRZNE	**SZANSE**	**ZAGROŻENIA**
	• Budowa zbiornika retencyjnego • wzrastająca moda na agroturystykę • Budowa bazy turystycznej w oparciu o nowoczesną technologię • Rozwój i promocja specjalistycznej produkcji rolniczej dla potrzeb działalności rekreacyjno – turystycznej np. zdrowej żywności	• Duża konkurencja ze strony gmin nadpiliczańskich i rejonów o dużych tradycjach turystycznych min. Nadpilicznych Parków Krajobrazowych (Sulejowski Park Krajobrazowy) • popularyzacja wakacyjnych wyjazdów za granicę

	• Rozwój turystyki pieszej poprzez tworzenie ścieżek edukacyjno – ekologicznych • Rozwój turystyki rowerowej, poprzez budowę ścieżek rowerowych • Budowa placów zabaw, ogródków, fontann, mini zoo, również dla aktywnego spędzania czasu przez mieszkańców gminy • Możliwość ubiegania się i pozyskiwania środków pomocowych	• Brak systemowych rozwiązań w zakresie finansowania sportu amatorskiego.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela nr 48. Analiza SWOT kultura.

	KULTURA	
	POZYTYWY	**NEGATYWY**
WEWNĘTRZNE	**MOCNE STRONY**	**SŁABE STRONY**
	• Duża liczba obiektów zabytkowych • Dobrze rozwinięta sieć bibliotek gminnych • Istniejący amatorski ruch artystyczny	• Niskie nakłady finansowe przeznaczane na rozwój kultury. • Niewielka ilość instytucji kultury działających na terenie gminy • Słabe wyposażenie placówek kultury w środki techniczne.
ZEWNĘTRZNE	**SZANSE**	**ZAGROŻENIA**
	• Istniejący kalendarz imprez kulturalnych o zasięgu powiatowym (Przegląd Dorobku Artystycznego Gmin, konkurs „Biblioteka Roku”, dożynki powiatowe, itp.), a co za tym idzie kulturalna integracja gmin powiatu piotrkowskiego • Systematyczne zwiększanie się liczby osób biorących udział w przeglądach i konkursach, dotyczy to zwłaszcza młodzieży	• Zanik nawyku korzystania z propozycji ośrodków kultury. • Niewielka liczba potencjalnych odbiorców propozycji kulturalnych.

Źródło: Opracowanie własne.

3.1. Wnioski wynikające z analizy SWOT

Analiza SWOT poprzez określenie założeń wynikających głównie z ograniczeń środków finansowych w odniesieniu do potrzeb, czyli do słabych stron wyraźnie wskazuje na konieczność objęcia dofinansowaniem programów dotyczących poprawy infrastruktury technicznej w celu wyeliminowania hamowania postępu gminy, dofinansowanie działań ukierunkowanych na rozwój zaplecza turystyczno – rekreacyjnego mającego na celu rozwój tej gałęzi działalności oraz potrzebę wspierania aktywności gospodarczej mieszkańców poprzez działania finansowe, oświatowe i rozwojowe.

W zakresie stymulowania rozwoju gospodarczego Gminy Moszczenica główny nacisk należy położyć na:

1. Pobudzanie przedsiębiorczości lokalnej poprzez odpowiednio prowadzony system zachęt min. stabilna polityka fiskalna, pomoc administracyjno – prawna, tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości (w tym rolniczej), banku i ofert gospodarczych, wspieranie lokalnych środowisk biznesowych.
2. Pozyskiwanie kapitału zewnętrznego – to również m.in. elementy polityki fiskalnej gminy, tworzenie w odpowiednich miejscach stref podwyższonej aktywności gospodarczej, odpowiednie zapisy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, zmiany klasyfikacji gruntów (tzw. odrolnienie), budowa infrastruktury technicznej, agresywnie i profesjonalnie prowadzony marketing terytorialny, wprowadzenie szybkiej ścieżki obsługi inwestora, indywidualizacja problemów i spraw, organizacja lokalnych wystaw gospodarczych, poszukiwanie obszarów partnerskich w Unii Europejskiej i poza nią.
3. Stworzenie i dystrybucja oferty inwestycyjnej dotyczącej terenów przeznaczonych i przygotowywanych pod działalność gospodarczą.
4. Budowanie wizerunku gminy jako obszaru atrakcyjnego turystycznie, poprawa bazy hotelowej i gastronomicznej, pól biwakowych, parkingów dla samochodów turystycznych i przyczep kempingowych.

W odniesieniu do rozwoju rolnictwa, należy zdać sobie sprawę, że aktywizacja obszarów wiejskich wymaga konkretnych sił i środków polegających na łagodzeniu skutków ukrytego bezrobocia na wsi oraz wymaga stworzenia takich warunków by można było wykreować rynek dóbr i usług, dzięki któremu powstanie funkcjonalny rozwój obszarów wiejskich, zarówno w aspekcie rozwoju produkcji rolnej, jak i aspekcie działalności gospodarczych towarzyszących tej produkcji.

Dlatego też, rozwój obszarów wiejskich powinien polegać na swoistej „urbanizacji" tj. rozwoju usług towarzyszącej produkcji rolnej, usług towarzyszących pobytowi ludności przyjezdnej i codziennemu życiu mieszkańców, rozbudowaniu warunków do świadczenia usług nie związanych z produkcją rolną (szczególnie obszarów wokół miast) oraz obiektów związanych z turystyką i wypoczynkiem.

W wyniku doświadczeń, potwierdzony został fakt, że niewielka część mieszkańców wsi zdolna jest zaspokoić potrzeby żywnościowe całej populacji danego kraju. Dzięki wielu sprzyjającym czynnikom do rozwoju rolnictwa, na terenie Gminy Moszczenica, gmina ta może stać się potentatem produkcji rolnej w woj. Łódzkim, a docelowo rozszerzyć dystrybucję na teren całego kraju. Wiąże się to niewątpliwie ze spełnieniem określonych norm i wymagań, dot. min. skali produkcji, jakości, standaryzacji, opakowanie, marketing, łańcuchy dystrybucji. Zadaniom tym mogłyby sprostać wyspecjalizowane organizacje zawodowe rolników, spółdzielnie marketingowe, fundacje. Pójście w tym kierunku, pozwoli na stworzenie dodatkowych miejsc pracy, dla mieszkańców gminy.

Skuteczne instrumenty restrukturyzacji produkcji i obrotu rolnego polegać powinny na:

- osiąganiu odpowiedniej skali produkcji, a tym samym osiągnięcie ekonomii skali,
- osiągnięciu powtarzalnych wysokich parametrów jakościowych (standaryzacja),
- samoorganizacji pierwotnych i wtórnych rynków hurtowych mających bezpośrednie powiązania z giełdami hurtowymi na świecie,
- stworzeniu towarzyszących bezpośredniej produkcji rolnej na wsi działalności usługowej w szerokim tego słowa znaczeniu.

W gminie Moszczenica, bazą tego typu zachowań i działań mogłaby być produkcja roślina, pszenżyta ozimego, mieszanki zbożowe jare, rzepak i rzepik oraz ziemniaki, a w chowie zwierzęcym, trzoda chlewna, drób i bydło.

Infrastruktura techniczna i komunikacyjna, aby mogła być w pełni wykorzystana wymaga nakładów finansowych w znacznej mierze skierowanych na naprawę, odbudowę i budowę od podstaw dróg komunikacji samochodowej. W przypadku nastawienia się gminy na dystrybucję wyprodukowanych towarów, należy brać pod uwagę możliwości tonażowe dróg. Można się pokusić o stworzenie centralnych punktów przerzutowych towarów. Ważna jest również dalsza kanalizacja gminy, ponieważ w obecnej sytuacji mniej jak połowa gospodarstw jest przyłączona. Ewentualnie można rozpocząć edukację mieszkańców i wspomagać ich finansowo w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków. Należy wykonać zaplanowane już działania w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci wodnej i kanalizacyjnej.

Nie wątpliwie prywatyzacja usług socjalnych i medycznych, może przyczynić się do poprawy jakości świadczonych usług, oraz do skrócenia kolejek w oczekiwaniu na konsultację ze specjalistą. Co w rezultacie wpłynie pozytywnie na poprawę zdrowia publicznego. Również powiększenie liczby aptek oraz punktów aptecznych wpłynęło by likwidację ograniczonego dostępu do środków medycznych.

Umożliwienie młodzieży kontynuowania nauki w szkołach średnich i uczelniach wyższych w Piotrkowie Trybunalskim przyczyni się do podwyższenia kwalifikacji zawodowych mieszkańców Gminy Moszczenica. Również, jakość dotychczas świadczonych usług w istniejącym szkolnictwie mogłaby zostać podniesiona poprzez budowę nowoczesnych sal gimnastycznych, lub poprzez remont starych, jak również poprzez implementowanie nowych technik i programów nauczania. Zadowalającym wskaźnikiem jest szeroki dostęp do komputerów z dostępem do Internetu, co wpływa także na pozytywne kształtowanie świadomości ekologicznej.

Pomimo faktu, że ciężko zmienić jest nawyki ludzi, to ekologiczna świadomość społeczeństwa z roku na rok rośnie. Najważniejszą sprawą jest obecnie dostawanie polskich norm emisyjnych do restrykcyjnych w tym zakresie standardów europejskich, sprzyja temu dobra dostępność do „czystych" nośników energii. Dopłaty gminne oraz inne zewnętrzne źródła pozyskiwania środków finansowych również sprzyjają rozwojowi ekologicznych rozwiązań np. przydomowe oczyszczalnie ścieków, kolektory słoneczne, wiatraki.

Promocja regionu jako czystego, przyjaznego środowisku naturalnemu, z możliwością wykorzystania krajobrazowości terenu np. dorzecza rzek, przyczyni się do rozwoju rodzinnej turystyki. Budowa zbiornika retencyjnego na rzece Rakówce oraz retencyjno – rekreacyjnego na rzece Moszczance, pozwoli na podniesienie atrakcyjności regionu. W obecnych czasach, gdzie w miastach ludzie narzekają na hałas i ogólne zanieczyszczenie środowiska, promocja regionu jako czystego, świeżego, sprzyjającego turystyce pieszej, i rowerowej, może okazać się strzałem w dziesiątkę.

Rozwój ruchu turystycznego w regionie Gminy Moszczenica może mieć pozytywne skutki w takich formach jak:

- Spadek bezrobocia;
- Rozwój szlaków turystycznych pieszych i rowerowych;
- Powstanie małej gastronomii;
- Rozwój agroturystyki;
- Rozwój imprez kulturalnych;
- Promocje regionalności gminy.

IV. Misja i wizja strategii

Wizja jest nieokreślonym w czasie i przestrzeni (chociaż odnosi się w tym przypadku do obszaru Gminy Moszczenica) spojrzeniem w przyszłość, jaką lokalna społeczność widzi dla siebie i określeniem miejsca, w którym chce żyć, pracować i wypoczywać oraz z którym wiąże swoje nadzieje na realizację swoich życiowych planów i marzeń.
W związku z powyższym, sformułowana dla Gminy Moszczenica wizja brzmi:

Wizja: *„Gmina Moszczenica miejscem przyjaznym mieszkańcom i zapewniającym im godziwe warunki życia”*

Misja jest wyrażeniem, które określa główny cel gminy, jej „sens życia”'. Jest wyrazem dążeń i oczekiwań w stosunku do gminy, dla której została sformułowana.
Sformułowana i zapisana w Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica w 1999 r. misja Gminy Moszczenica, została zaktualizowana i otrzymała brzmienie:

Misja: „Gmina Moszczenica gminą elastycznie reagującą na wyzwania współczesności celem realizacji swej wizji”

Sformułowana w ten sposób misja wyraźnie określa charakter gminy i wskazuje jej atuty. Z misji bezpośrednio wynikają obszary, które powinny być rozwijane. Obszary rozwojowe Gminy Moszczenica wzajemnie się uzupełniają.

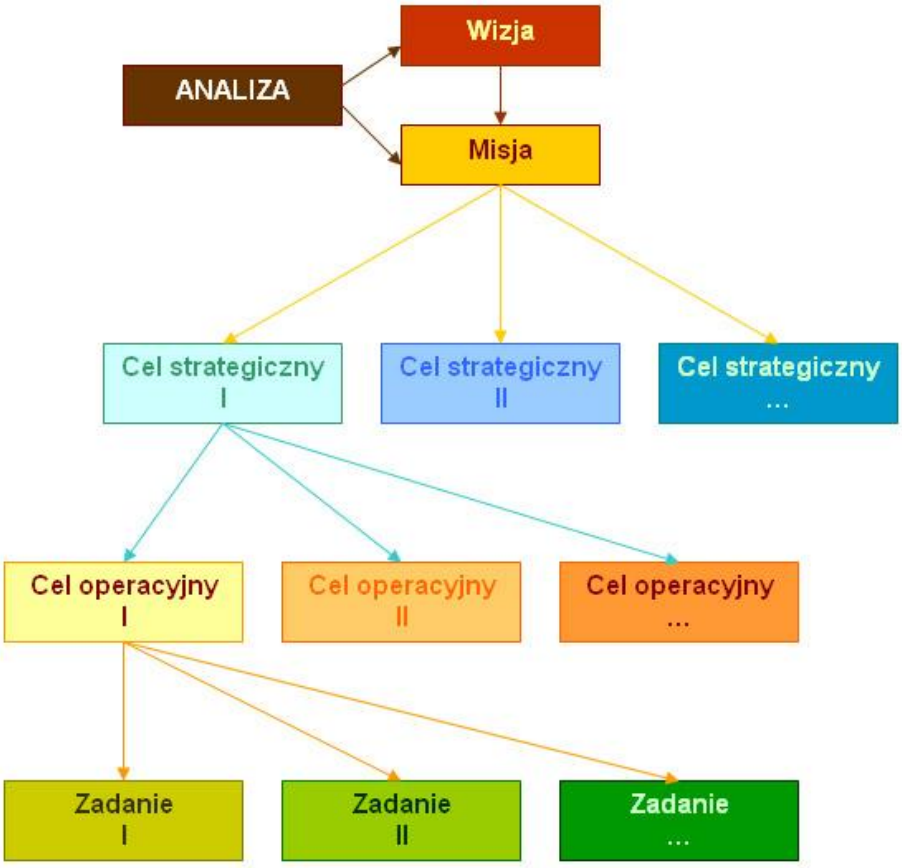
V. Cele strategiczne

Cele strategiczne i zadania szczegółowe są zapisem sposobu osiągnięcia wizji, są przepisem na jej urzeczywistnienie.

Cele strategiczne:

1. wzmocnienie infrastruktury oraz rozwój i różnicowanie lokalnej działalności gospodarczej.
2. Rozwój i wzmocnienie funkcji turystyczno – rekreacyjnej poprzez inwestycje w zwiększenie potencjału rekreacyjnego Gminy;
3. aktywizacja lokalnej społeczności poprzez stwarzanie warunków do integrowania oraz rozbudzania aktywności i zaradności osobistej mieszkańców w tym w dziedzinie gospodarczej.
4. Rozwój efektywnych działań promocyjno - marketingowych min. poprzez stworzenie ośrodka wdrażania i ewaluacji strategii.

Graficznie można zależność misji i wizji oraz celów przedstawić wg. następującego schematu:

Cele strategiczne wynikają z opisanych poprzednio przesłanek i głównych problemów regionu i bazują na zidentyfikowanych zasobach. Z celów strategicznych wynikają ich

uszczegółowienia czyli cele operacyjne będące podstawa do określenia zadań, czyli konkretnych działań jakie powinno się przedsięwziąć celem rozwiązania postawionych tu i omówionych problemów.

Z analiz wynika, że problemem, który dostrzegają mieszkańcy jest niedostateczna ilość miejsc pracy w regionie. Problem ten można rozwiązać poprzez bezpośrednie wspieranie przedsiębiorców oraz poprzez popieranie tych obszarów aktywności gospodarczej, które rokują szanse największego rozwoju jak np. turystyka.

Warunkiem niezbędnym do powodzenia jakichkolwiek zamierzeń jest aktywność mieszkańców.

Stąd obszary pomocy dla biznesu, rozwoju turystyki i wzmacnianie kapitału ludzkiego będą kluczowymi zadaniami niniejszej strategii.

Cel strategiczny I **wzmocnienie infrastruktury oraz rozwój i różnicowanie lokalnej działalności gospodarczej**	**Cel strategiczny II** **aktywizacja lokalnej społeczności poprzez stwarzanie warunków do integrowania oraz rozbudzania aktywności i zaradności osobistej mieszkańców w tym w dziedzinie gospodarczej.**	**Cel strategiczny III** **Rozwój i wzmocnienie funkcji turystyczno – rekreacyjnej poprzez inwestycje w zwiększenie potencjału rekreacyjnego Gminy**	**Cel strategiczny IV** **Rozwój efektywnych działań promocyjno - marketingowych min. poprzez stworzenie ośrodka wdrażania i ewaluacji strategii.**
Cel operacyjny **1.1** Realizacja zadań związanych z infrastruktura zapisanych w prognozie budżetowej. **1.2** Wspieranie powstawania i rozwoju usług turystycznych i agroturystyki wiejskiej **1.3** Rozwój lokalnych ośrodków turystycznych **1.4** Promocja lokalnych wytwórców produktów rolnych	Cel operacyjny 2.1 Aktywizacja liderów społeczności lokalnych 2.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i działania na rzecz włączenia społeczności lokalnych do działań na rzecz realizacji strategii i rozwoju regionu. 2.3 Edukacja społeczności lokalnych 2.4 Aktywizacja organizacji	Cel operacyjny 3.1 Ochrona wód powierzchniowych 3.2 Ochrona powietrza atmosferycznego 3.3 Ochrona gleb przed degradacją i zanieczyszczeniem 3.4 Ochrona bioróżnorodności	Cel operacyjny 4.1 Działania na rzecz racjonalizacji sieci placówek oświatowych. 4.2 Działania na rzecz budowy i modernizacji infrastruktury sportowo – rekreacyjnej 4.3 Działania na rzecz organizacji imprez sportowo rekreacyjnych 4.4 Działania na rzecz promocji i propagowania lokalnych

1.5 Rewitalizacja i odnowa miejscowości **1.6** Działania na rzecz stworzenia sieci komunikacji lokalnej pozwalającej na dostępność terenów inwestycyjnych przez ciężki transport samochodowy.	pozarządowych 2.5 Działania na rzecz integracji społecznej seniorów		wydarzeń kulturalnych 4.5 Stworzenie gminnego centrum analiz i ewaluacji strategii

Gminne centrum analiz i ewaluacji strategii musi co roku aktualizować i cele szczegółowe oraz tworzyć katalog zadań szczegółowych. Związane jest to ze zmianami sytuacji w skali makro np. zmianami w dostępie środków pomocowych.

VI. Cele operacyjne oraz proponowane kierunki działań

Cele operacyjne oraz proponowane kierunki działań dla gminy Moszczenica, autor opracowania przedstawia w poniższych schematach.

CELE I ZADANIA		
I	Cel strategiczny: wzmocnienie infrastruktury oraz rozwój i różnicowanie lokalnej działalności gospodarczej	
1.1.	Cel operacyjny: Realizacja zadań związanych z infrastruktura zapisanych w prognozie budżetowej	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	"E-LEADER szansą na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu dla mieszkańców gmin: Moszczenica, Ujazd, Będków, Czarnocin"	2014 r.
Zadanie 2	Budowa Miasteczka Ruchu Drogowego „Serpentynka”, etap II w Woli Moszczenickiej	2014 r.
Zadanie 3	Edukacyjne wrota regionu łódzkiego	2014 r.
Zadanie 4	Zabezpieczenie bezpieczeństwa Gminy Moszczenica - Usługa konserwacji i eksploatacji oświetlenia ulic, placów i dróg na terenie Gminy Moszczenica	2014 r.
Zadanie 5	Budowa chodnika w Rakowie Dużym	2014 r.
Zadanie 6	Budowa dróg w Michałowie ulica Sezamkowa i ulica Zacisze	2014 r.
Zadanie 7	Budowa linii oświetlenia ulicznego w Michałowie	2014 r.
Zadanie 8	Budowa magistrali wodociągowej w ulicy Kosowskiej do ulicy Leśnej poprzez ulicę Hodowlaną i ulicę Dworską w Moszczenicy w celu zapewnienia zapotrzebowania na wodę i utrzymania odpowiedniego ciśnienia w sieci wodociągowej w Woli Moszczenickiej, Etap II	2014 r.
Zadanie 9	Budowa oświetlenia ulicznego w Rękoraju Parcela	2014 r.
Zadanie 10	Rewitalizacja Placu Rynek w miejscowości Srock, Gmina Moszczenica;	2014 r.
Zadania 11	Rozbudowa drogi Rękoraj- Moszczenica	2014 r.
Zadanie 12	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Babach o salę gimnastyczną i łącznik wielofunkcyjny oraz zmiana sposobu użytkowania pomieszczeń strychu na potrzeby szkolne wraz	2014 r.

	z infrastrukturą	
Zadanie 13	Rozbudowa ujęcia wody w Jarostach wraz z drogą dojazdową, Etap I	2014 r.
Zadanie 14	Usługa dostępu do sieci Internet dla sieci wybudowanej w ramach realizacji projektu "E-LEADER szansą na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu dla mieszkańców gmin: Moszczenica, Ujazd, Będków, Czarnocin"	2014 - 2017 r.
1.2.	Cel operacyjny: Wspieranie powstawania i rozwoju usług turystycznych i agroturystyki wiejskiej	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	zaprojektowanie i budowa ścieżek rowerowych oraz pieszych szlaków edukacji turystycznej	od 2015 r.
Zadanie 2	zaprojektowanie i budowa zbiornika rekreacyjno - turystycznego	2015 - 2020 r.
Zadanie 3	zaprojektowanie i budowa placów zabaw na terenie całej Gminy	od 2015 r.
Zadanie 4	zagospodarowanie miejsca na budowę parkingów dla samochodów osobowych	2015 r.
Zadanie 5	budowa toalet publicznych	2015 r.
Zadanie 6	budowa zbiornika retencyjno – rekreacyjnego na rzece Moszczance	2015 r.
1.3.	Cel operacyjny: Rozwój lokalnych ośrodków turystycznych	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	zagospodarowanie lokalu na punkt informacji turystycznej	2015 r.
Zadanie 2	zaprojektowanie i budowa mini hoteli	2015 - 2019 r.
Zadanie 3	zagospodarowanie miejsca pod budowę małej gastronomii	2015 - 2017 r.
Zadanie 4	zagospodarowanie lokalu na muzeum regionu gminy Moszczenica	2015 r.
1.4.	Cel operacyjny: Promocja lokalnych wytwórców produktów rolnych	

Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	zagospodarowanie lokalu pod sklep z regionalnymi wyrobami	2015 r.
Zadanie 2	opracowanie i wydrukowanie mini informatorów, przewodników po regionie z uwzględnieniem gospodarstw specjalizujących się w lokalnych wyrobach	2015 - 2017 r.
Zadanie 3	wkomponowanie w lokalną infrastrukturę targowiska miejskiego	2016 r.
Zadanie 4	szkolenia dot. Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej oraz Związków Rolniczych	2016 r.
Zadanie 5	Organizowanie wystaw ekologicznej żywności lokalnej	2015 r.

1.5.	Cel operacyjny: Rewitalizacja i odnowa miejscowości	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	odrestaurowanie zdegradowanych zabytków	2015 r.
Zadanie 2	zaprojektowanie i wykonanie tabliczek informacyjnych	2015 - 2017 r.
Zadanie 3	budowa nawierzchni drogi osiedlowej od ul. Cegielnianej do ul. Nowy Świat	2014 - 2015 r.
Zadanie 4	przebudowa chodnika wzdłuż ul. Kosowskiej	2014 - 2015 r.
Zadanie 5	zagospodarowanie boisk szkolnych i osiedlowych	2015 r.
Zadanie 6	inwentaryzacja i modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie całej gminy Moszczenica	2015 r.
Zadanie 7	opracowanie i budowa sieci monitoringu publicznego	2015 r.
Zadanie 8	rewitalizacja terenu wokół stawu alejnego z możliwością budowy kąpieliska dot. sołectwa Wola Moszczenicka	2015 – 2020 r.
Zadanie 9	rewitalizacja terenu poprzemysłowego po byłych zakładach bawełnianych	2014 r.
Zadanie 10	zaprojektowanie i budowa chodnika w Gościmowicach Drugich	2015 r.
Zadania 11	inwentaryzacja i modernizacja Domów Kultury i Domów Ludowych na terenie Gminy	2015 r.

Zadanie 12	Zaprojektowanie i budowa wiat przystankowych na terenie całej Gminy Moszczenica	2014 r.
Zadanie 13	Inwentaryzacja i zagospodarowanie budynków poprzemysłowych	2014 r.
Zadanie 14	odnowa i konserwacja zabytków oraz zagospodarowanie zabytkowego dworku w Moszczenicy	2014 - 2020 r.
Zadanie 15	wykonanie infrastruktury pod zorganizowanie osiedla domków jednorodzinnych na tyłach ul. Leśnej w Woli Moszczenickiej oraz wykonanie drogi umożliwiającej budowę domków jednorodzinnych na tyłach zabudowań prawej strony ulicy Piotrkowskiej	2015 – 2020 r.
Zadanie 16	podwyższenie standardów poprzez docieplenie budynków użyteczności publicznej	2015 – 2017 r.
Zadanie 17	bieżące naprawy dróg i chodników na terenie całego sołectwa Wola Moszczenicka	2015 – 2020 r.
Zadanie 18	remont drogi oraz chodników na ul. Sportowej i ul. Zielonej w miejscowości Baby	2015 – 2020 r.
Zadanie 19	zagospodarowanie terenu wokół boiska sportowego „PIONIER”, za wiejskim Domem Kultury, wokół hydroforni oraz działki między ul. Piotrkowską a ul. Dworcową w Babach	2015 – 2020 r.
Zadanie 20	remont wjazdu z ul. Wąskiej na ul. Piotrkowską w Babach	2015 – 2020 r.
Zadanie 21	wyrównanie nawierzchni na polnych drogach na terenie całej Gminy Moszczenice	2015 – 2020 r.
Zadanie 22	remont drogi wzdłuż Gościmowic Drugich – Gościmowice Pierwsze	2015 – 2020 r.
Zadanie 23	wymiana chodników oraz słupów elektrycznych wraz z osprzętem w miejscowości Gościmowice Drugie Powęziny	2015 – 2020 r.
Zadanie 24	zagospodarowanie lub rozbiórka budynku po zlewni mleka wraz z chodnikami w miejscowości Kiełczówka	2015 – 2020 r.
Zadanie 25	renowacja pomnika p. Stefana Karaszewskiego	2015 – 2020 r.
Zadanie 26	budowa chodnika – pasa dla ruchu pieszych przy ul. Cmentarnej od Kościoła do ul. Poduchownej oraz odwodnienie i wyrównanie drogi od ul. Cmentarnej do	2015 – 2020 r.

	przejazdu kolejowego przy ul. Kolejowej w Moszczenicy	
Zadanie 27	zagospodarowanie terenu za garażem strażackim oraz zagospodarowanie lub rozbiórka budynku po starej mleczarni w Raciborowicach	2015 – 2020 r.
Zadanie 28	zagospodarowanie działki komunalnej nr 53/3 w Rakowie oraz budowa chodnika przy ul. Moszczenickiej w Rakowie	2015 – 2020 r.
Zadanie 29	budowa chodników w Rękoraju	2015 – 2020 r.
Zadanie 30	budowa chodników przy ul. Łódzkiej, Krótkiej, Łącznej, Wschodniej, Stawnej i Południowej we wsi Srock oraz budowa oświetlenia ulicznego w m. Dąbrówka	2015 – 2020 r.
Zadanie 31	ukończenie zadania pod nazwą „Budowa chodnika na osiedlu Nowy Świat" (ul. Spacerowa, Nowy Świat, Fabryczna, Wesoła) w Moszczenicy Osiedle	2014 r.

1.6.	Cel operacyjny: Działania na rzecz stworzenia sieci komunikacji lokalnej pozwalającej na dostępność terenów inwestycyjnych przez ciężki transport samochodowy.

Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	uzupełnienie infrastruktury znaków drogowych	2015 r.
Zadanie 2	przeprowadzenie remontu dróg dojazdowych do głównych dróg	2015 - 2017 r.
Zadanie 3	Wykonanie sygnalizacji świetlnej, ronda lub innego rozwiązania na skrzyżowaniu drogi krajowej z ul. Nową dot. sołectwa Jarosty	2015 r.
Zadanie 4	zaprojektowanie i budowa parkingów dla samochodów ciężarowych	2015 r.
Zadanie 5	wyrównanie i utwardzenie sieci dróg gminnych	2015 r.
Zadanie 6	poprawa nawierzchni na drodze Kuznocin – Białkowice (300m)	2015 r.
Zadanie 7	poprawa nawierzchni drogi, pobocza i poszerzenie drogi na odcinku Gościmowice Drugie – Powęziny - Gajkowice	2015 r 2020 r..
Zadanie 8	remont drogi i chodnika przy ul. Nowej oraz budowa drogi na ul. Słonecznej w Jarostach i ul. Polnej w Daszówce	2015 r.

Zadanie 9	wykonanie brakującego odcinka drogi na ul. Kościelnej do granicy z Gminą Grabica, w Karlinie	2014 r.
Zadanie 10	budowa drogi na ul. Cichej, Nowej, Krótkiej, Polnej, Parkowej, Słonecznej w Kiełczówce	2015 r.
Zadania 11	modernizacja nawierzchni ulic: Strażackiej, Szkolnej, Łąkowej, Polnej, Północnej, Południowej, Leśnej i Batorówki w Kosowie	2015 r.
Zadanie 12	przebudowa i modernizacja ulic: Południowej i Radosnej oraz utwardzenie nawierzchni i położenie dywanika asfaltowego na ul. Sosnowej, Wspólnej, Piotra, Modrzewiowej, Słonecznej, Wesołej, Tęczowej i Fiołkowej w Michałowie	2014 r.
Zadanie 13	przebudowa ul. Wschodniej, Lipowej, Wolborskiej w Moszczenicy	2014 r.
Zadanie 14	remont drogi Gazomskiej oraz dokończenie budowy ul. Rzecznej w Woli Moszczenickiej	2014 - 2017 r.
Zadanie 15	zaprojektowanie i budowa drogi łączącej ul. Piotrkowską z ul. Rzeczną w Woli Moszczenickiej	2015 – 2020 r.
Zadanie 16	remont drogi Proszeńskiej oraz remont skrzyżowania oraz drogi jezdnej ul. Proszeńskiej z ul. Leśną w kierunku ul. Smugowej w Woli Moszczenickiej	2015 - 2020 r.
Zadanie 17	zaprojektowanie i budowa drogi Rękoraj – Moszczenica od strony Piotrkowa Tryb. oraz od strony Srocka	2015 – 2020 r.
Zadanie 18	zaprojektowanie i budowa drogi Pieńki Imielnia oraz budowa oświetlenia ulicznego w Pieńkach Sierosławskich	2015 - 2020 r.
Zadanie 19	dokończenie budowy drogi powiatowej Baby – Wolbórz	2015 – 2020 r.
Zadanie 20	budowa drogi łączącej ul. Akacjową z Jodłową w Woli Moszczenickiej	2015 – 2020 r.
Zadanie 21	pokrycie nawierzchnią twardą, wszystkich nowo powstałych dróg na terenie Sołectwa Wola Moszczenicka	2015 – 2020 r.
Zadanie 22	budowa ulicy Spacerowej – na całym odcinku oraz oświetlenie ulicy Sportowej oraz Spacerowej w miejscowości Baby	2015 – 2020 r.
Zadanie 23	dokończenie budowy ulicy Szkolnej oraz ulicy Sieradzkiej (etap II) oraz remont drogi Gminnej równoległej do ul.	2015 - 2020 r.

	Sportowej w miejscowości Baby	
Zadanie 24	budowa drogi dojazdowej do cmentarza oraz budowa parkingu przy kościele parafialnym w Babach	2015 – 2020 r.
Zadanie 25	budowa drogi biegnącej przez wieś Białkowice łączącej gminę Moszczenica z gminą Wolbórz	2015 – 2020 r.
Zadanie 26	budowa i remont dróg, chodników ze szczególnym uwzględnieniem drogi prowadzącej do lasu w Gazomii Nowej10	2015 – 2020 r.
Zadanie 27	wymiana nawierzchni drogowej oraz położenie nowego chodnika w Gazomii Starej oraz wyrównanie i utwardzenie drogi granicznej między Gazomią Starą a Gazomią Nową	2015 – 2020 r.
Zadanie 28	położenie nowej nawierzchni na drodze od Srocka przez Gościmowice Pierwsze, do wsi Gościmowice – Powęziny, w tym również: pogłębienie rowów, zebranie ziemi z pobocza, montaż drenów umożliwiających przejazd na pola.	2015 – 2020 r.
Zadanie 29	dokończenie budowy drogi przy ul. Leśnej i Kolejowej w miejscowości Jarosty	2015 – 2020 r.
Zadanie 30	przebudowa dróg gminnych i powiatowej, z wykonaniem nowej nawierzchni, chodników, ścieżek rowerowych i kan. deszczowej w miejscowości Karlin	2015 – 2020 r.
Zadanie 31	poprawa nawierzchni na drogach powiatowych ul. Wolborska wraz z chodnikiem oraz ul. Główna w miejscowości Kiełczówka	2015 – 2020 r.
Zadanie 32	budowa parkingu przy kościele w miejscowości Kiełczówka	2015 – 2020 r.
Zadanie 33	budowa parkingu przy Sali OSP i garażu w miejscowości Kosów	2015 – 2020 r.
Zadanie 34	położenie nakładki asfaltowej na drodze gminnej od Gościmowic do skrzyżowania w Podolinie	2015 – 2020 r.
Zadanie 35	wytyczenie i remont dróg gminnych we wsi Podolin	2015 – 2020 r.
Zadanie 36	budowa chodnika w miejscowości Pomyków	2015 – 2020 r.
Zadanie 37	budowa i modernizacja dróg we wsi, chodnika i ścieżek rowerowych w Raciborowicach	2015 – 2020 r.
Zadanie 38	położenie nawierzchni asfaltowej na ulicach min.: Gazomskiej, Świerkowej, Dębowej, Słonecznej, Wiatracznej	2015 – 2020 r.

	i nowej nawierzchni na ulicy Głównej w Rakowie oraz budowie chodnika w ul. Moszczenickiej	
Zadanie 39	przebudowa drogi 716 w Rakowie	2015 – 2020 r.
Zadanie 40	budowa drogi w Rękoraju	2015 – 2020 r.
Zadanie 41	utwardzenie nawierzchni placu strażackiego w Sierosławiu	2015 – 2020 r.

CELE I ZADANIA		
II	Cel strategiczny: aktywizacja lokalnej społeczności poprzez stwarzanie warunków do integrowania oraz rozbudzania aktywności i zaradności osobistej mieszkańców w tym w dziedzinie gospodarczej.	
2.1.	Cel operacyjny: Aktywizacja liderów społeczności lokalnych	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	Przeprowadzenie cyklu szkoleń dot. wspólnego działania w celu realizacji wspólnych potrzeb	2015 r.
Zadanie 2	przeprowadzenie kursu dot. możliwości zastosowania różnych koncepcji rozwoju społecznego do rozwoju lokalnego	2015 r.
2.2.	Cel operacyjny: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i działania na rzecz włączenia społeczności lokalnych do działań na rzecz realizacji strategii i rozwoju regionu	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	bieżące informowanie społeczności o wdrażanej strategii rozwoju gminy, o prowadzonych działaniach marketingowych, za pomocą broszur i publikacji	od 2015 r.
Zadanie 2	promowanie aktywnego udziału społeczeństwa w akcjach na rzecz gminy	od 2015 r.
2.3.	Cel operacyjny: Edukacja społeczności lokalnych	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	przeprowadzenie spotkań informujących o korzyściach płynach z agroturystyki	2015 r.

Zadanie 2	informowanie mieszkańców o sposobie zakładania działalności gospodarczej dot. świadczenia usług agroturystycznych	2015 - 2017 r.
Zadanie 3	kursy dla rolników dot. wprowadzania innowacyjnych rozwiązań	2015 – 2020 r.
Zadanie 4	kursy dla kadry pedagogicznej	2015 – 2020 r.
Zadanie 5	organizowanie imprez i zajęć świetlicowych dla dzieci i młodzieży	2015 – 2020 r.
2.4.	Cel operacyjny: Aktywizacja organizacji pozarządowych	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	aktywizacja organizacji pozarządowych na rzecz wspierania osób starszych	2015 r.
Zadanie 2	aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych do działań na rzecz zdrowia społeczeństwa	2015 - 2017 r.
2.5.	Cel operacyjny: Działania na rzecz integracji społecznej seniorów	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	organizacja imprez i zajęć świetlicowych dla seniorów	2015 r.
Zadanie 2	zaprojektowanie i budowa Domu Spokojnej Starości	2015 – 2020 r.
Zadanie 3	organizacja cyklicznych spotkań i kursów np. śpiewu, tańca	2014 r.
Zadanie 4	aktywna działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Moszczenicy	2015 – 2020 r.
Zadanie 5	bieżące remonty przy Domu Ludowym w Białkowicach	2015 - 2020 r.
Zadanie 6	dokończenie remontu Domu Ludowego w Gościmowicach Pierwszych	2015 – 2020 r.
Zadanie 7	doposażenie domu Ludowego w miejscowości Kiełczówka	2015 – 2020 r.
Zadanie 8	modernizacja i doposażenie Sali OSP w Kosowie	2015 – 2020 r.
Zadanie 9	remont i ocieplenie budynku Strażnicy, budowa garażu na placu OSP oraz wykonanie ogrodzenia wokół OSP w e wsi Podolin	2015 – 2020 r.

Zadanie 10	przebudowa i remont Domu Ludowego w Pomykowie	2015 – 2020 r.
Zadanie 11	doposażenie remizy strażackiej we wsi Raciborowice	2015 – 2020 r.

CELE I ZADANIA		
III	Cel strategiczny: Rozwój i wzmocnienie funkcji turystyczno – rekreacyjnej poprzez inwestycje w zwiększenie potencjału rekreacyjnego Gminy	
3.1.	Cel operacyjny: Ochrona wód powierzchniowych	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	inwentaryzacja i poprawa stanu rowów przydrożnych na terenie całej gminy Moszczenica	2015 r.
Zadanie 2	modyfikacja naturalnego obiegu wody	2015 r.
Zadanie 3	budowa sztucznych zapór wodnych, tworząc tym samym ogromne rezerwuary wody w powstałych powyżej nich zbiornikach	2015 r.
Zadanie 4	budowa przepustu na rzece w Gościmowicach Drugich – Powęziny	2015 r.
Zadanie 5	budowa zalewu pełniącego funkcje zbiornika retencyjnego na rzece Rakówce	2015 – 2020 r.
Zadanie 6	sukcesywne czyszczenie rowów melioracyjnych	2015 r.
Zadanie 7	budowa ścieżki rowerowej w Michałowie	2015 r.
Zadanie 8	rozbudowa przepompowni ścieków przy ul. Bocznej w Moszczenicy	2015 r.
Zadanie 9	szkolenia dla rolników dot. korzyści płynących z stosowania substancji szybko rozkładających się do nawożenia i ochrony roślin	2015 r.
Zadanie 10	propagowanie i dofinansowanie budowy Przydomowych Oczyszczalni Ścieków	2015 r.
Zadania 11	likwidacja dzikich punktów zrzutu ścieków	2015 r.
Zadanie 12	budowa kanalizacji sanitarnej na terenach dotychczas nieskanalizowanych	2015 – 2020 r.
Zadanie 13	podłączenie do istniejącej sieci wodociągowej	2015 – 2020 r.

	nowopowstałych budynków	
Zadanie 14	naprawa przepustów na rzece i melioracja w miejscowości Gościmowice Drugie Powęziny	
Zadanie 15	wykonanie odwodnienia przy ul. Batorówka w Kosowie	

3.2.	Cel operacyjny: Ochrona powietrza atmosferycznego	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	propagowanie i szkolenia dot. instalacji filtrów pochłaniających szkodliwe substancje	2015 r.
Zadanie 2	wdrażanie nowych czystych technologii przemysłowych i modyfikowanie istniejących	2015 - 2017 r.
Zadanie 3	nadzór nad emisją szkodliwych substancji do atmosfery	2015 r.
Zadanie 4	dofinansowania zmiany źródeł ciepła na źródła niskoemisyjne	2015 r.
Zadanie 5	budowa izolacyjnych pasów zieleni wokół sieci dróg komunikacyjnych	2015 r.
Zadanie 6	sukcesywne zalesianie gminy	2015 r.
Zadanie 7	gazyfikacja gminy Moszczenica	2015 – 2020 r.
Zadanie 8	dofinansowanie budowy kolektorów słonecznych i wiatraków	2015 – 2020 r.

3.3.	Cel operacyjny: Ochrona gleb przed degradacją i zanieczyszczeniem	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	rekultywacja terenów zielonych na terenie całej Gminy	2015 r.
Zadanie 2	wdrażanie programu racjonalnego stosowania środków chemicznych w rolnictwie	2015 - 2018 r.
Zadanie 3	szkolenia dot. ograniczania uciążliwości rolnictwa dla środowiska naturalnego	2015 r.
Zadanie 4	ciągły monitoring stanu wysypiska śmieci dot. jego negatywnego wpływu na stan środowiska naturalnego	2015 r.

3.4.	Cel operacyjny: Ochrona bioróżnorodności	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	opracowanie i wdrożenie programu dot. zachowania i wzbogacenia różnorodności biologicznej	2015 r.
Zadanie 2	edukacja społeczna dot. ochrony wody, powietrza i ochrony środowiska naturalnego	2015 - 2017 r.

CELE I ZADANIA		
IV	Cel strategiczny: Rozwój efektywnych działań promocyjno - marketingowych min. poprzez stworzenie ośrodka wdrażania i ewaluacji strategii	
4.1.	Cel operacyjny: Działania na rzecz racjonalizacji sieci placówek oświatowych	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	Rozbudowa Szkoły Srocku	2015 - 2017 r.
Zadanie 2	Inwentaryzacja placówek pod kątem stanu technicznego	2015 r.
Zadanie 3	zakup gimbusów	2015 - 2016 r.
4.2.	Cel operacyjny: Działania na rzecz budowy i modernizacji infrastruktury sportowo – rekreacyjnej	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	zaprojektowanie i budowa Sali gimnastycznej przy Szkole Podstawowej w Babach	2015 r.
Zadanie 2	zaprojektowanie i budowa boiska oraz hali sportowej przy Szkole Podstawowej w Gazomii Starej	2015 - 2017 r.
Zadanie 3	zaprojektowanie i budowa boiska sportowego wraz z placem zabaw na działce strażackiej w Kiełczówce oraz budowa placu zabaw przy ul. Piotrkowskiej i Dworcowej	2015 r.
Zadanie 4	zaprojektowanie i budowa Sali gimnastycznej w Rękoraju	2015 r.
Zadanie 5	rekultywacja boiska sportowego w Kosowie	2015 – 2020 r.
4.3.	Cel operacyjny: Działania na rzecz organizacji imprez sportowo - rekreacyjnych	

Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	organizacja dożynek Gminnych	2015 – 2020 r.
Zadanie 2	organizacja dni sportu i SKS-ów	2015 - 2017 r.
Zadanie 3	organizacja kalendarza imprez sportowo - rekreacyjnych	2015 r.
4.4.	Cel operacyjny: Działania na rzecz promocji i propagowania lokalnych wydarzeń kulturalnych	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	zagospodarowanie budynku na cele działalności publicznej dla mieszkańców sołectwa Wola Moszczenicka	2015 – 2020 r.
Zadanie 2	wykorzystanie pomieszczeń szkolnych na cele kulturalne dla dzieci, młodzieży i seniorów	2015 - 2017 r.
Zadanie 3	stworzenie kalendarza imprez kulturalnych	2015 r.
4.5.	Cel operacyjny: Stworzenie gminnego centrum analiz i ewaluacji strategii	
Nazwa i nr zadania		Okres realizacji
Zadanie 1	Stworzenie gminnego centrum analiz i ewaluacji strategii	2015 r.
Zadanie 2	nadzorowanie prac gminnego centrum analiz	2015 - 2017 r.

VII. Zgodność ze strategicznymi dokumentami

Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego do roku 2020

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 jest jednym z najważniejszych dokumentów samorządu województwa określającym wizję rozwoju, cele oraz główne działania zmierzające do ich osiągnięcia. Strategiczna polityka rozwoju województwa łódzkiego do 2020 r. wskazana w zaktualizowanej Strategii jest odpowiedzią na wyzwania najbliższych lat pozwalającą na kształtowanie regionu nowoczesnego i atrakcyjnego gospodarczo oraz przyjaznego dla jego mieszkańców.

W celu wspierania pozytywnych przemian, niwelowania głównych barier rozwojowych w regionie, a także efektywnego wykorzystania zasobów Strategia zakłada, iż polityka regionalna będzie realizowana w dwóch płaszczyznach horyzontalnej oraz terytorialno-funkcjonalnej.

Polityka horyzontalna obejmie swym oddziaływaniem obszar całego województwa. Złożą się na nią trzy filary rozwoju obejmujące sferę gospodarczą, społeczną i przestrzenną, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie spójności w rozwoju na poziomie regionalnym (spójność terytorialna).

Lepszemu wykorzystaniu specyfiki poszczególnych obszarów województwa sprzyjać będzie uzupełnienie polityki horyzontalnej o politykę terytorialno-funkcjonalną oddziaływującą tematycznie na tereny obszarów miejskich, obszarów wiejskich oraz wyspecjalizowane obszary funkcjonalne wśród których znajdują się Łódzki Obszar Metropolitalny, Zagłębie Górniczo-Energetyczne Bełchatów-Szczerców-Złoczew, Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno-Tomaszów Mazowiecki, Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa, Obszary Turystyczne Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury.

Proponowana w Strategii nowa zasada zintegrowanego podejścia do rozwoju, poprzez odejście od planowania sektorowego na rzecz budowy i wzmacniania kapitału terytorialnego, umożliwi włączenie w procesy rozwojowe całej wspólnoty samorządowej, realizując tym samym cel nadrzędny, którym jest spójność terytorialna.

Uwarunkowania wynikające ze Strategii Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego do 2015 r.

Strategia Rozwoju Powiatu Piotrkowskiego do 2015 roku proponuje określone strategiczne obszary wspólnych działań realizacyjnych tym wszystkim osobom, instytucjom i podmiotom, które mogą i chcą aktywnie wpływać na przemiany społeczno-gospodarcze powiatu, zmierzające do wzrostu poziomu życia jego mieszkańców. Jej zapisy winny stać się płaszczyzną porozumienia „ponad podziałami" wszystkich sił samorządowych, społeczno-

politycznych i gospodarczych powiatu, a także stanowić inspirację do wspólnych działań na rzecz jak najlepszego zaspokajania potrzeb jego mieszkańców.

W związku z powyższym Strategia Rozwoju określa strategiczne cele dla osiągnięcia pełnego rozwoju w całym powiecie, a tym samym w Gminie Moszczenica:

I. Strefa społeczna:

- Podniesienie poziomu wykształcenia i rozwój cywilizacyjny mieszkańców
- Podniesienie jakości życia i poziomu zdrowotności mieszkańców

II. Strefa gospodarcza:

- Wykorzystanie walorów dostępności komunikacyjnej poprzez modernizację infrastruktury drogowej i rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej
- Tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnego rolnictwa i stymulowanie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich
- Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i rozwoju turystyki.

W Strategii Rozwoju wspomniano o wysokiej produkcji zwierzęcej. Dotyczy to głównie produkcji żywca wieprzowego i mleka. W gminach Grabica i Moszczenica produkcja trzody chlewnej jest wysoko rozwinięta. W gminie Grabica na 100 ha użytków rolnych było ponad 300 sztuk trzody, w Moszczenicy –238 sztuk, Czarnocinie –194 sztuki. Zwrócono także uwagę na wysoki poziom rolnictwa w Gminie Moszczenica, który powinien być oparty na dobrej organizacji produkcji i obrotu rolnego na bazie spółdzielni marketingowych i grup producenckich. Dotyczy to głównie gmin: Wolbórz, Gorzkowice, Moszczenica, Grabica, Czarnocin, Rozprza, Czarnocin i Wola Krzysztoporska.

VIII. System wdrażania i monitorowania

Ocena strategicznych dokumentów zawierających programy rozwoju winna być dokonywana trzykrotnie: przed rozpoczęciem realizacji (*ex-ante*), w połowie okresu realizacji (*mid-term*) oraz po zakończeniu realizacji (*ex-post*).

Aby umożliwić pośrednie dokonywanie ocen mid-term i ex-post, należy określić powiązania pomiędzy *Strategią Rozwoju Gminy* a strategiami sektorowymi oraz Wieloletnim Planem Inwestycyjnym. Ocena ex-post jest najbardziej istotna i miarodajna dla całościowej oceny polityki rozwoju gminy w długim okresie czasu oraz spełnia najwięcej funkcji. Wszelkie oceny oddziaływania podmiotów publicznych na procesy rozwoju przeprowadzane są w kontekście społecznych potrzeb, celów i nakładów. Mierzone i oceniane są uzyskane produkty, wyniki, efekty i skutki. Działania i przedsięwzięcia służące realizacji celów operacyjnych oceniane są na podstawie czterech kryteriów:

- skuteczności,
- celowości,
- efektywności,
- wydajności.

Cały proces dodatkowo oceniany jest z punktu widzenia praworządności i gospodarności (oszczędności). Oceny wymagają podejścia uporządkowanego, obiektywnych kryteriów oraz stosowania zróżnicowanych i wyrafinowanych metod. Ocena realizacji *Strategii* jest procesem wymagającym udziału społecznego, a przede wszystkim współdziałania podmiotów i uczestników strategicznego planowania rozwoju Gminy Moszczenica.

Aby spełnić powyższe wymagania, każdy cel operacyjny wymaga monitorowania. Wymóg monitorowania wynika również z przepisów regulujących finansowanie przedsięwzięć z funduszy strukturalnych UE. Monitorowaniem *Strategii* na poziomie celów operacyjnych (używając wskaźników produktu i rezultatu przypisanych tym celom) winna zajmować się jednostka organizacyjna odpowiedzialna za jego wdrażanie, w tym wypadku − samorząd gminny.

Wizja, misja Gminy Moszczenica zawarta w *Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 - 2020* sformułowana jest na tak ogólnym poziomie, że bezpośrednia ocena stopnia ich realizacji nie jest możliwa. Można jednak ocenić stopień realizacji celów operacyjnych. Mają one na tyle konkretny charakter i są powiązane bezpośrednio z realizowanymi i planowanymi do realizacji przedsięwzięciami, że można stosować bardziej wyspecjalizowane wskaźniki.

Źródłami pozyskiwania danych do oceny realizacji *Strategii* mogą być:

1. Źródła pierwotne:

   a) badania ankietowe za pomocą kwestionariusza − np. z wykorzystaniem Internetu, w formie drukowanej − skrzynka na opinie w punkcie obsługi Gminy,
   b) otwarte dla wszystkich Forum Internetowe, pozwalające na swobodną wypowiedź,
   c) cykliczne, coroczne spotkania grup eksperckich oraz innych podmiotów działających w rożnych obszarach społecznych i gospodarczych Gminy,
   d) inne.

2. Źródła wtórne:

   a) statystyki, w tym Urzędu Statystycznego oraz innych jednostek i instytucji, informacje medialne oraz raporty, biuletyny, sprawozdania z działalności i in. pochodzące od środowisk turystycznych, inne,
   b) raporty z badań ruchu turystycznego w Gminie Moszczenica

Wybór źródeł informacji do oceny realizacji *Strategii* będzie każdorazowo weryfikowany, zgodnie z przyjętymi wskaźnikami

IX. Źródła finansowania

W związku z powstającym deficytem, można zastanowić się co stanowi dochody gminy, z czego można czerpać najwięcej, tak aby później więcej wdać na poszczególne działania. Wiadomo, że dochodami Gminy są:

- Wpływy z następujących podatków, ustalanych i pobieranych na podstawie odrębnych ustaw: rolnego, od nieruchomości, leśnego, od środków transportowych, od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacanych w formie karty podatkowej, od spadków i darowizn, od posiadania psów.

- Wpływy z opłat: skarbowej; eksploatacyjnej, uiszczanej przez przedsiębiorców; płat lokalnych i innych.

- Udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

- Dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe gmin, w tym dochody z kar i odsetek oraz wpłaty od jednostek gospodarki pozabudżetowej gmin.

- Dochody z majątku gminy.

- Subwencja ogólna i subwencja drogowa ustalane według zasad określonych w niniejszej ustawie.

Źródło dochodów gmin stanowią również nieruchomości. Dochody uzyskiwane przez gminę z nieruchomości można podzielić na dochody majątkowe, dochody czerpane z podatków związanych z nieruchomościami oraz z opłat związanych z nieruchomościami.

Gmina czerpie dochody majątkowe ze sprzedaży, użytkowania wieczystego, dzierżawy, najmu, czy oddawania nieruchomości w trwały zarząd.

Do podatków związanych z nieruchomościami zaliczamy podatek rolny, podatek leśny, oraz podatek od nieruchomości, stanowiący średnio aż do 14% łącznych dochodów gmin.

Do opłat związanych z nieruchomościami zaliczamy opłatę eksploatacyjną, targową, miejscową, adiacencką oraz rentę planistyczną.

Poza tymi dochodami, dodatkowe źródło dochodu dla gmin stanowią:

- Dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych gmin

- Wpływy z samoopodatkowania mieszkańców

- Spadki, zapisy i darowizny
- Odsetki od środków finansowych gmin gromadzonych na rachunkach bankowych i odsetki od pożyczek udzielanych przez gminy
- Odsetki od nieterminowo regulowanych należności
- Dotacje z funduszów celowych
- Dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej zlecone gminom oraz dotacje celowe na inne zadania zlecone gminom ustawami,
- Dywidenda od przedsiębiorstw państwowych,

i inne.

Udziały gmin we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych ustala się, mnożąc ogólną kwotę wpływów z tego podatku przez wskaźnik 0,16 i wskaźnik równy udziałowi należnego w roku poprzedzającym rok bazowy podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie gminy w ogólnej kwocie należnego podatku w tym samym roku, ustalonego na podstawie zeznań złożonych do dnia 30 czerwca roku bazowego o wysokości osiągniętego dochodu.

Każda gmina otrzymuje z budżetu państwa subwencję ogólną oraz subwencję drogową. Łączną kwotę subwencji ogólnej dla gmin ustala się jako sumę nie mniejszą niż 7,5% planowanych dochodów budżetu państwa oraz kwot wpłat gmin. Z łącznej kwoty subwencji ogólnej wydziela się subwencję na zadania oświatowe.

Z budżetu państwa mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie następujących zadań własnych gmin, takich jak inwestycje realizowane przez gminy, czy zadania z zakresu pomocy społecznej.

Gmina może zaciągać kredyty i pożyczki na pokrycie występującego w ciągu roku niedoboru budżetu gminy, lub na finansowanie wydatków nie znajdujących pokrycia w planowanych dochodach gminy. Kredyty i pożyczki muszą być spłacone w tym samym roku, w którym zostały zaciągnięte. Gmina ma również prawo emitowania papierów wartościowych.

9.1. Źródła zewnętrzne

A. Gmina Moszczenica, może od 2014 r. do 2017 r. ubiegać się o pożyczkę z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który to przeznaczy ponad 820 mln zł na zadanie pod nazwą "Racjonalna gospodarka odpadami" obejmującego budowę punktów selektywnej zbiórki odpadów czy instalacji przetwarzających śmieci w gminach. Z pieniędzy Funduszu będzie można także rekultywować tereny np. po byłych poligonach.

   Pomoc Funduszu będzie przysługiwała tym samorządom, które zgodnie z ustawą śmieciową przeprowadziły przetargi i zbudowały bądź budują system zagospodarowania odpadów. Na pieniądze z Funduszu nie mogą jednak liczyć gminy, które zaniżyły opłaty, jakie mieszkańcy muszą płacić za śmieci. W porozumieniu z resortem środowiska ustalono minimalną kwotę opłaty śmieciowej na 8 zł od mieszkańca miesięcznie. Program zakłada m.in. udzielanie pożyczek (na 1 proc.) na budowę Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Szczepański poinformował, że pożyczkobiorcy będą mogli liczyć na sfinansowanie do 90 proc. kosztów przedsięwzięcia i późniejsze umorzenie do 40 proc. tych zobowiązań w przypadku, gdy takie punkty będą odbierać wszystkie rodzaje odpadów: zużyty sprzęt elektroniczny, akumulatory, leki itp. W budowanych przy wsparciu Funduszu PSZOK-ach będą musiały także powstać miejsca do prowadzenia działań edukacyjnych popularyzujących selektywną zbiórkę odpadów. W przypadku budowy nowych instalacji do przetwarzania śmieci, pożyczki będą mogły być udzielane w wysokości do 75 proc. kosztów kwalifikowanych całej inwestycji. Umorzeniu może podlegać do 30 proc. kwoty pożyczki. Oprocentowanie wyniesie 3,5 proc. w skali roku. Szczepański wyjaśnił, że w tej części programu chodzi głównie o budowę tzw. regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, w tym instalacji mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów. Dofinansowane mogą być również spalarnie, choć w tym przypadku bardzo ważne będzie wykazanie, że do takich instalacji trafi odpowiednio dużo śmieci. Wiceszef NFOŚiGW zapewnił, że program nie będzie finansował budowy składowisk odpadów. Program zakłada także pomoc dla gmin, które mają problem ze ściąganiem opłat śmieciowych. Pożyczki z Funduszu mogą także dostać podmioty planujące rozbudowę bądź unowocześnienie stacji demontażu pojazdów. Celem Funduszu jest podniesienie ich ekologicznego standardu. Jeżeli w takich stacjach utylizowanych jest ponad 250 pojazdów rocznie, przedsiębiorcy będą mogli przeznaczyć pożyczkę z Funduszu na zakup nowego sprzętu.

B. Samorządy i przedsiębiorcy w latach 2014-2017 będą mogli skorzystać również z programów likwidacji tzw. bomb ekologicznych oraz rekultywacji terenów

zdegradowanych i składowisk. Budżet programu to ok. 150 mln zł. Pieniądze mają zostać przeznaczone np. na rekultywację terenów poprzemysłowych czy byłych poligonów wojskowych.

Będzie także możliwość otrzymania przez samorządy pożyczki na tzw. "wykonanie zastępcze". Chodzi o sytuację, kiedy samorząd zlikwiduje zagrożenie ekologiczne w imieniu podmiotu odpowiedzialnego za powstanie takiej sytuacji. Następnie gmina dochodzić będzie swoich roszczeń i zwróci pieniądze do NFOŚiGW.

C. W styczniu ruszył także program dot. gospodarki wodno-ściekowej. Będzie on realizowany do końca 2015 r., a jego budżet wynosi 392 mln zł. Pożyczki na ten cel mają stałe oprocentowanie 2,5 proc. w skali roku. Program skierowany jest do gmin z przeznaczeniem na nowe oczyszczalnie ścieków czy modernizacje sieci kanalizacyjnej.

D. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej uruchomił program wsparcia inwestycji ekologicznych w gospodarstwach domowych. Dzięki temu możliwe są dotacje na zakup i montaż przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wsparcie w ramach projektu jest adresowane do gospodarstw położonych na obszarach, na których nie ma i w najbliższej przyszłości nie będzie sieci kanalizacyjnej. Dzięki środkom publicznym przydomowe oczyszczalnie ścieków mają na tych obszarach stać się ekologiczną i tańszą w eksploatacji alternatywą dla szamb. NFOŚiGW przeznaczy do 2015 roku na domowe inwestycje w gospodarkę odpadami łącznie 300 mln zł. Połowa tych pieniędzy będzie dostępna w postaci dotacji, a połowa w postaci preferencyjnych pożyczek (oprocentowanych na 3,5 proc. rocznie). Środki te mają wystarczyć na budowę 11 tys. oczyszczalni ścieków oraz podłączenie 21 tys. gospodarstw domowych do sieci kanalizacyjnej. Dzięki połączeniu pożyczek i dotacji będzie można sfinansować nawet 90 proc. kosztów zakupu przydomowych oczyszczalni ścieków. To oznacza, że przy średnim koszcie instalacji na poziomie 11 – 12 tys. zł będzie ona kosztowała gospodarstwa domowe zaledwie 1,1 – 1,2 tys. zł. Organami odpowiedzialnymi za dystrybucję środków będą gminy lub spółki komunalne zajmujące się gospodarką wodno-kanalizacyjną. To jednostki samorządu terytorialnego będą bezpośrednio zgłaszać się do NFOŚiGW.

Droga do pozyskania dotacji ma kilka etapów. Osoby zainteresowane pozyskaniem wsparcia na ten cel powinny skierować się do urzędu gminy i przekonać urzędników do złożenia wniosku o dotację do NFOŚiGW. Jeśli zostanie on pozytywnie oceniony, to fundusz podpisze

z gminą umowę o dofinansowanie inwestycji. Drugim etapem jest rozpisanie przez samorząd przetargu na wybór firmy, która dostarczy i zamontuje oczyszczalnie ścieków u zainteresowanych mieszkańców oraz będzie ją serwisowała przez pięć lat. Dzięki środkom z funduszu koszt takiej instalacji może zostać obniżony nawet o 90 proc., z czego połowa będzie pochodziła z dotacji, a połowa to nisko oprocentowana pożyczka, na zwrot której będzie maksymalnie aż 15 lat.

Również z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, Jednostki Samorządu Terytorialnego, min. Gmina Moszczenica, w ramach realizacji zadań własnych gmin w zakresie gospodarki wodno - ściekowej z terenu województwa łódzkiego mogą starać się o dofinansowanie w różnych formach, w takich programach jak:

Program priorytetowy dotyczący wykonania podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego.
Nazwa programu: **"Wykonanie podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego".**
Cel zadania: **Poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych na terenie województwa łódzkiego poprzez dofinansowanie przedsięwzięć mających na celu wypełnienie wymogów Dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.**
Okres wdrażania: **w latach 2014-2015.**
Pula środków do rozdysponowania: **3.000.000,00 zł.**
Forma i intensywność dofinansowania: **Dofinansowanie w formie dotacji. Kwota wsparcia wynosi do 50% kosztów całkowitych zadania, przy czym dotacja na wykonanie jednego podłączenia budynku do kanalizacji sanitarnej nie może przekroczyć 3.000,00 zł.**

PROW dotyczący przedsięwzięć w zakresie gospodarki wodno-ściekowej
Nazwa programu: **"Program priorytetowy dla przedsięwzięć realizowanych przy pomocy środków z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w zakresie gospodarki wodno-ściekowej".**
Cel zadania: **poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych oraz zaopatrzenie w wodę na obszarach wiejskich.**
Okres wdrażania: **w latach 2012-2015.**
Pula środków do rozdysponowania: **80.000.000,00 zł.**
Forma i intensywność dofinansowania: **pożyczka i dotacja, kwota wsparcia nie może przekroczyć wkładu własnego.**

Program priorytetowy dotyczący rewaloryzacji zabytkowych parków
Nazwa programu: **Program priorytetowy Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi** "Przyrodnicze perły województwa łódzkiego - program rewaloryzacji zabytkowych parków"
Cel zadania: **finansowe wsparcie działań realizowanych na rzecz układów terenów zieleni**

objętych ochroną na podstawie Ustawy o ochronie zabytków
Okres wdrażania: **w latach 2013-2014**
Pula środków do rozdysponowania w całym programie: **15.000.000,00 zł. (w tym na II edycję konkursu 3.410.060,00 zł).**
Forma i intensywność dofinansowania: **dotacja - kwota dotacji nie może przekroczyć 95% kosztów całkowitych zadania**

Program priorytetowy dotyczący racjonalizacji zużycia energii
Nazwa programu: **"Racjonalizacja zużycia energii w budynkach użyteczności publicznej oraz zasobach komunalnych należących do jednostek samorządu terytorialnego w celu zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery".**
Cel zadania: **zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery poprzez realizację inwestycji polegających na kompleksowej modernizacji budynków służącej racjonalizacji zużycia energii oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii.**
Okres wdrażania: **w latach 2012-2015.**
Pula środków do rozdysponowania: **80.000.000,00 zł.**
Forma i intensywność dofinansowania: **pożyczka i dotacja, łączna kwota wsparcia do 95% kosztów całkowitych zadania.**

Gmina Moszczenica, może także brać udział w programach stworzonych przez Urząd Marszałkowski w Łodzi min.:

„**Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej**” jest jednym z działań PROW, których celem jest poprawa warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. W ramach tego działania o dofinansowanie mogą się starać Gminy oraz jednostki organizacyjne, dla których organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego wykonująca zadania określone w zakresie pomocy.

Działanie to zakłada realizację projektów w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, tj. zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków, w tym systemów kanalizacji ściekowej lub kanalizacji zagrodowej, tworzenia systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych wytwarzania lub dystrybucji energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych.

Działanie "**Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa**" będzie wdrażane w ramach dwóch schematów. Pomoc w ramach Schematu I w zakresie prowadzonych postępowań scalania gruntów dotyczyć będzie poprawy struktury obszarowej gruntów leśnych oraz poszczególnych gospodarstw rolnych służące polepszaniu warunków uprawy i zwiększania poziomu

mechanizacji. Projekty objęte Schematem II odnoszą się do budowy lub remontu urządzeń melioracji wodnych podstawowych i szczegółowych, a także kształtowania układu podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryt cieków wodnych. Racjonalna gospodarka rolniczymi zasobami wodnymi zakłada wsparcie realizacji. projektów wpływających na lepsze wykorzystanie środków produkcji, stabilność i jakość plonów oraz poprawę skuteczności i efektywności zabiegów agrotechnicznych, a także zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej terenów rolniczych.

"Odnowa i rozwój wsi" to proces obejmujący bardzo szerokie spektrum działań, wpływających na podwyższenie jakości życia na wsi i tożsamości jej mieszkańców. Wartości, które odgrywają bardzo istotną rolę w rewitalizacji terenów wiejskich związane są z historią, kulturą oraz tradycją – czyli wszystkim tym, co można objąć pojęciem dziedzictwa kulturowego wsi. Praktycznym podejściem do tych zagadnień jest m.in. realizacja działania „Odnowa i rozwój wsi", które jest częścią Osi 3 PROW. Szczególną zaletą tego działania jest to, że o kierunkach rozwoju wsi oraz o rodzaju przedsięwzięć w danej miejscowości decydują sami jej mieszkańcy. Dzięki temu kształtuje się w nich poczucie zaangażowania w rozwój lokalny oraz w planowanie swojej przyszłości. Realizacja działania tworzy warunki dla rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich przez pomoc przyznawaną na realizację projektów związanych głównie z zagospodarowaniem przestrzeni publicznej, w tym utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi.

X. Wieloletni Plan Inwestycyjny

10.1. Założenia, zasady i tryb tworzenia wieloletniego planu inwestycyjnego gminy Moszczenica

Sformułowane w Aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Moszczenica na lata 2014 - 2020, cele rozwoju i zadania realizacyjne w znacznym stopniu związane są z inwestycjami zwiększenia potencjału rekreacyjnego gminy, edukacji permanentnej społeczeństwa, wzmocnienia infrastruktury oraz tworzenia dogodnych warunków do rozwoju inicjatyw gospodarczych. Liczba i zakres rzeczowy tych przedsięwzięć, znacznie przekracza możliwości ich sfinansowania. Stąd też nie można ich rozpoczynać w jednym czasie. W tej sytuacji występuje konieczność określania listy zadań priorytetowych, tzn. takich, które należy kontynuować (zadania w toku) lub rozpocząć (nowe zadania) w pierwszej kolejności. Ponadto większość z nich, a zwłaszcza przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury technicznej charakteryzują się wieloletnim cyklem realizacji. Stąd też występuje konieczność ich uporządkowania i koordynacji nie tylko w skali jednego roku budżetowego, ale i wieloletniej.

Biorąc powyższe pod uwagę, w celu skutecznej realizacji ustaleń Strategii należy rozpisać WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY (zwany dalej w skrócie WPI). Pełni on bardzo istotną rolę w procesie planowania strategicznego rozwoju gminy, gdyż umożliwia władzom samorządowym podejmowanie bieżących decyzji w zgodności z długookresowymi celami rozwoju Gminy Moszczenica.

Podstawowym celem sporządzania, a następnie realizacji WIELOLETNIEGO PLANU INWESTYCYJNEGO jest stała poprawa stanu i rozwój mienia publicznego w oparciu o możliwości organizacyjne i finansowe Gminy, które sprzyjać będzie:

- podnoszeniu poziomu życia mieszkańców,
- wzrostowi aktywności gospodarczej i rozwoju funkcji turystycznych Gminy,
- racjonalnemu zagospodarowaniu przestrzeni Gminy,
- ochronie walorów zasobów środowiska przyrodniczego,
- ochronie walorów zasobów dziedzictwa kulturowego.

Wieloletni Plan Inwestycyjny stanowi „pomost" pomiędzy celami rozwoju i zadaniami realizacyjnymi zawartymi w Strategii, a corocznymi budżetami gminy, a takie stanowi podstawowy instrument koordynacji procesu planowania i realizacji inwestycji komunalnych, przyczyniając się tym samym do poprawy efektywności wydatkowania środków finansowych z budżetu gminy.

Główną cechą Wieloletniego Planu Inwestycyjnego jest odniesienie kosztów programu inwestycyjnego do zdolności jego sfinansowania zarówno ze środków wewnętrznych (budżet gminy, środki miejskich jednostek organizacyjnych) jak i zewnętrznych (pożyczki,

preferencyjne i komercyjne kredyty bankowe, obligacje komunalne, zagraniczne środki pomocowe, w tym z Unii Europejskiej, budżet centralny i wojewódzki).

Podstawowym źródłem zabezpieczenia środków finansowych na realizację przyjętych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym zadań inwestycyjnych będzie budżet gminy. W tej sytuacji należy w sposób ciągły prognozować dochody i wydatki budżetu Gminy, aby mieć orientację w przewidywanych możliwościach sfinansowania zadań inwestycyjnych własnych środków. W tej sytuacji prognoza dochodów i wydatków budżetu gminy winna być integralną częścią WPI.

Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Moszczenica odzwierciedlać będzie:

- priorytety inwestycyjne gminy wynikające z ustaleń Strategii,
- zbiorcze ujęcie kluczowych elementów polityki zrównoważonego rozwoju społecznego - gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego gminy oraz usług komunalnych w odniesieniu do inwestycji komunalnych,
- odniesienie kosztów realizacji WPI do wszystkich środków finansowych, które mogą być przeznaczone na ujęte w tym planie zadania inwestycyjne (źródła wewnętrzne i zewnętrzne),
- kluczowe elementy polityki finansowej Gminy, określającej pożądaną proporcję między wydatkami bieżącymi, a wydatkami inwestycyjnymi oraz optymalny poziom zadłużenia budżetu gminy.

Podstawową przesłanką, jaka powinna obowiązywać przy konstruowaniu WPI Gminy Moszczenica jest koncentrowanie się na realizacji wybranych, tj. „najpilniejszych z pilnych" inwestycji, z maksymalnym zapewnieniem środków finansowych na ich realizację. Powodem tego stanu rzeczy jest wielkość środków finansowych, będących w dyspozycji Gminy w stosunku do występujących potrzeb w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzennej, ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Moszczenica powinien:

- stanowić podstawowy instrument koordynacji wszystkich działań związanych z przygotowaniem i przebiegiem procesu inwestycyjnego,
- opracowywany zostać na okres pięciu lat,

- mieć charakter planu „kroczącego”, tzn. będzie on modyfikowany corocznie poprzez korekty i uaktualnianie jego zapisów, przy jednoczesnym eliminowaniu minionego roku oraz uzupełnianiu o kolejny nowy rok kalendarzowy,

- zawierać prognozę budżetu gminy (będzie ona miała również charakter „kroczący”) wraz ze wskazaniem poziomu wydatków inwestycyjnych, a także optymalnej wielkości zadłużenia budżetu gminy, biorąc pod uwagę ograniczenia prawne i wpływ spłat kredytów na przyszłe budżety, a więc ile środków finansowych na inwestycje można pozyskać z zewnątrz,

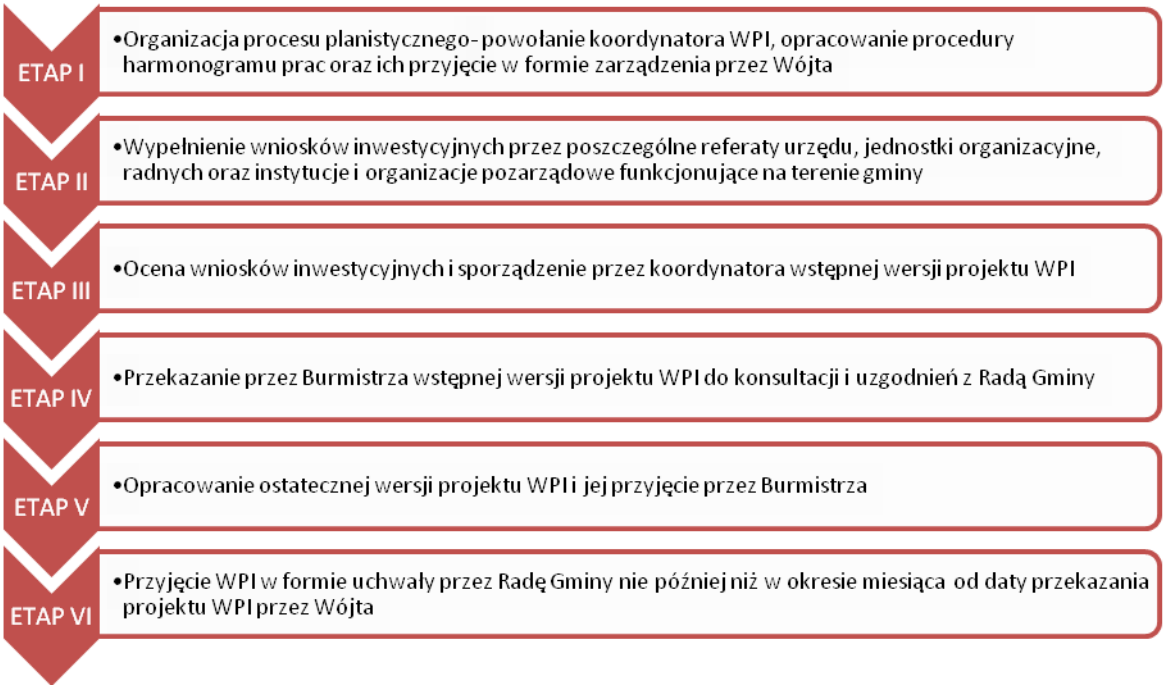
- sporządzać upoważniony referat urzędu na podstawie zgłoszonych przez pozostałe referaty i jednostki organizacyjne, radnych oraz instytucje i organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie gminy- wniosków inwestycyjnych,

- stanowić podstawę do corocznego tworzenia budżetu gminy w części dotyczącej wydatków inwestycyjnych,

- corocznie przedmiotem Uchwały Rady Gminy przed złożeniem do niej przez Burmistrza prowizorium budżetowego,

- zawierać zestaw inwestycji komunalnych w układzie priorytetowym (lista rankingowa), przewidzianych do realizacji przez urząd i jednostki organizacyjne.

Dla prawidłowego przebiegu procesu tworzenia Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Gminy Moszczenica należy podzielić go na następujące etapy (fazy), a mianowicie:

Dla zapewnienia właściwego procesu opracowania budżetu Gminy Moszczenica, w następnych latach, prace planistyczne nad sporządzeniem Wieloletniego Planu Inwestycyjnego, winny być podejmowane nie później niż w początku kwietnia danego roku kalendarzowego. Natomiast przyjęcie WPI w formie uchwały Rady Gminy winno dokonywać się przed złożeniem przez Burmistrza prowizorium budżetowego.

Rada Gminy Moszczenica, przyjęła w dniu 30 grudnia 2013 r. uchwałę nr XLV/412/13 w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2014 – 2025, obejmującą; prognozy kwoty długu i spłat rat zobowiązań na lata 2014 – 2025, wykaz przedsięwzięć realizowanych w latach 2014 – 2017. Jednocześnie upoważniono Wójta Gminy do zaciągania zobowiązań związanych z realizacją przedsięwzięć, z tytułu umów, których realizacja w roku budżetowym i w latach następnych jest niezbędna do zapewnienia ciągłości działania jednostki i z których wynikające płatności wykraczają po za rok budżetowy. Załącznik nr 1.

Uchwała ta została zmieniona i obecnie, Gmina Moszczenica realizuje uchwałę nr XLVIII/443/14 z dnia 06 marca 2014 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2014 – 2025. Na wniosek Wójta Gminy Moszczenica dokonano zmiany w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Moszczenica poprzez, zmianę kwot dochodów i wydatków, zmianę kwot długu i spłat zobowiązań, przychodów budżetu o brzmieniu wskazanym w załączniku nr 1.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Moszczenica została poprzedzona analizą finansową ważniejszych wielkości z wykonania budżetu, które stanowią bazę do projekcji budżetu do roku 2025.

Informacje zawarte w analizie opracowano na podstawie sprawozdań budżetowych za lata 2010-2012 oraz na podstawie analizy przewidywanego wykonania planu dochodów i wydatków według stanu na dzień 31.12.2013 r., które także stanowią bazę do dalszej prognozy budżetu.

Celem niemniejszej analizy jest opracowanie długookresowych projekcji dochodów i wydatków budżetowych, określenie możliwości inwestycyjnych Gminy Moszczenica w przyszłych okresach, a także ich wpływu na budżet, tak, aby została zachowana zdolność realizacji zadań i płynność finansowa Gminy.

Głównym zastosowaniem analizy jest:

- określenie możliwości finansowych realizacji zadań przyjętych w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym,
- określenie zdolności kredytowej Gminy
- ustalenie optymalnych źródeł finansowania inwestycji,
- ustalenie harmonogramu spłaty zobowiązań kredytowych,
- możliwości lepszego wykorzystania środków zewnętrznych przy zachowaniu zgodności z prawem.

Zgodnie z uchwałą nr XLVIII/443/14 z dnia 06.03.2014 r. Wieloletni Plan Inwestycyjny Gminy Moszczenica, dochody i wydatki kształtują się w następujący sposób:

Dochody ogółem wynoszą: 40 832 266,64 zł
w tym: dochody bieżące 32 079 517,96 zł
dochody majątkowe 8752748,68 zł

Wydatki ogółem wynoszą: 42 245 554,46 zł
w tym: wydatki bieżące 30 339 728,07 zł
dochody majątkowe 11 905 826,39 zł.

Uchwała miała również na celu korektę przychodów w roku 2014 o 1 413 287,82 zł do 3 421 728,90 zł wprowadzając wolne środki, w kwocie 2 031 728,90 zł, w tym na pokrycie deficytu 1 413 287,82 zł, co pozwoliło na zmniejszenie kwoty zaciąganych kredytów

i pożyczek w roku 2014 do 1 390 000,00 zł. W związku z tym, uległa zmianie kwota długu, która w roku 2014 wynosi 18 202 183,11 zł, wysokości spłat rat kapitałowych oraz wydatków na obsługę długu w latach 2014-2025. Poniżej w tabeli przedstawiono dochody i wydatki oraz przychody budżetu i wydatki budżetu, Gminy Moszczenica w poszczególnych latach.

Tabela nr 49. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Moszczenica.

Rok	dochód ogółem (w zł)	wydatki ogółem (w zł)	dochód budżetu (w zł)	wydatki budżetu (w zł)
2011	34292214,10	40140281,88	9632183,33	1268673,88
2012	33679363,82	38450258,88	8216238,79	2038179,88
2013	40960589,93	45557109,91	7626699,48	3638471,82
2014	40832266,64	42245554,46	2008441,08	2008441,08
2015	33752408,01	31717966,93	0,00	2034441,08
2016	33631980,25	31206239,17	0,00	2395741,08
2017	34640939,66	31974943,02	0,00	2645996,64
2018	35680167,85	32902723,66	0,00	2617444,19
2019	36750572,89	34996272,89	0,00	1694300,00
2020	37853090,08	36098790,08	0,00	1694300,00
2021	38988682,78	37635182,78	0,00	1293500,00
2022	40158343,26	38804843,26	0,00	1293500,00
2023	41363093,56	40010478,56	0,00	1268196,45
2024	42603986,37	41911186,37	0,00	632800,00
2025	43882105,96	43201701,21	0,00	631963,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2014 – 2025

Zmiana pierwotnej uchwały, objęła również wprowadzenie nowej pozycji związanej z wydatkami majątkowymi. Wydatki objęte limitem, w roku 2014 wynoszą 10 469 884,99 zł, w tym wydatki majątkowe na kwotę 10 341 454,82 zł.

W przedsięwzięciu „Budowa miasteczka ruchu drogowego „Serpentynka”, Etap II w Woli Moszczenickiej”, zaplanowano dotację według umowy w wysokości 61 560,00 zł, natomiast w planie wydatków uwzględniono kwotę 40 622,22 zł. Różnica 20 937,78 zł – jest to kwota wykonanych wydatków w roku 2013.

Zgodnie z wykazem przedsięwzięć zaplanowano zakończyć w 2014 r. takie cele i zadania jak:

1. "E-LEADER szansą na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu dla mieszkańców gmin: Moszczenica, Ujazd, Będków, Czarnocin",
2. Budowa Miasteczka Ruchu Drogowego "Serpentynka", etap II w Woli Moszczenickiej,
3. Edukacyjne wrota regionu łódzkiego;

4. Zabezpieczenie bezpieczeństwa Gminy Moszczenica - Usługa konserwacji i eksploatacji oświetlenia ulic, placów i dróg na terenie Gminy Moszczenica;
5. Budowa chodnika w Rakowie Dużym;
6. Budowa dróg w Michałowie ulica Sezamkowa i ulica Zaciszna;
7. Budowa linii oświetlenia ulicznego w Michałowie;
8. Budowa magistrali wodociągowej w ulicy Kosowskiej do ulicy Leśnej poprzez ulicę Hodowlaną i ulicę Dworską w Moszczenicy w celu zapewnienia zapotrzebowania na wodę i utrzymania odpowiedniego ciśnienia w sieci wodociągowej w Woli Moszczenickiej, Etap II;
9. Budowa oświetlenia ulicznego w Rękoraju Parcela;
10. Rewitalizacja Placu Rynek w miejscowości Srock, Gmina Moszczenica;
11. Rozbudowa drogi Rękoraj- Moszczenica;
12. Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Babach o salę gimnastyczną i łącznik wielofunkcyjny oraz zmiana sposobu użytkowania pomieszczeń strychu na potrzeby szkolne wraz z infrastrukturą;
13. Rozbudowa ujęcia wody w Jarostach wraz z drogą dojazdową, Etap I.

Jednostką koordynującą i odpowiedzialną za ww. zadania jest Urząd Gminy w Moszczenicy, i przeznaczono na nie w 2014 r. nakłady finansowe, odpowiednio do zadania:

Ad. 1. 8 122 638,39 zł
Ad. 2. 87 926,76 zł
Ad. 3. 135 880,00 zł
Ad. 4. 6 760,54 zł w tym wydatki majątkowe 1 995 009,67 zł
Ad. 5. 30 009,67 zł
Ad. 6. 360 000,00 zł
Ad. 7. 35 000,00 zł
Ad. 8. 50 000,00 zł
Ad. 9. 30 000,00 zł
Ad. 10. 250 000,00 zł
Ad. 11. 395 000,00 zł
Ad. 12. 550 000,00 zł
Ad. 13. 295 000,00 zł

Zaplanowano również rozpocząć w 2014 r i zakończyć w 2017 takie zadanie jak:

1. Usługa dostępu do sieci Internet dla sieci wybudowanej w ramach realizacji projektu "E-LEADER szansą na przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu dla mieszkańców gmin: Moszczenica, Ujazd, Będków, Czarnocin",

Na która jednostka odpowiedzialna czyli Urząd Gminy w Moszczenicy przeznaczy w roku 2014 – 121 669,63 zł, w 2015 – 182 504,45 zł, w 2016 – 182 504,45 zł, w 2017 – 152 087,04 zł, co daje łączną kwotę 638 765,57 zł.

Szczegółowe ujęcie wydatków prezentuje załącznik nr 2.

Dodatkowo należy rozważyć i przeanalizować zadania zawarte w niniejszej strategii w rozdziale II. Opis konsultacji społecznych. W razie konieczności należy ponownie uchwalić zmiany w budżecie na 2014 r. ewentualnie wziąć je pod uwagę w tworzeniu przyszłorocznego budżetu Gminy Moszczenica.

Zakończenie

Niniejszy projekt Strategii jest próbą znalezienia odpowiedzi na problemy obszaru Gminy Moszczenica. Chcemy wskazać mieszkańcom i władzom gminy możliwe drogi rozwoju, poprawy swojej sytuacji, w coraz bardziej konkurencyjnej rzeczywistości.

Zdiagnozowanymi problemami są min. słabość kapitału własnego, zbyt niski poziom aktywności gospodarczej, mała konkurencyjność zewnętrzna obszaru gminy, mała aktywność kapitału społecznego.

Z drugiej strony obszar Gminy Moszczenica posiada niezaprzeczalne atuty w postaci czystego, cennego środowiska przyrodniczego, tradycji historyczno – kulturowych, bardzo dobrego położenia w pobliżu dużych aglomeracji i dobrego skomunikowania.

Problemy z jakimi borykają się mieszkańcy wynikają z jednej strony z przyczyn ekonomicznych rzutujących na braki w infrastrukturze, czy sile lokalnego biznesu. Drugim zespołem czynników problemowych są zjawiska społeczne. Wynikają one ze słabej identyfikacji regionalnej, aktywności i uczestnictwa społeczności lokalnych w życiu społecznym swoich „małych ojczyzn" z braku współpracy w ramach społeczeństwa obywatelskiego. To wszystko składa się na słabość kapitału społecznego.

Mieszkańcy regionów wiejskich są bardzo narażeni na negatywne procesy społeczne jakie towarzyszą przemianom ostatnich dwu dekad. Generalnie społeczności wiejskie trudno odnajdują się w „płynnej nowoczesności" wg nomenklatury Z. Baumana1. Na wyzwania współczesności reagują jeszcze większym zamknięciem się w sobie.

Na terenie Gminy Moszczenica mamy do czynienia z tradycyjnym modelem aktywności rolniczej. Z drugiej strony dobre gleby i tradycje rolne są niezaprzeczalnym atutem regionu. Aby rozwijać rolnictwo niezbędne jest różnicowanie działalności rolnej i aktywizacja działalności pozarolniczej.

Również przedsiębiorcy w gminie działają raczej na „własną rękę" nie wykorzystując możliwości współpracy i stąd pomoc dla tego sektora jest drugim ważnym zadaniem.

Ogromne znaczenie podkreślane w niniejszej strategii jest zintegrowanie i aktywizacja społeczności lokalnych wokół wspólnej idei realizacji Strategii, do opracowania której włączymy całą społeczność i wypromowanie silnego i konkurencyjnego obszaru gminy.

Zamierzamy budować strategię wokół trzech następujących celów wiodących:

- Lepsze wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego,

- Wzrost miejsc pracy na obszarach wiejskich ,
- Wzrost kapitału społecznego.

Niniejsza Strategia realizowana będzie na trzy sposoby. Wadze gminy prowadzić będą działania samodzielnie takie jak np. szkolenia. Współdziałać razem z innymi partnerami np. przy promocji gminy i inicjować działania, np. poprzez stworzenie spójnego projektu gospodarowania wodami powierzchniowymi gminy i wykorzystania atutów środowiska przyrodniczego.

Zachęcamy wszystkich mieszkańców gminy do zaangażowania się w realizację zapisanych w Strategii przedsięwzięć oraz pomysłów. Tylko z waszym udziałem Strategia ma szansę wpłynąć na rozwój naszej „ małej ojczyzny".

Spis obrazów

Obraz nr 1. Średnie roczne temperatury dla Gminy Moszczenica na tle Polski. str. 13
Obraz nr 2. Średnie roczne opady dla Gminy Moszczenicy na tle Polski. str. 13

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba ludności na przestrzeni 16 lat. str. 23
Wykres nr 2. Liczba ludności gminy na tle powiatu piotrkowskiego (według stanu na 2012 r). str. 26
Wykres nr 3. Przyrost naturalny w Gminie Moszczenica od 2002 r. do 2012 r. (na 1000 osób). str. 26
Wykres nr 4 Migracja w Gminie Moszczenica na przestrzeni dziesięciu lat (2002 – 2012). str. 27
Wykres nr 5. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w powiecie piotrkowskim. str. 29
Wykres nr 6. Struktura liczby ludności według płci. str. 30
Wykres nr 7. Zarejestrowani bezrobotni w latach 2003 – 2012. str. 31
Wykres nr 8. Pracujący w Gminie Moszczenica, według płci w latach 2002 – 2012 r. str. 32
Wykres nr 9. Zasoby mieszkaniowe Gmin w powiecie piotrkowskim w 2012 r. str. 34

Spis tabel

Tabela nr 1. Stan geodezyjny i rodzaj wykorzystania powierzchni Gminy Moszczenica. Stan na dzień 31.03.2014 r. str. 8
Tabela nr 2. Zasoby surowców mineralnych na terenie Gminy Moszczenica. str. 11
Tabela nr 3. Procentowy udział poszczególnych klas bonitacyjnych w strukturze gruntów ornych oraz trwałych użytków zielonych w gminie Moszczenica. str. 16
Tabela nr 4. Udział gleb wg. Kompleksów przydatności rolniczej w Gminie Moszczenica. str. 17
Tabela nr 5. Formy ochrony przyrody w Gminie Moszczenica. str. 19
Tabela nr 6. Powierzchnia lasów i terenów zielonych na terenie Gminy Moszczenica. str. 20
Tabela nr 7. Wykaz ujęć wody w Gminie Moszczenica. str. 21
Tabela nr 8. Podstawowe dane o liczbie ludności. str. 24

Tabela nr 9. Liczba ludności w poszczególnych Sołectwach. str. 25
Tabela nr 10. Przyrost naturalny w powiecie piotrkowskim na 1000 osób (2012 r.). str. 27
Tabela nr 11. Statystyka mieszkaniowa. str. 33
Tabela nr 12. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w gminie Moszczenica w latach 2002-2012. str. 34
Tabela nr 13. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w gminie Moszczenica na tle powiatu piotrkowskiego w 2012 r. str. 35
Tabela nr 14. Wykaz szkół na terenie Gminy Moszczenica. str. 36
Tabela nr 15. Wykaz uczniów na terenie Gminy Moszczenica. str. 37
Tabela nr 16. Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów. str. 37
Tabela nr 17. Udział % szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu. str. 38
Tabela nr 18. Wykaz obiektów figurujących w ewidencji konserwatorskiej. str. 40
Tabela nr 19. Wykaz obiektów figurujących w ewidencji zabytków. str. 43
Tabela nr 20. Historyczne zespoły wiejskie. str. 44
Tabela nr 21. Zespoły rezydencjonalne. str. 45
Tabela nr 22. Zabytki techniki. str. 45
Tabela nr 23. Charakterystyka sieci dróg na terenie Gminy Moszczenica. str. 49
Tabela nr 24. Drogi gminne na terenie Moszczenicy. str. 49
Tabela nr 25. Drogi powiatowe na terenie gminy Moszczenica. str. 51
Tabela nr 26. Tereny zamknięte na terenie gminy Moszczenica. str. 51
Tabela nr 27. Charakterystyka sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. str. 53
Tabela nr 28. Energia wiatrowa. str. 57
Tabela nr 29. Powierzchnia zasiewów w gminie Moszczenica w 2010 r. str. 58
Tabela nr 30. Gospodarstwa indywidualne wg. rodzaju uprawy w 2010 r. str. 59
Tabela nr 31. Liczba gospodarstw stosujących poszczególne nawozy mineralne i wapniowe. str. 60
Tabela nr 32.Zużycie poszczególnych nawozów na 1 ha użytków rolnych. str. 60
Tabela nr 33. Liczba zwierząt gospodarskich w indywidualnych gospodarstwach rolnych w 2010 r. str. 61
Tabela nr 34. Indywidualne gospodarstwa rolne zajmujące się hodowlą zwierząt gospodarskich. str. 61

Tabela nr 35. Podmioty gospodarcze w gminie Moszczenica w 2013 r. klasyfikowane według kryterium liczby pracujących. str. 62
Tabela nr 36. Podmioty gospodarcze w gminie Moszczenica w 2013 r. wg sekcji PKD 2007. str. 62
Tabela nr 37. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w latach 2003-2013. str. 63
Tabela nr 38. Klasyfikacja wydatków wg. Budżetu Gminy Moszczenica. str. 66
Tabela nr 39. Wykaz zadań. str. 70
Tabela nr 40. Analiza SWOT strefy gospodarczej. str. 84
Tabela nr 41. Analiza SWOT strefy rolniczej. str. 86
Tabela nr 42. Analiza SWOT infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. str. 87
Tabela nr 43. Analiza SWOT strefy socjalnej, ochrona zdrowia i bezpieczeństwo publiczne. str. 89
Tabela nr 44. Analiza SWOT oświata i wychowanie. str. 90
Tabela nr 45. Analiza SWOT ekologia i ochrona środowiska. str. 91
Tabela nr 46. Analiza SWOT promocja gminy. str. 93
Tabela nr 47. Analiza SWOT turystyka , sport i rekreacja. str. 94
Tabela nr 48. Analiza SWOT kultura. str. 95
Tabela nr 49. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Moszczenica. str. 132